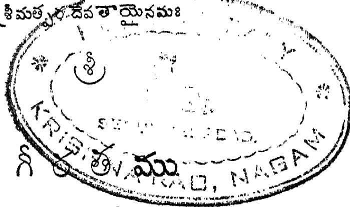
నా గం. కృష్ణారావు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీ[illegible]ము

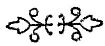
(గురుదక్షిణ)

22249

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులచే

రచింపఁబడినది.

రెండవకూర్పు 1,000 ప్రతులు.

బందరు మినర్వాప్రెస్సునందు ముద్రింపఁబడియె.

1934

[వెల రు. 0-12-0

ఉపోద్ఘాతము

చదువరులారా !

గీరతప్రథమభాగము చదివి యుంటిరికదా, సర్వవిషయములును సూత్రప్రాయముగా నందే గతార్థము లగుటచే నిప్పుడు ప్రకటించు ద్వితీయభాగమున గాని, ప్రకటింపఁబోవు తృతీయభాగమునఁ గాని తెలియఁదగు విశేషాంశము లంతగా నుండవు. ఎన్నాళ్ళుచదివినను నాయా యీగ్రంథభాగములయందు—

(1) శిష్యుఁడు గురుద్రోహముచేయుట తప్పు. (2) అందులో నీ శిష్యుఁడు వత్సరములకొలఁది చదివిన శిష్యుఁడు గాని వేఱొక విధమగువాఁడు కాఁడు. (3) పైఁగా నితఁడు కృతఘ్నుఁడగుటతోఁ జాలింపక వదరుఁబోతువ్రాఁతలు, అసత్యములు, అపవాదలు లోనగునవి ప్రకటించుట మొట్టమొదలే తప్పు.

అను నీయంశములు దక్క వక్తవ్యాంశము గానరాదు. గురువే దోషియో, లేక శిష్యుఁడే దోషియో మీకు మొదటిభాగమువలననే గతార్థమై యుంటచే దీనిప్రకటన మంత యావశ్యకమని మాకును దోఁచలేదు గాని మొదటిభాగమునందు విస్తరభీతిచే వదలిన యంశములు కొండొక యుంటచే నయ్యవి యిందు ఖండించు మిషమీఁద గురుశిష్యధర్మములు కొన్ని సంగ్రహించి చూపుటకై దీనిని ముద్రించితిమి. 'అట్టహాసము' అనునది ప్రథమభాగమందే యించుక స్పృశించి వదలఁబడినది. పిమ్మట గుంటూరిసీమ పూర్వరంగము 45, 46, 47 వ పుటలలోఁ గొండొకదాని బండారము బయటబెట్టఁబడినది. ఇందుంగూడ నక్కడక్కడ దానింగూర్చి ప్రస్తావింపఁ బడినది. 'అట్టహాసమే' యననేల, మాశిష్యులు వ్రాసెడి వ్రాఁతలెల్లఁ బరికించి చూచినచో—

(1) మాగురువు పండితుఁడుగాఁడు. (2) పాత్రుఁడుగాఁడు.

అను నంశము సాధించుటకై పాటుపడుటదక్క వేఱొక్కటిగానరాదు. ఇందులకు వారు చూపుప్రమాణములో, పేరు దాఁచికొని తోఁచిన ప్రల్లదము లెల్ల వ్యయపఱచిన తస్కరుల వ్రాఁతలు. ఆవ్రాఁతలవలననే గీరత ప్రథమ

భాగము నిస్సారమనియో నిరుపయోగమనియో గూడ ఊహించి సంతసించుచుండిరి. ఆవ్రాఁతల తత్త్వము లోకమెల్ల నెఱుంగును. నా శిష్యు లంతకుమున్నె యెఱుంగుదురు. ఎఱింగియును వానివలన మాకేదియో న్యూనత కలుగు ననియు నంతలోఁ దమ గురుత్వముకూడఁ బోవు ననియుం గాఁబోలును వీరవి పట్టుకొని సారెకు వ్రేలాడుట!

"శ్లో॥ కతిపయదివసైః క్షయంప్రయాయా, త్కనకగిరిః కృతవాన్ రావణాద్యైః
ఇతిముదముపయాతి చక్రవాకీ వితరణశాలిని వీరరుద్రదేవే.

(విద్యానాథకృతము)

"తుష్యతు దుర్జన" న్యాయమున నాయీ యాతప్పులువ్రాఁతలెల్ల నిజముతో డైనను దమ కవి సాయముగావు. అవి మాకుఁ గల యశమును బోఁగొట్టినఁ బోఁగొట్టుఁగాక. తమ గురుత్వము నెట్లు పోఁగొట్టఁగలవు? కావున వీరు మమ్ము దోషులనుగాఁ జేయుటకు వ్రాయు వ్రాఁతలేమి, యందులకై వ్యయించుచున్న ద్రవ్యప్రదాతల సొమ్మేమి వమ్మేగాని లాభకారి గాదని వారికిప్పటికేనిఁ దెలిసినచోఁ గొంత యుక్తముగా నుండును. నానాఁటికి వీరు మఱియును నట్టిపని [illegible] బనుచున్నట్లు వ్రాఁతలవలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. [illegible] గురుని క[illegible]త్వము సాధించుటకు "గాకి" యని వదరఁ గోరఁగొనిరి.

"పక్షిణాం కాకీ చండాలీ" అనుటవలన నది యపాత్రత్వమును దెల్పు వా[illegible]కమే. ఇదేలనో? ఈ వేంకటేశ్వరుఁడే యా వేంకటేశ్వరుఁడని యప్రార్థ్యసాయము చేసికొని పడఁదిట్ట నారంభించిరి. అతివిస్తారమేలకు? వికో[illegible]ద్రేకమునఁ దిట్టుట వీరి యభ్యుద్రేకము. [illegible]కమున నీతి గఱపుట మా యభ్యుద్రేకము. నా నిందలకును మే మిందులకు పాటుపడవలసిన దని భగవంతుఁ డేర్పఱచియుండుటచే నేఁటి వ్రాసికొనుచుందుము. [illegible] సారముతో [illegible]కుఁ బని లేదు. కావునఁ దమరలు మమ్ము నిందింపకుందురుగాక....

[illegible] మకు 'కోకిలకాకము'ను [illegible], నిలబడుచున్న ప్రచురించిన గీత ప్రథమభాగముపై వారు పత్రికలలోఁ [illegible]యుఁ గొంతవ్రాఁత వ్రాసి ప్రకటించెదరు. "కోకిలకాక" మనాప్తదోషముగదా, దానిమీఁదనే పెట్టుకొందురా? అని ప్రశ్నరాయవచ్చు. అందులకుఁ బ్రథమభాగ [illegible]కలో

మాశిష్యుల వ్రాఁతలనే బోధకములనుగాఁ జూపి యున్నారము. ఇందుఁగూడ గొండొక చూపెదము.

(కవితలోని ప్రభాకరపరామర్శమునుండి)

చ॥ ......మీగురులకుఁ దెల్లమే,......మాగురులశక్తి......తాలుటలు బద్ధక్తి......దెబ్బఁదినుకాకియె కాక నినుంగెలుంగునే॥

ఈ పద్యము 41 వ పుట మొదలుకొని యుదాహరించిన వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి సతీర్థ్యసంప్రార్థన పద్యముల కిచ్చిన ప్రత్యుత్తరములోనిది. అతఁడు గురువును గాకి యని వ్రాయుట తప్పని మందలించిన పైని వ్రాసిన వ్రాఁతలో మరల నదే పాటపాడుచు లేదని బొంకమొదలిడిన వీరి తెల్వినీ, వీరి దైవానుకూల్యమును జదువరులే విచారించుకొందురుగాక. ఈ బొంకులను దమపేరితోఁ బ్రకటింపక శిష్యుని పేరఁ బ్రకటించుటవలనఁ దామతని మందలింపున కుత్తర మీలేమి స్ఫుటమగుచున్నది. ఏశిష్యుపేర నీ ప్రల్లదములను వీరు ప్రచురించిరో ఆశిష్యుఁడే యిటీవల "పాణిగృహీతాశ్రవణానందశృంఖల" యను పేరితో 120 పుటలకు మించిన బూతుఁగూఁతలను వ్రాసి లోకుల స్తోత్రముల కర్హమైన గుణవంతుఁడు. అతనిపేరి పొత్తమునసే చూడఁదగు. అతని శంకల కుత్తరములు "శృంఖలాతృణీకరణము" చదివిన విస్పష్టముగఁ దెలియఁగలవు. ఆబూతుల వ్రాఁతలు వెం॥ రా॥ ల యెఱుకమీఁదనే జరిగినవనుటకు సాక్షిభూతము లగు నంశములు బోలెఁడుకలవు. అవిగూడ నన్యత్ర చూడవలయును. మఱియుఁ బ్రకృతము "ప్రభాకర పరామర్శము"నుండియె మఱికొన్ని యసందర్భప్రలాపములను జూపుచున్నారము.

"మ॥...వ్రాయఁగ నాయంబె సతీర్థ్యలంచు ... కొద్దిగ శ్రీరామకవీంద్రుఁ డొక్కఁడె శిష్యుఁడె ...యిద్దఱకీ బిలిచెదే.

ప్రభాకరశాస్త్రి "సతీర్థ్యలార" అని వెం॥ రా॥ ల నిరువురను బిల్చుట తప్పఁట! ఈలప్పిట్లు సమర్థింపఁబడుఁగాక. ఏండ్లకొలఁది వెంకటరామయ్య శిష్యుఁడు. ఎందవయతఁడో? కొన్నాళ్ళు మాత్రము శిష్యుఁడు. దీనింగూర్చి భారవిమహాకావ్యములోని ద్వితీయసర్గమును, రామకృష్ణశాస్త్రి తండ్రిగారగు వ్యాసులు, బ్రహ్మశ్రీ రామచంద్రశాస్త్రులవారును సాక్షులగుదురుగాక. మఱియు నీవిషయము 60 వ పుటలోని యుత్తరములోని 5, 6, 7, వ పంక్తులవలనఁ గూడఁ

దెలిసికొనవచ్చును, అయుత్తరము రామకృష్ణశాస్త్రి పినతండ్రికుమారుఁడు వ్రాసినదే, అగుఁగాక. అతఁడుగూడ వేంకటశాస్త్రికే దగ్గఱబంధువని రామకృష్ణశాస్త్రి యపలాపింపఁగ నౌనుఁడు. ఇట్టి యపలాపమునకు గోసి యొక రిట్లు వ్రాసిరి.

(1912 సం॥ సెప్టెంబరు అభినవసరస్వతినుండి)

శ్రీకృష్ణకవిగారూ! మీరు గీతవిమర్శనమని వ్రాయుచు నందు నన్ను మీకిరువురకు సరిపడిన బంధుగుడననియు మీకు గల్గిన తంపియంతయు పెట్టినవాఁడను నేననియు, నుడివితిరి. అసత్యములేయాడ సంకల్పము గట్టికొనిన మీకిది యొక వ్యత్యాసముగ దోపకున్నను నాకు గడుగడు నసహ్యముగ నుండుటచే లోకులెఱుంగుటకై నాసత్యమును జెప్పుచున్నాఁడను. అది మీరును గ్రహింతురుగాక. నేను మీతో సమీపబంధువుఁడగాని బ్ర॥ శ్రీ॥ వెంకటశాస్త్రులు శతావధానిగారికి అంత బంధువుఁడగాను మీవాదసారస్యమునకై మీరు వేఱుగా చెప్పినప్పటికి మనబాంధవ్య మెఱుంగువారెవ్వరు నొప్పరు.........

పల్లెపాలెం.
M. V. Subba Row, 16-8-12.

ఈయపలాపములను కూర్చి గ్రంథములో నచ్చటచ్చటఁ గొండొక చర్చింపఁబడుచునే యుండును. ఇది యటులుండెఁగాక. అతఁడు 'సంప్రార్థనము' అని వ్రాయు పీఁట 'పరామర్శము' అని వ్రాయుటవలననే కొంచెమైనను యోగ్యత స్ఫుటమగుచున్నది. దానివలన చ్ఛుస్ఫుర సామాంతి మన్నను నిరాకరింపఁబడదు. అది యటులుండె, వాని నిందఁ జట్లు [illegible] గా నున్నవి.

(1) ఉ॥...కోకిలకాకము జల్లకింపుమటంచ్, మంచుగానంబటంచుఁ బలుమాటికి కీర్తించితిరి... (2) చ॥...శాస్త్రులు వెంకరామకృష్ణ ధీమణులకటంచు మెచ్చుకున్నఁడు॥ (ఇట్టివనేకములు.)

ప్రభాకరశాస్త్రి 'నా యముకల్ వ్రేలెక్కి.' అని వ్రాసినది చాలుఁడు! పైఁగా 'శాస్త్రులు' ననవలె నఁట!

"శా॥...రామకవీ నుడువె నీకు సాక్షివ్యాదైనవోఁ దిరుపతిశాస్త్రిగారిది పత్రికస్థ..."

తిరుపతిశాస్త్రి వెంకటశాస్త్రి గద్దఁ జదివిన [illegible]యును [illegible]. [illegible] వెంకటరామయ్యకూడ ననశిష్యుని వ్రాలులోఁ బ్రకటించు మా శిష్యులసా[illegible]

మును లోకమే పరికించుఁగాక. తిరుపతిశాస్త్రి వెంకటశాస్త్రియందు గురుత్వమును జూపుటకుఁ గారణము, అతనికంటె నితఁడు ముందుగాఁ గవనము రచించు నలవాటు గల్గిన వాఁడగుటచే నే కందపద్యలక్షణమునో యే యొక నియమమందో యితనివలనఁ దెలిసికొనుటతప్ప వేఱుగాదు. ఇఁక వెంకటరామశాస్త్రికిఁ గల యావద్గురుత్వములో నెన్ని వంతులలోనో యొక వంతుమాత్ర మితరులదియుఁ దక్కినదెల్ల వెంకటశాస్త్రిదియు నగుటకు భగవంతుఁడే సాక్షి కాఁగలఁడు. దీనింగూర్చి మూఁడవభాగములో విస్తరింపఁదలచి యిందు సూత్రమమాత్రము వ్రాసి విరమింపఁబడుచున్నది. అప్రస్తుత ప్రశంసలో మూఁడుమాసము లని కృష్ణకవి వ్రాసినను, కోకిలకాకములో 'చాలఁగాలము విసివి' అని యిరువుర చేవ్రాళ్లతోఁ బ్రకటించి యున్నారు. "చాలఁగాల" మనఁగా, మూఁడుమాసములే యని పోట్లాడుదురా? అయినచో 'స్త్రీప్రత్యయాంతము కౌముది' చదువుట పొసఁగదు, ఎక్కువ బుద్ధిమంతులకు మూఁడుమాసములలోనే స్త్రీప్రత్యయాంతము కావచ్చునని వాదమునకు దిగినను నిలువదు. మూఁడుమాసములు శుశ్రూష చేసెను, మాసము 1కి ననధ్యాయములు 10 దినములు. అదిగాక మధ్యమధ్య నైమిత్తికములు కొన్ని యుండును. అవి యెల్లఁ బోఁద్రోసినచో షుమారు 45 దినములు చదివినట్లు తేలును. ఆ దినములలోనే స్త్రీప్రత్యయాంతము చదువుటకు వైయాకరణు లెవ్వరును నొప్పరు, పైగా నా నలుబదియైదు దినములేని పాఠము జరుగుటకు:—

"తా నెప్పుడుఁ బొట్టకూటికొఱకే తిరుగాడుచు నుంట నేమియుం
జెప్పదు కాకి కోయిలకు", (కోకిలకాకము.)

అను వారి వాక్యమొప్పికొనదు కావున విమర్శించుచో మా శిష్యులు వ్రాయువ్రాఁతలెల్ల నింతసారము కలవి, వారియదృష్టము మంచిది, కావున వారికి గురుదూషణ, దేవదూషణ 'అనృతోక్తులు' ఇక నేమి కావలెను? కలియుగమునకుఁ గావలసిన సామగ్రి యంతయుఁ బటిష్ఠించినది. 'దానితో' బోలెడు గ్రంథమును వ్రాయుచున్నారు, వ్రాయఁగలరు. ప్రతి గ్రంథము నిట్లు విమర్శించి నిగ్గు తేల్చువారెవరు? ఎవరికిఁ గావలెను? స్థూలదృష్టిచేఁ దిలకించువారో, "కాఁబోలును" అని యనుకొందురు. ఇది యిటులుండ, "పరామర్శము" నుండి యిఁక నొకమాట నుదాహరించి దానిసారమును దేల్చి వదలుచున్నారము.

VI

"సీ॥ దయమీఱ నైషధాంతము కావ్యములు చెప్పి సాహిత్యమునకుఁ దనివిగాఁ జెప్పినాఁడు"

వెంకటశాస్త్రికి శ్రీ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలుగారు నైషధాంతము కావ్యములు చెప్పిరనియుఁ గవిత్వము మొదలైనవి నేర్పిరనియు వారిమొదల వెంకటశాస్త్రి కృతజ్ఞుఁ డయ్యెననియుఁ బై పద్యమునందలి సారము, శ్రీకృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలవారివద్ద వెంకటశాస్త్రి చేసిన విద్యాభ్యాసానికము నిరూపించు పద్యములవలనఁ దెలిసికొనఁగలము.

చ॥ కవకి యనంతరం బచోటు కాటవరంబను నొక్కపల్లె కింపొదవఁగ నేగ..." (జాతకచర్యనుండి)

కాటవరమనునది శ్రీశాస్త్రిలవారి నివాసస్థానము. శ్రీవారితోవలెఁ బాలకాలముకిందట రాజమండ్రి ప్రవేశించిరి.—

తే. గీ. అచట శ్రీపాదవంశజుఁ డనఘమూర్తి, కృష్ణమూర్త్యాఖ్యు సుకవి వరేణ్యు నొద్ద, మొదట డీకుమారసంభవమును నందు, సర్గలు పఠించె మూఁడు నాలుగులకెలమి" ... తే॥ గీ॥ సుమనస్సుఁ దత్సమాపాతియుఁ గొనడితనము, నాటు చుండుము చదరంగ మట్టితోడుపడ, అక్షరంబెట్టు లట్లు తప్పులుండు, తేఁటు గర్వించియుంచె నాయిమెనకమెలఁగి ... తే. గీ. అంత నైషధమందు ద్వితీయ సర్గ మును మొదలుకట్టి చదువుచు నున్నంత నఘ్నకారి, బంధువులయివుండుఁ దత్పుత్రయూపడు నెలయఁ బజిచెప..." చ॥... గురునింతి వ్యాతిరేకనై నాల్కు దేవతం, దొడవై నొకించుకంటి పురవాసగము, ... గురునికిఁ జవియించి యానమాప్యస్థా ముంగనెఁ దల్లి దండ్రినింగనఁ"... (జాతకచర్యనుండి)

నైషధము శ్రీశాస్త్రిలవారివద్దనే కాదు, మఱియొకరి యొద్దఁగూడ నిష్పత్తిని వెంకటశాస్త్రి చదువనే లేదు. ఇంక ముందు చదువవలసియుండెను, ఆ యంశములకు శ్రీశాస్త్రిలవారే సాక్షులు, శ్రీశాస్త్రిలవారు వెంకటశాస్త్రిని గృతఘ్నుఁ డనియందురో, యే వందముకి 48 వ పుట. 12 వ పంక్తిలోని గాదె జగన్నాథస్వామిగారి వ్యాసములోఁ జూడఁదగినదము, గీరత్నప్రచురము 35 వ పుటలోని సీసపద్యమునుఁగూడ శ్రీశాస్త్రిలవారి వినయము సొంపొకలను. పదునెనిమిదవము, అథవా, శ్రీశాస్త్రిలవారికి వెంకటశాస్త్రి కృతఘ్నుఁడు గాఁడు. అంతేమాత్రమునఁ దమకేమి లాభము? అతఁడే గురవాదినచనము. తప్పైన పోఁడు గాక. అతని త్రోవ నంపన్న మని యెఱిఁగియు వీరేల పట్టవలెను ?

VII

'యాన్యస్మాకగ్ం సుచరితాని' తానిత్వయోపాస్యాని. నో ఇతరాణి.

అని చెప్పినవేదవాక్య మేఱుఁగనిది! అతనిమంచిని గ్రహించినచోఁ దమ్ము లోకము మెచ్చును గాని యందులకుఁ బరాఙ్ముఖులై యతని చెడ్డను గ్రహించినఫలమేమి, ఇది యిటులుండుఁగాక, ఇఁక వీరి గీరతవిమర్శనపు శైలి నించుక ప్రదర్శింతము.

'శబ్దము సాధువు కా'దని కొంత చర్చ వ్రాసి దూషించిరి, అది పండితులు చేయవలసినది కాని జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులెల్ల దానికి నధికారులు కారు. వీరు జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధు లనువంశమునకు వారి "శతఘ్ని"యే మొదటిసాక్షి, ఈవిషయమును దెలిసికొనఁగోరువారు పాశుపతమును జదువఁ గోరెదము, పాశుపతమే యక్కఱలేదు. వీరొక కవితాపత్రికలో నెవరో మేజస్ట్రేటుగారు కాళిదాసకృతమగు "శృంగారతిలకమును" దెలిఁగించిరని వ్రాయుచు వారి పద్యములను మెచ్చుటకుఁగా మా 'రసికానందమును' దెగఁదిట్ట మొదలిడి కొన్ని పత్రికలు దానితోడనే నించి కాలక్షేపము చేసిరి, అందెన్నో యసంగత ప్రలాపములను వావిడిచిరి, దిఙ్మాత్ర ముదాహరించుచున్నారము.

ఉ॥ రాతిరి మబ్బుచేతఁ దిమిరమ్మధికమ్ముగ నుండె, వ్యాప్తిమై। నాతప కష్టుఁడై పతిరయమ్మున నిద్దురవోయె దొంగ లీ। రాతిరి యారుచొచ్చిరి కరమ్మును బాలనుగాన నెంతయుక్। భీతిలుచున్నదాన నిఁక వేగమె నిద్దురమాను పాంథుఁడా! (రసికానందము)

పైపద్యమును విమర్శించుచు నందు "రాతిరి" అనుపదము రెండుసార్లు వాడుట తప్పని వెక్కిరింపఁ జొచ్చిరి

"వసంతతిలకము, ఈ బాలునెత్తికొని యింటికిఁ జన్ననన్నుక్, నాబంధు లందఱు మనంబున నేమి నాకే, ఈబాలు సూర్యనిభు నిట్టులపెట్టిపోవంగా, బుద్ధి పుట్టదని కన్య మనంబులోనన్"— భారత - ఆది - ౫౹౮

దీనింబట్టి యట్లు వాడుట భారతసమ్మతమని స్ఫుట మగుచున్నది. ఇంత స్వల్పవిషయమును గనిపెట్టని వీరు పెద్దపెద్ద విషయములలోనికి దిగుట "పుట్టికి నుఱ లేనియమ్మ స్వర్గమున కెగురుట"యంటిది. గాన వీరవిద్యావిషయక మగు శంకలకిటు నుత్తరము లిచ్చుటకుఁ బ్రారంభించి కొన్నిపుటలు వమ్మొనర్పఁ గోరఁ గొనము. అదిగాక గీరతమువలనఁ దమ నెత్తినిబడు సంశములేవియో వానిని

VIII

[illegible]ంచుకొనుటకన్న శిష్టాచారమేమి ముఖ్యము? కృతఘ్నత్వము గాని యసత్యాశ్రితత్వము గాని లేకుండఁ గాపాడుకొనఁ బ్రయత్నించ వలయునే [illegible] యా బద్ధము బాగులేదు, అందలి యుత్తరములు వ్రాసినవారు 'తి॥ వెం॥ [illegible] బంధుగులు' మఱియుఁ 'గొంటుఱు స్నేహితులు' లోనగునపలాపములవలన [illegible] బద్ధలు మూఁగుచు లేక నలుగురై దుగుదు వెం॥ శాస్త్రికి బంధుగులే యగుదురుగాక, వారు వ్రాసినవ్రాఁతలో నున్న విశేషమేమి? వెంకటశాస్త్రికిఁ జిచ్చియెత్తిన దని యెవరేని ప్రసంగము చేసినప్పుడు దానింగూర్చి క్షేమసమాచారము తెలిసికొనుటకు వ్రాయువారు బంధుగులు కాఁగూడదా? అంతమాత్రమున నందలి యుత్తరములెల్ల బంధుగులవియు స్నేహితులవియు నని బొంకినఁబోవునా? మఱికొన్ని "తమంతఁదామే కల్పించినవి" యని కూడ వ్రాయ మొదలిడిరి. ఈ మాట కర్థమేమైనఁ గలదా? అట్లు కల్పించినచో నయ్యెవ్వార లూరకుందురా? ఈ శ్రోత్రీయ [illegible] కొవ్వూరఫ్రనోరిస, [illegible]నింగూర్చి గుంటూరిసీమ, ఉత్తరింగ[illegible] చూడవలెను. యిట్టివే యనేకములు ప్రల్లదములందుఁ గలవు. ద్విభాష్యం ఫల్లకవి గారు పిఠాపురాభిమానము కలవారా? కారా? ఆయన వ్రాసినయుత్తరము [illegible]పక్షికలోఁ బ్రకటించితిమి. ౪వ పుటలోఁ జూడవలెను. ఆయనకు పిఠాపురంపు [illegible]ాభిమానము స్వీకరించుచున్నారము.

(కవితాపత్రికనుండి.)

శ్రీ॥ శ్రీవేదమూర్తులైతగు, శ్రీవేదుల రామకృష్ణశేఖరునకుఁ [illegible] విద్యావృద్ధిఁ [illegible] లేఖ[illegible]యుఁ, డా వెంకటరామకవి సమంఘీర్ద్వయికిఁ [illegible]...మ[illegible]
ముద్దులు మాటఁ గట్టు నొకచో నొయ్యారముల్ చూప నిం, కొక[illegible] మం[illegible]
[illegible]ంచు నొకచో నుత్సాహముల్ పెంచు నిం, కొకచో [illegible] వలంక్రియా[illegible]
[illegible]ను; ప్రాజ్ఞుల్ సంతసింపఁగఁ గొం, కవ రాజిల్లెడు రామకృష్ణకవి[illegible]
[illegible]కాలాగతుల్॥......

ఇట్లు విధేయుఁడు
ద్వి॥ ఫల్లకవి, దుర్గాడ. 22-9-1910.

ఈయన కట్లు మన మేల [illegible] [illegible] [illegible]. తా మొనర్చు [illegible] సింహాదికములు తల్లివెనుకఁ దల్లి యనఁదగిన పెద్దవెల్లలోనగు వారికి [illegible]ంపనియప్పుడితరబంధువులకెట్లురుచించును, [illegible]బంధుత్వాదికము నెనుసరించినది కాదుగదా. ఈ ఫల్లకవిగారు వెం॥ రా॥ల భావిప్రయత్నమును [illegible] యిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

IX

......తే॥ గీ॥ గిరతమ్ము విమర్శించు గ్రిట్టరయొకటి, వెలువడుచునున్నయది దాని వెనుకనుండి, నిజవిశేషమ్ములను గని నెగడవచ్చు...కుకవి కాండ వేదండఖండ విఖండనాఢ్య.

ద్విభాష్యం పుల్లకవి,

30-7-13 గోదావరి డి॥ పిఠాపురం, డి॥ దుర్గాడ.

ఇది యిటులుండె, మాశిష్యుని పెద్దతల్లులిరువురు. వీరు కడు ధర్మతత్పరురాండ్రని మాబంధువులెల్ల నెఱుఁగుదురు. ఆ యిరువురలో నొకరి హృదయము పరిష్కృతవిషయమున నసంతుష్టమని కనిపెట్టఁబడినది. అందులకు సూచకమగు లేఖ 73 వ పుటలోఁ గలదు. అది వారి సౌహార్దమునే తెల్పునుగాని తక్కిన విషయములను దెల్పదు. దానింబట్టి తక్కినయంశము లెఱుఁగుదురుగాక. దానిని వ్రాసిన కాఁకరపర్తి నారాయణమూర్తి మాశిష్యునికిఁ బెదతల్లి కుమారుఁడని యెఱుఁగఁదగు. వేఱొక పెదతల్లిగారీతని ప్రకృతోద్యమమునకు మొదలే సమ్మతింపదు గాని ఆవిషయమున నేమిట వ్రాయ నాధారములు లేవు. ఆధారమే యక్కఱలేదనుఁడీ, ఏమాత్రమేని మనస్సునది యొకటి యుండెనేని కృతఘ్నత్వ దోషము నని యెవ్వరినిగాని సంతసింపనీయదు; కాన వారు వీరననేల, మాశిష్యుఁడు కృతఘ్నుఁడేయగునేని యితఁడొనర్చుపనులు మనుజజన్మమెత్తిన యేరికిఁగాని యసహ్యములు గాకపోవని చెప్ప సాహసించుచున్నారము. అది యటులుండె.

(1913 సం॥ అగస్టు 27 వ తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

ఆంధ్ర చంపూభారతము.

ఈగ్రంథము ప్రథమ కవితాపత్రికయందు ముద్రితమైనది. పిఠాపురసంస్థాన కవులగు రామకృష్ణకవు లీగ్రంథమును సాదరంబున తమ కవితలో ప్రచురించుటయే గ్రంథోత్కృష్టత చాటుచున్నది...... (తిరుమలవెంకటరమణకవులు)

పైపంక్తులవలన నాకవులకు వెం॥ రా॥ లయందుఁ గొండొక ప్రేమకలదని విస్పష్టమే. వీరు మాకంపిన పద్యములను 48 వ పుటలో ముద్రించి యుంచితిమి. వీరి కృతఘ్నతాదుల విషయమున వారికిం గల యేవము నవి పూర్తిగా వెల్లడించెడిని. సారమేమనఁగా వీరి వాక్పారుష్యాదికమును బట్టి బంధువులేమి లోకులేమి వీరిని మంచలించు తలఁపు గలవారగుచున్నారు. ప్రోవలేక వారిని వీరు మాకు మిత్రులుగ నపలాపించి తన్మూలమునఁ దమకు శత్రుత్వమును సాధింపఁజూచుచున్నారు.

X

(కవికర్ణరసాయనమునుండి)

క. కాకేమి తన్నుఁ దిట్టెనె? కోకిల తన్నేమి ధనము కోకొమ్మనెనే
లోకము పగ యగు పరుసని, వాకునఁ జుట్టమగు మధురవాక్యము కలిమిన్.

మాశిష్యుల ప్రకృతస్థితి పైపద్యమును జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నది. మొదటఁ దా మవలంబించిన పికత్వమే కాకత్వముగాఁ బరిణమించుచున్నది. దానిని వారింప నెవరితరము? ఇతరకారణములచే శత్రువులగువా రిట్టిపట్టుల నేవేని యవకతవకలు తమ్మనుగూర్చి వ్రాసినచో నవి త్రోసివేయనగును గాని యట్టిది లవమును లేనివారు శత్రువులగుచుండఁగా వారించుట యెట్లు? ఈ విషయమును సమర్థింపఁదగు నంశములు పెక్కులున్నను దిఙ్మాత్రము సూచించి వదలితిమి. వీరికి గురుద్రోహ మనిన బెల్లమునుంగాదు. ఇది మాయెడలమాత్రమే యనుకొనుచుంటిరేమో? అట్లుకాదు. సార్వత్రికము, దీనిని సూచించి వదలుచున్నారము.

“భగీరథశాస్త్రులుగారు, వీరు సత్తములు... యీయన యింజరములో నున్నప్పుడు భారద్వాజషట్కములోని విశేషములు తెలిసికొనుటకై వెంకటరామశాస్త్రిగా రాయన యొద్దకు వెళ్లినమాట సత్యమే”

ఇది కృష్ణకవివ్రాఁత, చదువుకొనుటకు వెళ్లెనన్నచోఁ బరువు దక్కువ యని యెంచి కాఁబోలు. “విశేషములు తెలిసికొనుట” కని వ్రాసి పాపపు బండి తోల మొదలిడినాఁడు. ఒకవిశేషము మాత్రమున్నది. కృష్ణకవివ్రాఁత నాఁగఁ జాలకున్నను వెంకటరామయ్య తానుగూడ నిందుఁ జేవ్రాలు జేయకుండుటచేఁ గొండొక సంతసింపవలసియున్నది. ఈ గీరతవిమర్శన ప్రకరణమేమి, అట్టహాసమేమి, కృష్ణకవిగారి వ్రాలుమాత్రమె కలవి యని చదువరు లెఱుఁగియే యున్నారు. ఆయనయొద్దకు విశేషములు తెల్పుటకై వెళ్లినట్లు లిఖించినను లిఖింపఁగల సాహసి నుఁడీ కృష్ణకవి. అతని కసత్యమువలన లవమును భీతిలేదు. ఈయంశము శృంగభంగాదికము వలనఁ దెలిసికోవచ్చును. అతనికి దీటగువాఁడు చర్ల చలపతి, అతఁ డతని బావమఱఁది. అతనింగూర్చి వ్రాసినచో మాలేఖిని కెంతేని పనిగలుగఁ గఁడు. “యతో వాచో నివర్తంతే” శ్లో॥ కథాపిఖిలు... అశ్రీయసేయతః, ప్రకృతమనుసరామః, భగీరథశాస్త్రులవారి యొద్దఁ జదివి కొన్న సంగతి నొప్పికొన్నచో నావిద్యాభ్యాసన కాలము ప్లవంగ సంవత్సరమగుటచేఁ దదనంతర భావియగు కీలకవత్సరములోనే వ్రాసికొన మొదలిడిన ‘ఉభయ

శాస్త్రప్రవీణత్వము' బ్రతుకదు. ఇందునుగూర్చి గీరప్రథమభాగపీఠిక 13, 14 పుటలలోఁ గొన్నిపంక్తులు చదువఁగోరెదము. దానిని బ్రతికింపవలయునని భగీరథశాస్త్రులవారి శిష్యత్వమును బృచ్ఛకత్వముగా మాకృష్ణనుకవి యుపలాపింపఁ జొచ్చెను. తన బావమఱఁది యగు చర్ల చలపతి పెద్ద పండితుఁడని లోకమునకుఁ దెలియునట్లి కృష్ణశాస్త్రి కొండొక యపలపించెను. ఆసోదెవలన నితనికిఁ బ్రయోజన మెంతయున్నది? 'శృంగభంగ' 'సత్యసందేశముల' కవిత్వము తనదికాదని లోకము విశ్వసించుటయే దానికి ఫలము. ఎన్నియని చూపుదుము. ఇతఁ డసత్యమునకుఁ బుట్టినిల్లు. భగవంతుఁడును, దజ్ఞులును ఇందులకు సాక్షులు. ఆచలపతి వ్రాఁత కీతఁ డిట్లు వ్యాఖ్యాన మొనర్చుచున్నాఁడు.

"వెంకటశాస్త్రిగారి బండారమెంతో కృష్ణకవి తేల్చెననియు, నాపిదప దివపతిశాస్త్రి వెంకటరామశాస్త్రులుగార్ల సంగతి చూచుకోవచ్చుననియు నందుగల యర్థము యథార్థమని ముమ్మాటికి వారు విశ్వసింతురుగాక."

("రాను రప్పింపఁ బనిగానరాదు మాకు")

అను నప్రస్తుత ప్రశంసావాక్యము నెఱుఁగనిలోకులు దప్ప నీవృథారాపము నెవ్వరు విశ్వసింతురో.

ఉ॥ వేదుల రామకృష్ణులఁట ? వెంకననంట జయించునంట? యెం, దో ? దుశితంపుబండి నొగిఁ దోలెడిసాహసమందు; నింక నెం, దో? దుడు కందివ్రాసి పయిఁ దోఁపక మి న్గనుటఁదు, నింక నెం, దో? దెలియంగరాద యది యొక్కటియే సభ తేల్చఁగా వలెఁ"

అది యటులుండె, పాపము! ఆచలపతి * క్షమాపణవ్రాసికొని నిర్దోషి యగుటకుఁ బ్రయత్నింపఁగా మరల నాతని నితఁడు దోషదూషితుని జేయఁజొచ్చెను జూచితిరా !

* క్షమాపణ. ఇది నిందగ్రాహ్యమని వెం॥ రా॥ ల శతఘ్ని, శ్లో॥ క్షమాపణైకపదయోః పదయోః పతతి ప్రియే (రసగంగాధరము) ఇందులకుఁ బాశుపతముకూడఁ జూడఁదగు. అయీసమర్థనమెల్ల 'గుజిలీపుస్తక'ములలోని పోరపాటులవలన నైనట్లు వావిడుచు మాశిష్యులను సభాస్థానమునకు రప్పించువారికాలమ్మున లేకుండుట కడు విచార్యము. అప్పుడుగదా నిగు తేలును.

XII

"చర్ల వెంకటాచలపతిశాస్త్రి, యను నతఁడు నాకు బావమఱఁదియే యితఁడు వ్రాసినట్లుగా వెం॥ శాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహముచే నచ్చటి విద్యార్థులలో నెవ్వరో వ్రాసిరి."

వెంకటశాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహ మఁట, దానిపై నచటి విద్యార్థు లెవరో వ్రాసిరఁట! ('పృష్టతాడనాద్దన్తభంగః') అన్నట్లిట్లు వ్రాయు నీతనిఁ దజ్ఞులు మందలింపకుండుట కడు నయశస్కరము. తక్కిన యసత్యములును బ్రగల్భములును నటులుంతెము. ఈవిషయము నేని ధ్రువపఱచుటకు నితఁడు సత్సభలో మాయెదుటికి రాఁగలఁడేమో మా చదువరు లడిగి తెలిసికొందురుగాక యని హెచ్చరించుచున్నారము. అక్షమాపణ చలపతి పేరితో నితరులే వ్రాసినచో వారిని శిక్షింపఁ జేయుట యుక్తముకదా? నేఁడు చలపతి పేర నిట్లు సృష్టించిన వారు మఱియొకప్పుడు రామకృష్ణులపేర నే వేఱొక క్షమాపణనుగాని, నోటునుగాని మఱియొకటిగాని సృష్టింపవచ్చునుగదా? కావున నిట్టిపట్టుల నౌదాసీన్య మనుచితముకాదని కృష్ణకవికిఁ దెలుపుదురని చదువరులను మఱిమఱి హెచ్చరించుచున్నారము. ఇట్లే 'ముఖమస్తీతి' వక్తవ్యముగాఁ గొంత సోది వెళ్ళఁబెట్టెను. దానినెల్ల నూఁచకోఁతగా ఖండించినఁ బ్రయోజనము లేమి నిందు విస్తరింపమైతిమి.

"అట్టి యుత్తరములు మాయొద్ద కోటానకోట్లు గలవు."

ఎట్టియుత్తరములు? గీరతములో, తి॥ వెం॥ కవులు ప్రచురించినట్టియుత్తరములవంటివి. ఎన్నియున్నవి? కోటానకోట్లు! పదులుగావు, వందలుగావు, వేలునుంగావు, లక్షలునుగావు, కోట్లునుగావు, ఇకఁనెన్ని? కోటానకోట్లు. అబద్ధమాడినను నింత బట్టబయలుగా నాడవలయునుగాఁబోలు; పోలు? పోలు? కోటానకోట్లగుఁగాక. అర్బుదములగుగాక. కృతఘ్నత్వము సుగుణమని వ్రాయు పెద్దమానిసు లేడదొరకుదురో? ఆయంశమును బోధింపని యుత్తరము లేమి పనిచేయును? లేదా, శిష్యత్వము నేని యాయుత్తరము లపలాపింపవలెను. ఈ రెంటికిని దక్కినయంశముల నెన్నిటిని వానివలన సాధించినను బ్రకృతమున కవి లవము నుపయోగింపవని మేము వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. ప్రధానవిషయమును వదలికొని యప్రధానవిషయములకుఁ బాటుపడు వీరి ప్రచారమువలన నీక్రింది లోకోక్తి స్మృతికివచ్చుచున్నది.

XIII

"జగతి శిరశ్ఛేదసమయమందునఁ దనకుండలమ్ముల యాస గొనెననంగ"
(యామినీపూర్ణతిలక.)

వీరు ప్రచురించు నుత్తరముల స్వరూప మొక్కింత చవి చూపి విమర్శించుట ప్రస్తుతము కాకపోదు గాన దిఙ్మాత్ర మట్లొనరించుచున్నారము

(కవితాపత్రికలోని యొక యుత్తరమునుండి)

(1)"...రసికత్వలోపమునకు జడిసి మీసముల బెంచి కవిత్వమున మాప చాక్రమమునకుగా నుంచితి మన్న నెవరు సహింతురు..."

ఇతరులు సహింపకుందురుగాక, దానికిఁ దగినఫలముంగూడఁ గాంతురు గాక, శిష్యపరమాణువులు సైఁప కుండుట తప్పగదా? అంత రుచింపనిచో లోలోఁ బరితపింపవలెఁ గాని. "మీసమ్ముల్ మెలిపెట్టి" అని సత్సభలలో వెక్కిరింపు మని యే వివేకి బోధించును ? పైఁగా నెవరో కొంటెతనముగా వ్రాసిన "రసికత్వలోపమునకు" ఇత్యాది యొకసక్కెపుమాటలను శిష్యులు ప్రచురించుట తప్పు గా దని చెప్పువా రెవరు ? ఇంతకు నిద్దానివలనఁ దమ కృతఘ్నత యేమి నివర్తించినది.

(2) 'మీ రింకను గొంతకాల మోపిక పెట్టిన లోకము మి మ్మాధునిక కవిసార్వభౌము లని యభినందించును,

ఆవ్రాఁతకన్న నీవ్రాఁత యుక్తమనవచ్చును. ప్రసిద్ధులెల్లరు క్రమక్రమముగా గతించినపిదప వీరినే యట్లు గౌరవించఁదగ్గ కాలము రావచ్చును. "దొడ్డేఁడు... దొంగలు దోలుకొనిపోతే...గొడ్డు...శ్రీమహాలక్ష్మి" యగునుగదా, ఆభవిష్యత్సార్వభౌమత్వమునకు మొట్టమొదట వీ రొనర్పవలసినప్రయత్నము గురుద్రోహమే యగునోటు ?, అందులకా యీపూనిక, బాగుబాగు !, 1, 2, అంకెలు గుఱుతుగాఁ గల వాక్యములకు స్థానభూతమగు నుత్తర మొక్కటియే గాని, అది వ్రాసినవారు మాత్ర మిరువురు. అందులో నొకరు వ్రాలు తుదను 'గారు' అని తగుల్చుకొన్నారు. అదికూడ మామీసముఁ వలెనే యెందులకో తగుల్చుకొనిన శ్లాఘింప వలసినదే. ఇంతటి తెల్వితేటలు గలవా రేమివ్రాసినను వ్రాయుదురు. అట్టి వారి పేర్లుల నిందేల ప్రచురింపవలెను. వలయువా రన్యత్ర చూడఁగలరని యుపేక్షించితిమి.

XIV

(3) "గీరతము నేతిబీరకాయగా భావించుకాలము రాకపోదు."

ఈవాక్యముగూడ, ఆ॥ "గారి" గారిదే, వీరభోగవసంతరాయఁడు పుట్టఁగలఁ డని చెప్పునట్టియన భవిష్యద్వృత్తాంతమును దెల్పి రామకృష్ణుల నోదార్చి పరామర్శించుచున్నట్లు వాక్యముల శైలి చెప్పుచున్నది. పరామర్శించువా రెంతో యాప్తులుగ నుండవలయును, కావున మా వెం॥ రా॥ లిట్టివారియుత్తరములను బ్రకటించుకొనుట స్వవచోవ్యాఘాత మని చెప్పక తప్పక వచ్చినది. మఱియు నింకెవరో మాకాప్తులుగా నుండువారే యొక సందర్భమున "పిచ్చి పుల్లయ్య" అని వెం॥ రా॥ లకు వ్రాసిరఁట. అవ్వ్రాఁత యితరోద్దిష్టమైనను నయ్యది యెట్లో మాలోనొకరికి సందర్భింమనఁట! దానింబట్టి వీరికేమి ఫలము కల్గెనో కాని యాసోది కొంత వెళ్లఁబెట్టిరి. ఆయీ యనుపయోగ పరితాపమెల్ల నేసందర్భమునందలి దనుకొంటిరి? మా 'పాశుపతమును' ఖండింపఁ బోవుటకు వ్రాయునుపోద్ఘాతములోనిది. శాస్త్రము నుపయోగించుటకు వీలులేనియప్పుడు తా మింతకన్నఁ జేయవలసిన గత్యంతర ముండఁ బోదని యాసోదెకుఁ దాత్పర్య మనునది యావదర్థము. ఏపిచ్చిపుల్లయ్యయో యేదియో వ్రాసెను, దానిని ఖండించుట యుక్తమో? ఎవరో "పిచ్చిపుల్లయ్య" అనిరి గాన మేమును 'పిచ్చి పుల్లయ్య' అనియందుమనునది యుక్తమో? విజ్ఞులకు నొకరు తెల్పవలసి యుండునా? అదియటులుండె, వెం॥ రా॥ లు, దమయజ్ఞతను నిరసించువారినెల్ల నేసంబంధములేకున్నను మాకు మిత్రులనుగా నపిలపించుచుఁ దమకు శత్రువులుగా భావించుచున్నా రని యింతకు ముందే ప్రసంగించి యుంటిమి. అందులకిఁక నొకయుత్తర ముదాహరింపఁబడుచున్నది.

"వెం॥ రా॥ కవులు, మేము అశ్వమేధమున పద్యములు ప్రకటించితిమను దురభిప్రాయముతో కవితాపత్రిక వెనుకటివలె రు 1-0-0 కి పంపమనియు పూర్తి వెలకుగాని పంప వీలు కాదనియు వ్రాయించిరి. యింతకన్న మిమ్ము వీరేవిధమున సాధింపఁగలరో..." శేషాద్రిరమణులు (సోదరులు)

తమయకృత్యముకతమునఁ దమవలని లాభమునుగూడ గణింపక తమ మిత్రులు తమకు శత్రులగుచున్నా రనునంశమున కింతకన్న దృష్టాంత మేమి కావలయును? ఎవరో——"భంగుమేదుత్తూరులు" తప్ప సుజనులెల్లరుఁ దమ యకృత్యమున కేవగించుకొనునారేకద. 51 వపుట 21 వ పంక్తిలోని చామర్తి

జగ్గరావు తమకెట్టిబందుగుఁడు? అతనికి గీరతము నందాసక్తి యుండుటకుఁ గారణమేమి? పైఁగా నితఁడు, వెం॥ రా॥లకు, సహాధ్యాయి, బ్రి॥ శ్రీ॥ మధునా పంతుల సూరయ్యగారివద్ద వీరు మూగురును గాళిదాసత్రయమువఱకో, అంత కొంకింత తక్కువగనో చదివినవారలు. అట్టిచో నతఁడు గీరతమునభిలషించుట కర్థమేమి? అంతకన్న నెక్కుడుగ వారియాత్మబంధువు లేమి వ్రాయఁ గలరు? 54 వ పుటలోని 16 వ పంక్తిలోని ఆకొండి సుబ్రహ్మణ్యముగా రెంతమర్యాద కలవారు? ఆయన మాశిష్యుని పెదతల్లికుమారుఁడగు బ్ర॥ శ్రీ॥ ఆకొండి రామ మూర్తిగారికిఁ బినతండ్రి. అట్టివారెల్ల మాగీరత కావ్యము నేల యాదరింతురో? 53 వ పుట 23 వ పంక్తిలోని, ఆకొండి వెంకటశాస్త్రిగారు, దూరదేశస్థులు, మాయుభయులకునుశాఖామాత్ర బంధువులే కాఁదగువారు, బాగుగవిచారించి నచో శ్రీఆకొండి వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులవారికి దూరపు జ్ఞాతులేని కాఁదగు వారు, వారినిబట్టి వెం॥ రా॥ లకే బాంధవ్య మెక్కు డనక తప్పదు. వారు మా 'గీరతము' నందేల ప్రేమ చూపవలయునో? ఇట్టివారికెల్ల నేదో "పాతిపదమునో" 'మూర్ఖపదమునో, నివేదించి తమమార్గమును దాము వదలక మాకుఁ బనిగల్పించు మాశిష్యుల నెవరు సన్మార్గమునకుఁ ద్రిప్పఁగలుగుదురో కదా? వీరెల్లరును మాయొద్దఁ బుస్తకములు వెలలేకుండ సంగ్రహించుట కట్లు వ్రాయుచున్న వారలఁట! ఆమాటకే యొప్పుకొందము. తమవద్ద నట్టిలాభమును బొందువారుకూడఁ దమమార్గము నేల నిందింపవలెనో? నరములేని నాలుక యిచ్చవచ్చినట్లుదిరుగును. అంతియ కాని ప్రాజ్ఞులగువారు కూలికి విన మెన్నఁడును వ్రాగరు. అందులో నొక పుస్తక మూరకవచ్చునంతలోఁ గలుగు ఫల మెంతటిది? అదిగాక 'ఆపుస్తకమేని "కుక్కమూతి పిందె" గాని రసవత్తర మైనది కూడఁ గాదుగదా! అట్టిపాడు కాగితపు చెత్తకట్ట కాసించి యేప్రాజ్ఞులు గాని తమ్మును గర్హించి మమ్ము నర్హించుమన్నారని వ్రాయుట స్వవచోవ్యా ఘాతము కాక మఱియేమి? దానితత్త్వమిది. ఎవరుగాని పాపకార్యమునకు నను మోదకులుగా నుండ వెఱతురు. పుణ్యకార్యమునకో, నిస్సంశయముగాఁ దోడ్ప డుదురు ఇందు లాభాలాభము లకించిత్కరములు. అదిగాక, స్వల్పలాభము లతోఁ బనియేమి? వారలకు మహాలాభమొకటి కలదు. అది పుణ్యపాపసంపాదన రూపము. దేనిని గోరువారు దానికనుమోదకు లగుచుందురు.

వెం॥ రా॥ ల, గీరతవిమర్శనమునకుఁ గృష్ణాపత్రిక చూడఁ గు.

XVI

శ్లో॥ కర్తా కారయితా చైవ ప్రేరక శ్చానుమోదకః.

ఇంతతో నీవిషయము ముగించి విషయాంతర ముపక్రమించెదము. చదువరు లారా! వీరి "కోకిలకాక" మునకై మేము వ్రాసిన పద్యములకుఁ బరిమితియే లేదు. కాని నానాఁటికి వీరి గోలనుండి విరమింపవలెనని యూహ పొడముట వల్లను, సత్యమిదివఱకే ప్రాజ్ఞలోకమునకు విస్పష్టమయినట్లు వారివారి లేఖల వలన మామకికిఁ బూర్తిగా వచ్చుటవల్లను జాలపద్యములను డిగవిడిచితిమి. అందుఁ గొన్ని మచ్చుచూపుచున్నారము.

చ. "గరుసగునే వికస్వరపికస్వర" మంటివి, వారిదార్భటీ
భరభరితాంతరంబగు సభన్సు "గుభాలు గుభాల్ గుభాలు" మం
చులుమఁగ విద్యుదుద్యదసుటుల్లసిలం గరుసౌనొ ? సారెకుఁ
బిరుసగునో? పికధ్వని కపిధ్వనియై తలక్రిందు లాడునో ?

శా. గాంభీర్యంబది సున్నయంచుఁ దెలిపెన్ గాకీ పికత్వ, మ్మిదే
దంభం, బెక్కడ నేర్చితీ యనృతవాక్తత్త్వం? బెవండిచ్చె? నీ
యంభోవాహవిహారఘోరవిపులవ్యాహారబాహుళ్యది
కృుంభిశ్రీపతిఘీంకృతుల్ వినియు మీ "కోకో"ధ్వనుల్ నిల్చునే!

మ. సభలో లేవదు బావకున్ గళము, తత్స్వానంబు మానార్హమే
ప్రభకై లేచినవెంటనే తవులు దుర్వారం బపధ్వానదూ
రభసం, బయ్యది నిల్వనీయదుసుమీ! ప్రాజ్ఞశ్రవోనిష్ఠసౌ
రభసౌభాగ్యపరంపరాగ్రహణమాత్రస్వైరసంచారులన్.

క. కమ్మనఁగ శిరము, కుకవుల కమ్మనియను కొందమా ? 'అకతియనఁ గొటి
ల్యమ్మడవు గతి యగున్ ది, ద్దిమ్మని కుకవితలదిమ్మ దింపుట తేలెన్.

కవిత్వపుఁ బోలికకు నుదాహరించితిమే కాని పైపద్యములందు నూత్నాం శము లెవ్వియు లేవు. మాశిష్యులను గృతఘ్నతాఘము నుండి తప్పింతమనియు, దానివలన నితరు లట్టితోవ తప్పని తెలిసికొందురనియు, మేమీపనికిఁ బూనితిమి కాని క్రమముగా వారది బలపఱచుకొనుచుంటచే నింతఱకు మాపరిశ్రమకు సార్థక్యమే కనుపట్టదు. వీరి విషయమున నిఁక నొక రహస్యము తెలిసికొన వలసి యున్నది. వీరికిఁ జెడ్డ మంచిగను, మంచి చెడ్డగను గోచరించుచున్నట్లు మఱి కొన్ని వీరి వ్రాఁతలు బోధించుచున్నవి. వీరికి వ్యాసకృతభారతము తప్పు, ధర్మ

XVII

రాజపాతుక్రుఁడు, దుర్యోధనాదులు పుణ్యాత్ములు, ~~ఈయంశము~~ వీరు ప్రచురించిన "కౌరవ గౌరవము"లోఁ జూడఁదగు. ఈ విపరీతజ్ఞానమే వీరు సర్వత్ర వినియోగింపఁదగువారు. దానిచేఁ గృతజ్ఞుఁడు మహాపాపాత్ముఁడుగను గృతఘ్నుఁడు మహాపుణ్యాత్ముఁడుగను గోచరింపక తప్పదు. వీరి కీవిషయము ప్రకృతము గడు ముఖ్యము. కావున వీరు భారతమును వదలుకొనక తప్పదు. అది గురువును నిందించుట కొప్పదు.

(మహాభారత శాంతిపర్వమునుండి)

భీష్మః॥ శ్లో॥ మాతా పిత్రో ర్గురూణాంచ పూజా బహుమతామమ... గురుర్గరీయాన్ పితృతో మాతృతశ్చేతి మే మతిః, ఉభౌహిమాతా పితరౌ జన్మ న్యేవోపయుజ్యతః ... ఆచార్య శిష్టాయాజాతి స్సాదివ్యాసాఽజరాఽమరా॥ శ్లో॥ వీధ్యాం పాపం భ్రూణహత్యావిశిష్టం, నాఽన్య స్తేభ్యః పాపకృదస్తిలోకే ...శ్లో॥ మాతృతః పితృతశ్చైవ తస్మాత్పూజ్యతమో గురుః... శ్లో॥ మిత్రద్రుహః కృతఘ్నస్య స్త్రీఘ్నస్య గురుఘాతినః, చతుర్ణాం న్వయ మేతేషాం నిష్కృతిర్నానుశుశ్రుమ. (విస్తరస్తు తత్రైవ ద్రష్టవ్యః)

గురుశిష్య ధర్మబోధకము లగు మఱికొన్ని శ్లోకములు 32, 68, 69, 70, 71; పుటలయం దుదాహరింపఁబడి యున్నవి. ప్రకృతము మాశిష్యు లవలంబించినది గురుద్రోహ యజ్ఞదీక్ష. దానికి వ్యతిరేకమగు ధర్మమును బోధించునది వ్యాసభారతము. 'భారతః పంచమో వేదః' అని దానిని పూర్వప్రాజ్ఞులేమి నవీనవిజ్ఞులేమి శిరసావహింతురు గాక. ఇతర పంచమవేదములయం దభిరుచి నించి తిరుపతి వెంకటేశ్వరాది దేవగురునిందల నొనరించు వీరికా పంచమవేద మెట్లు ప్రమాణము కాఁగలదు? కావుననే వారి ప్రవృత్తి కనుకూలముగా వేఱొక భారతమును మాశిష్యులు వ్రాసికొనఁ దలఁచిరి.

"ఉ. వ్రాయఁగవచ్చు వ్యాసమునివర్యుఁడు వ్రాసినయట్టి భారతా, మ్నాయములోనియంశములు మాఱిచికూరిచి వేఱె భారతా, మ్నాయము... నమ్మరు గాక, పండితుల్" (ఆంధ్రభాషా పరిషత్పత్రికలోని కౌరవగౌరవము చూ.)

ఇంతకు మున్ను 'కుక్క మూతిపిందె' అని మాగీరతమునే వీరు దూషించినట్లు ప్రథమభాగ పీఠికయందుఁ జూపితిమి. ఇప్పటికి 'వీరికి భారతముగూడ నట్టిదశకే వచ్చినది. ఇంతతో నేమయ్యె. ఇంకను వీరిచర్యలు వీరివ్రాఁతలు

ముందు చూడవలసి యున్నది. 'పండితులు నమ్మరఁట' కాని లేకున్నచోఁ దళ క్రిందుసంగతులతో వీరు వేఱొక భారతము వ్రాయుదురంట!

శ్లో. ఆపరితోషా ద్విదుషాం న సాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానం॥

అని కాళిదాసంత మహాకవి వాక్రిచ్చినది వీరికిఁ దృణప్రాయమే. వీగ్రంథము గాని పండితుల మెప్పునకును అపండితుల తిర్పునకును, నాస్పదముగా నుండఁదగు. ఆయీయంశము ప్రథమభాగ పీఠికలోఁ గొంతొక వివరించితిమి. ఇఁక నస్మచ్ఛిష్యోపజ్ఞకమగు కృతఘ్న మతమున కనుకూలించు నొకవ్రాతయు దానికి మారకమగు నింకొకవ్రాతయు నుదాహరించుచున్నారము.

"ఈకారమునం దొకరి నొకరు తిట్టుకొనుటయే కవిత్వ మైనది. అతిశ్లేయామ్నాయము లైనవి. భారతామ్నాయముతోఁ దుల్యములఁట!, మూర్ఖులు వానినే యాసక్తితోఁ బఠించుచున్నారు.

ఇటువంటివా రిట్లే వ్రాయుట యుక్తము. ఇతఁడు లేశమును సహృదయుఁడు గాఁడనుటకా ఘట్టమునందలివే యీ క్రిందిపంక్తు లుపోద్బలకములు.

"......ఈ వాక్యములు కాదంబరిలోనివి,...ఇవ్విధమున సందర్భము లేని యుపమలయొక్కయు శబ్దశ్లేషలయొక్కయు, జాబితాలు కొండవీటి చేదు తాళ్లవలె...నొప్పారు కాదంబర్యాదులు..."

కాదంబర్యాదులే నీరసగ్రంథములని తలపోయు జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులకు మాగ్రంథము లేల రుచింపవలెను? రుచింపనక్కఱలేదు. అది యటులుండె; సహృదయులిట్లు శ్లాఘించుచున్నారు.

"గీరతమహాకావ్యములోఁగాని యిటీవల గుంటూరిసీమలోఁ గాని యొక పద్యమునకు, యీ చదువరి మున్నగువారి యుపనిషదుపన్యాసములు తుదకు "అసావాదిత్యోబ్రహ్మ" చేయించుటకైనఁ బనికిరావు. మెదడులో నేమాత్రపు రసగ్రహణపుసిరలున్నను, సహనబుద్ధియున్నను, గీరతకావ్యము లోని శాంతింపు పర్వములో నొక్కపద్యముఁ జదివి భారతీముక్తిసౌధ మెక్కి తరించఁగలరు, లేనిచో సన్నిపాతరోగికిఁ జక్కెరయుఁ జేదే, యెవ్వరేమిః చేయఁగలరు? (సుదర్శనీ పత్రికనుండి,)

వా రటు నిందించుటకు హేతువేదో ని వీ రిట్లభినందించుటకు హేతు విది. భారతము సకలసుకవిజనవినుత మేల యయ్యె? కేవలకవిత్వ ధర్మమును

బట్టియా ? కాదు, దీనింగూర్చి వ్రాసినచో నింతట నంతటఁ దేలదు. భారతమునఁ బ్రధానరసమేదియో, తెల్పుఁడన నీనాఁ డెందఱో చేతులునలుపవలసినవారు కలరు. స్థూలదృష్టికి నందు వీరరసమేమో ముఖ్యమని తోఁచ వచ్చును. అది యట్టిదియే యగుచో దానికి నేఁత్రాదృశగౌరవము రాదు. అందలి ప్రధానరసము శాంతము, యీ యంశమునకు,

"...భారతే శాంతిః, రామాయణే కరుణ, ఇతి, ఏవం రసాది ధ్వనయ ష్షడ్విధాః॥

అను సాహిత్యకౌముదియు, మఱియు ధ్వన్యాలోకమును బ్రమాణములు. అట్లు కొన్నిపట్టుల వివాదప్రధానముగా స్థూలబుద్ధులకుఁ బొడకట్టినను, మా గీరతముకూడ శాంతరసప్రధాన మనుట నిర్వివాదము. కావుననే యిది ప్రాజ్ఞుల నతికిం బాత్రమైనది. తదితరులు విద్వల్లోకమునకు సహజశత్రువులు.

(1) శ్లో॥ మూర్ఖాణాం పండితా ద్వేష్యాః" (భారతము.)

(2) శ్లో॥...బుధజన ఇవ గ్రామ్యసదసి; (కాళిదాసః)

ప్రకృత మనుసరింపుదము. మాశిష్యులకు నస్మత్కృతగీరతమే కాక వ్యాసకృతభారతముగూడ గర్హ్యమగుచున్న దనునది ప్రకృతాంశము. వీరి కెవరో కొంద ఱనుయాయులుకూడ నుండుట సహజమే. ఏమతమేని యొకరితో నుండుట యెవరును గని వినినది కాదుకదా ? అది యటులుండె, వీరిమతమున దుర్యోధనుఁ డెట్టివాఁడు ? కడు యోగ్యుఁడు.

మ॥ ... దుర్యోధనుణ్ ...గలియంశమ్మునఁ బుట్టినాఁ డనుచు వక్కాణింపఁగాఁ జెల్లునే! (కౌరవ గౌరవము)

ఇట్టి నిషధయోగ్యుఁ డగుదుర్యోధనునితో వీ రొక్కటఁ దమమతమునఁ గేవలాపాత్రుఁ డగునొకని కభేదము చేసి ప్రకృతసందర్భమునందే కొంత నిందించి యున్నారు. దాని కర్థ మేమో? వీ రపాత్రుఁడనుకొనుచున్న మానిసీ నిషధయోగ్యుఁడు కావలసి వచ్చుచున్నదే! లేదా, దుర్యోధనుఁడపాత్రుఁడగును. విమర్శించుచో వీరి తప్పుడు పాత్ర్యపు వ్రాఁతలెల్ల నింతటిసారము కలవియేగదా. వీరికిఁ దామొనరించిన గురుద్రోహాపరాధమును సమర్థించుకొనుట కీ తప్పుడు త్రోవలావశ్యకము లగుచున్నవి. కాని మొట్టమొదట వీరిమత మెట్టిది? ప్రాచీనార్య సమ్మతమైనదియే! దానిని ఋజువుచేయుట యెట్లు?, ఇటు.

శ్రీశారదాంబాయైనమః

చ॥ కులము ద్యజించి శాస్త్రములకున్ బ్రతికూలత సంఘటించి యు
న్న్యులధనముల్ హరించుటకు నూహలఁ జేయుచు పొట్టకూటి వి
ద్యలఁ గని నాస్తికత్వపు మతంబున సంచరణంబుఁ జేయు వా
రలదరిఁ జేరఁబోకుము పరాకున నైనను మూఢచిత్తమా!

ఉ॥ యాచకపాళి కొక్కతృణమైన నొసంగక యింటి మూలలో
దాచి వృథాప్రయాసము లెదంగనఁ బోక ధనంబటన్న చో
గాచముతోడుతన్ సమముగాఁ గనుఁగొంటయె మేలు, చచ్చుచో
బూచిక పుల్లయైనఁ గొనిపోదువె చెప్పుము మూఢచిత్తమా!

ఉ॥ విత్తమువెంట రాదుసుమి, వేదన తప్పదు మీ,భవంబు పె
న్గత్తులబోను మీ, నిజముగా జలపోయుమి, యిప్పుడున్న సం
పత్తు లిటుండఁబోవు సుమి; పాపము నొంచెదు సుమ్మి పైన నీ
చిత్తము చేతనైనటులఁ జెప్పితి నెంచుక మూఢచిత్తమా!

అసలుకు సరియైన నకలు.   ది 27-6-03 సం॥రం.

ఓలేటి వెంకట రామయ్య.

పైపద్యములు మాశిష్యుఁడు మాకడఁ జదువుమానుకొనఁబోవు దినములలో రచించినవి, అందులకందుగల తేదీప్రమాణము. ఆతేదీ శోభకృత్సం, ఆషాఢశుద్ధ తృతీయా శనివారమునకు సరిపడును. ఆసం॥ జ్యేష్ఠములో వెంకటశాస్త్రి యింట యింజరములో నూతన గృహప్రవేశము. అంతవఱకితఁడు శ్రద్ధగాఁజదువు చున్నవాఁడే. ఇందుల కాగృహప్రవేశమునకు వచ్చినవారెల్ల సాక్షులే, విద్యా భ్యాసారంభము శార్వరి సం॥ శ్రావణము. ఈమూఁడువత్సరములును అప్రస్తుత ప్రశంసలో మూఁడుమాసములుగాఁ గృష్ణకవి యపలపించెను. దానింగూర్చి యిందు బ్రస్తావించుటకన్నఁ బ్రశంసాఖండనముకుఁగా చేర్చడిన లోకాభి రామాయణములోనే ప్రసంగించుట యుక్తము. పైపద్యముల కాగితము మా శిష్యుని వ్రాలుంటయేకాక యతని స్వహస్తలిఖితాక్షరములుగూడఁగలది. కృష్ణ కవి దీని నెట్లో యపలపింపక మానఁడు. చర్లచలపతి ప్రమాణపత్రిక కన్న దీని యెక్కువ యేమి.

"న సాహస మనారుహ్య నరో భద్రాణి పశ్యతి"

XXI

ఈ కారిక నతఁడసత్యవిషయమునఁ జేయూఁతగా గ్రహించుచున్నాఁడు. అది యటులుండె, ఆపద్యము లిప్పటియితని 'దేవగురు నిందాత్మకమగు మతము' నకుఁ దోడ్పడవు. ఈమత మిటీవల కుక్షింభరిత్వప్రయుక్తమైన గురుదూషణను సమర్థించుకొనుట కవలంబించినదియే, దీనిపేరేమి? వివేకదారిద్ర్యము. అది యవలంబించినవారి కొక మతమేమి, యొక త్రోవయేమి, యొక తెన్నేమి?

"శ్లో॥...వివేక భ్రష్టానాం భవతి వినిపాత శ్శతవిధః"

అను భర్తృహరి బుద్ధివిహీనుఁడా? శాంతం పాపం. ఇట్టి వీరి వ్రాఁతల నేల విమర్శింపవలెను? విమర్శించుమావంటి మూర్ఖులను,

"కొయ్యతోఁటకూరకును సిగ్గులేదు, కొడసటికని సిగ్గు లేదు"

అని చదువరులు విసిగికొందు రని మేమెఱుఁగుదుము. కాని మాశిష్యపరమాణువు లిరువురలో రెండవమానిసి లిఖియించు నన్నృతములకుఁ బారము లేకయుండుటంజేసి సత్యపరికాస్తికిఁ దత్ఖండమునకు దిగక తప్పని విధియగుచున్నది. వేయేల, ఆతఁడు వ్రాఁతయని ప్రారంభించినది మొదలు నేఁటివఱకును ప్రచురించిన యక్షరములలో నే యొకటి రెండు నిలుచునోగాని తక్కినవెల్ల 'హుం' వ్వని యూఁదిన నెగిరిపోయెడివేకదా? ప్రకృత వివాదవిషయ మటులుండనీ. ఈ కృష్ణ కవి

"ఆభాష్యాంతమధీతం"

అని వ్రాసికొనియున్నాఁడు. ఈయొక్కమాట కితఁడు స్వగ్రామము నుండియేని తగిన సాక్ష్యమును దెచ్చుకోఁగలఁడేమో చదువరులు ప్రశ్నింతురు గాక. కౌముది చెప్పినగురువెవరు? వ్యాఖ్యానములు చెప్పినగురువులెవరు? భాష్యము చెప్పిన గురువెవరు? అతని వ్రాఁతలో— 'వీరేశ్వరాత్' అనియున్నది. ప్రకృతము యశఃకాయుఁడగు నావీరేశ్వరుఁడు మాయిరువురకు నొకింతయో మఱికొంతయో శిష్యుఁడే! అతఁడీతని గురువులలో నొకరుఁడగు నారాయణ శాస్త్రిగారికిని గురువు. ఆనారాయణశాస్త్రిగారికి భాష్యాంతమును జెప్పి యితనికిఁ జెప్పెనో, లేక యిరువురకును గల్పి చెప్పెనో, కాక యితనికి మాత్రమే రహస్యముగాఁ జెప్పెనో? ఈవిషయము నొకదాని నేని శ్రద్ధ కలిగి తెలిసికొని యితని వ్రాఁతల తత్త్వమును లోకము గుఱితించుఁగాక. తుద కీవిషయము నకుఁ బ్రకృతము వీరింబట్టి మాకు శత్రుకోటిలో నొకరుగా నున్న నారాయణ

శాస్త్రిగారేని యంగీకరించినచోఁ జదువరులు విశ్వసింప వచ్చును, లేదా కృష్ణకవితండిరి గారేని "మా అబ్బాయి రామదుగుల వీరయ్యశాస్త్రులవద్దఁగాని వేఱొకరివద్దఁగాని భాష్యాంతము చదివికొనియె" నని చెప్పినచో విశ్వసింప వచ్చును ఇతనితోఁ జేరుటచే మాశిష్యుఁడు వెంకటరామయ్యకూడ నసత్యతత్పరుఁడుగఁ దోఁచు చున్నాఁడే కాని వాస్తవమున కతఁ డట్టివాఁడు కాఁడు. వెంకటశాస్త్రిగారియొద్ద నీవెంతవఱకుఁ జదివితివి ఎన్నాళ్లు చదివితివి చెప్పు మని యడుగువారున్నచో నిప్పటికేని నిజము చెప్పియే తీరును. పైఁగా గురుత్వగోపన మొనర్చుటకుఁ బరికృతము చెప్పు హేతువులను జెప్పఁడు. కృష్ణకవివెంటనుండుటచే నిట్టి కర్మము తటస్థించిన దనియే చెప్పును. కృష్ణకవికి వెంకటశాస్త్రి గురుపరంపరలో వాఁడయ్యును బరిగణింపఁ దగినంత గురువు కాఁడు, కావున నతఁ డెవరినో పేర్కొనియెను. ఇతనికిఁగూడ వారే గురువులుగావలసివచ్చినది. దానితో లోకములోఁగలకలముదయించినది. అదితుదకు వీ'రేశ్వరవేరు'లగుటకుఁ గారణ మైనది. దానివలన నింత మునిఁగినది. ఇది సంగ్రహము. ఎన్నిగ్రంథములేని దీనికే పెరుగుచున్నవి. ఎన్నియసత్యములేని యిందులకే వినియోగించుచున్నారు. అసత్యము నుపేక్షించుట పాడిగాదని మేము పరిశ్రమ చేయుచున్నారము. ఆయా యీ విషయములు ముందుభాగములలో విస్తరించియుండును గాన నిఁక ముగింపనెంచుచున్నారము. ఇందక్కడక్కడ నుదాహరించిన 'గురుగీత' అను వ్రాఁతప్రతిని మాకు యాదృచ్ఛికముగా నొసంగిన బ్రి॥ శ్రీ॥ నైషధం భాస్కరరావుగారికి మాకృతజ్ఞతావందనముల నర్పించుచున్నారము. ఆయీ గీరతభాగములు చదువునప్పుడు చదువరు లచ్చటచ్చట నుదాహరించిన యుత్తరములయందలి విషయములను బరిశోధించుచోఁ గాఁకరపర్తికి సంబంధించినవాని నెక్కుడు శ్రద్ధతోఁ దిలకింపవలయుననియు నందునను గృష్ణకవికి సంబంధించిన దేహబంధువులవి మఱియును శ్రద్ధగాఁ దిలకింపవలయు ననియు, ఆయీ యుత్తరముల కీలెఁడు చెప్పు తప్పుటర్థములను జాగరూకతతో విమర్శించినఁ దత్త్వము బోధపడగల దనియుం దెల్పుచున్నారము. ఇం దుదాహరింపకున్నను మా 'వేమవరాగ్రహార శతావధాన పీఠికలో' 67 వ పుటలో నుదాహరించిన 'ఆణివిళ్ల సీతారామశాస్త్రులవారి యుత్తరము ను జదివితిరేని కాఁకరపర్తిని బురస్కరించుకొని కల్పించి కృష్ణకవివ్రాసియు తప్పుడువ్రాఁత లెట్టివో తెలియఁగలవని హెచ్చరించుచున్నారము. ఆగ్రామము పండితగ్రామ మగుటకుఁగాని అన్నదాననిరతమను ప్రతిష్ఠకుఁ గుదురగుటకుఁగాని. మఱి యేయితర యశస్సునకుఁగాని మూలకంద మాణివిళ్ల.

వారు అందులో నీ సీతా రామశాస్త్రిలవారు సర్వవినముఁ బూర్వులను బోలిన వారు. అట్టియోగ్యునకు మాయెడల నెట్టి గౌరవప్రిపత్తియో, ఆయుత్తరము చెప్పును. ఈకృష్ణకవికిని, ఆయనఘునకును గల తారతమ్యము సర్వబంధుజనవిదితము. ఇతఁ డేయయుక్తపువ్రాఁత వ్రాసి యేమి చేయఁగలఁడు కాని, ఆయీ పరస్పరసందర్భము తెలియఁగని దూరస్థులకొఱకై తత్త్వనిర్ణయమునకుఁ గొంత సామగ్రి చూపవలయును. గాన దిఙ్మాత్రప్రదర్శనమునకై యీచిన్నిపాత్రము లను, జిన్ని పీఠికలును మేము ప్రకటించుచుంటిమి. సత్యముకొఱకుఁ బరిశ్రమ చేయుట ప్రాజ్ఞలోక సమ్మతముగదా ?

శ్లో॥ త్యాగాయ సంభృతార్థానాం, సత్యాయమితభాషిణాం, యశసే విజిగీషూణాం, ప్రజాయై గృహమేధినామ్.

(ఇతి కాళిదాసః)

ఓమ్, సత్యం తపః, నాఽనృతం వదేత్

ఇట్లు

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గిరతము

గురుదక్షిణ

(అను రెండవ భాగము)

I

ఆశీర్వచన పర్వము

క. కౌత్సుఁడు గురుదక్షిణ యిడ, నుత్సాహం బెంతయేనియును జూపఁగ "నో
వత్సా! వల" దనియెడి గుణ,వత్సలు వరతంతు మౌనివరుఁ బ్రణుతింతున్

ఉ. 'తప్పక కైకొనంగఁ దగు దక్షిణ దేవర' యంచు వేఁడు కే
తప్పుగ నెంచి శిష్యుపయిఁ దాఁ గను లెఱ్ఱఁగఁ జేసి "పొమ్ము తె
మ్మిప్పుడ కొన్ని కోటు" లని యేగురుఁ డానతివెట్టెఁ దత్కథన్
జెప్పిన కాళిదాసకవిశేఖరుఁ డెల్లజగమ్ము నేలుతన్.

తే. గీ. అంత ముక్కోపి, నంత దయార్ద్రచిత్తు,
నంత నిస్పృహు, నంత ధనైకలుబ్ధు,
శాంతు, సంతోషవంతుఁగా నలుపు కౌత్సు
చరిత దురితాపహము సర్వసమ్మతంబు. 3

క. గురుశిష్యధర్మములఁ నెఱుఁగరు పల్వురు పెద్దలిపుడు కలికాలవశుల్
తిరుపతిశాస్త్రీ! వారల కొఱకుఁజుమీ గిరతాఖ్యగురుఁ డేర్పడియెన్. 4

క. గురుదక్షిణ నూటార్లు * శివరామకవి నాకు నిడఁగ వచ్చినకంటెన్
బరమానందమొసంగెడి, గురుదక్షిణ చూవె 'కాకకోకిలము' సఖా! 5

(బెజవాడ శతావధాన పీఠికనుండి)

*... అట్టిబహుమతిని నవధానిగారు (శివరామశాస్త్రి) తమకుంగల గురు

క. * కోలకాకముఁ గంటివె, యేకళగా నున్నదో యిహీ! యని నగరే
కోకిలకుఁ గాకియెడ గురుతాకల్పన మెట్లు కుదురఁబడుగునో యకటా!

క్షింపఁ బ్రకటించును బ్ర॥ వేంకటేశ్వరశాస్త్రిలగారి కొసంగిరి కాని వారు నీక్షిప్తియ నాకు వేయిన్నూటపదారులని గ్రహింపరయిరి....

ఇట్లు, గొల్లపూడి లక్ష్మణశాస్త్రి.

* కోకిలకాకము

గీ॥ బలునకు మఱంది; కృష్ణునిబావ జెట్టి। యు నగు భీమునకోడి సుయోధనుండు। ధైర్యమును గోలుపోయి యొద్దానడాఁగి। నాఁడొ యదియొండు ద్వైపాయన హ్రదంబు గీ॥ ఆమడువు చెంత నీరసంబైన చింత। కొమ్మపైఁ గూర్మిమైఁ గులాయమ్మొకండు। గట్టుకొని యందుఁ బలుగాకి కాకియొకటి। లాఁతికవులొక కొన్ని గొల్వఁగ వసించు క॥ కాకవులు నాఁడు నాఁడును। నీకంఠస్వరము వర్ణనీయంబని త। న్నేకొని యాడఁగ నదినిజ। మేకదె! యని తలఁచి వాయసేశ్వరుఁ డెగయుఁ జా॥ గీ॥ క్రమముగా గర్వమధికముగాఁగ గాయ। కోత్తముఁడ నేన టంచు నూరూరఁ దిరుగు। కాకి పలుగాకిమూఁకలఁ గలసి మెలసి। కడకు గాయకబిరుదమ్ము గట్టుకొనియె॥ సీ॥ ఒకసారి పొగరెక్కి శుకశారికాదులఁ గయ్యంబు నకుఁ బిల్చుఁగాలుదువ్వి। యొకమాఱు కాకవిప్రకరంబు తనతీరు వినుతింప నుత్తిల్లు విజ్జివీఁగి। యొకవేళ వెడఁగుబాలకులు గాలికి మువ్వఁ గట్ట మిన్నలు ముట్టు గంతులైచి। యొకనాఁడు తనపాటలకు మెచ్చు పక్షులఁ జేరి "కా" యని కూయు నోరుదెఱచి। వేఱొకప్పుడు తనరూపవిభవమెల్ల। వారుఁ గనుఁగొని యచ్చెరుపాటు నొందఁ। దలఁచి పటపట ఱెక్కలు దులుపుకొనుచు। నొక్కయెండిన చెట్టుపై నెక్కినిక్కు॥ క॥ ఏకడకు నేగినప్పుడొ। రాకొమరుల సౌధశేఖరంబుల వ్రాలుం। గాక వికటంబుగా మనఁ కాకేశ్వరుఁ డంతమాత్ర గరుడుండగునే?॥ చ॥ కొలఁది యెఱుంగలేని యెలకోయిల యొక్కఁడు వాయసేశ్వరు। న్వలఁతియ కాఁ దలంచి తన వారలఁ జీరికిఁగొక ముద్దుగాఁ। బలుకున దయ్య గానమునఁ బాండితి నెక్కుడు సంగ్రహింపఁగాఁ। దలఁపునఁ జేసి వాయసపదంబున కేగె ముదంబు పెంపునఁ జా॥ ఉ॥ జ్ఞానములేని వాయసుఁడు గాయకుఁడంచుఁ దలంచి వానితో। గానము నభ్యసింపఁగఁ బికంబునభిజ్ఞత నేగుదేరఁగాఁ। దానును గాయకుండనని తత్త్వము మాఱ్పడఁజేసి

దానికిం। గానము సెప్ప సిద్ధపడెఁ గాకము లోకమువారు నవ్వఁగన్॥ క॥ లోకోత్తరమగు గానము। కోకిలడింభకము చదువుకొనవచ్చుట నెం। తో కులుకుచు మన్నించెను। గాకిగుణం బెవ్వఁడేని కాఁదనగలఁడే॥ గీ॥ దినదినము మేఁతకై దేశదేశములకుఁ। జనుచుఁ గలవారి ముంగిళ్ళఁ గునికిపాట్లు। పడుచునుండిన విడువక భక్తితోడఁ। గొలుచుఁ గోయిల విద్దెపైఁ గలుగుపేర్మి॥ ఉ॥ గొప్పకు నెందుఁ బోయినను గోయిలఁ దోకొని పోవుఁగాని దా। నెప్పుడుఁ బొట్టకూటికొఱకే తిరుగాడుచునుంట నేమియుఁ। జెప్పదు కాకి కోయిలకుఁ జెల్లియొకప్పుడు సెప్పఁజూచినన్। జప్పని కూఁతదక్క సరసంబగు పల్కొకఁ డైన రాదుగా॥ గీ॥ ఎన్నఁటికినైనఁ జెవులకునింపునింపు। నొక్క పలుకేని తెలుపదోకో! యటంచుఁ। గోకిలము పుట్టెఁడాసతోఁ గొలిచెఁగాని। యెప్పటికి దానికోర్కె యీడేరదయ్యె॥ క॥ ఎఱుఁగదు పికపోతము దన। గురువునకుం గలుగువిద్యకొలఁదిఁ బసితనం। బరిగిన పిఱుందనే య। త్తెఱఁగంతయు దానికొయ్యఁ దెలియఁగనయ్యెన్॥ గీ॥ కాకి వైఖరి మన మెఱుంగనిది కాదు। కాకి గానము క్రొత్తది గాదు మనకు। గండుఁ గోయిలపిల్ల యక్కాలమందుఁ బసితనంబాటఁ దెలియక భంగపడియె॥ గీ॥ చాలఁ గాలంబు విసిగి వేసారి తుదకుఁ। గాకవికి గాణతన మెట్లు గలుగు ననుచు। దెబ్బమగుటయు మివులఁ జింతిల్లిపికము। కాకమును వీడి తనవారిఁ గలసి చెలఁగు॥ గీ॥ అంతఁ గోయిలపిల్ల వసంతకాల। మవతరింప రసాలము నధివసించి। సరసులెల్లరు మెచ్చ స్వజాతిసులభ। మయిన గానంబు కర్ణపేయంబు సేయ॥ ఉ॥ కోయిలపిల్ల మేలు తనకున్ లభియింపకయుంటఁజేసి య। త్యాయత మానసూయ హృదయంబుఁ గలంప సహర్నిశంబు న। వ్వాయసమూతిఁన్ భూమిఁగల వారికిఁ గోయిలపాటఁ జేఁదుగాఁ। జేయు తలంపునం జెవులు చిల్లులువోవఁగ గూయు నీగతిన్॥ గీ॥ విబుధవరులార! కోయిలపిల్లపాట। కర్ణపరుషంబు; మున్నునాకడనె విద్య। నేర్చె; దీని కొంకింతయే నేరుపు; కలకంఠములు గొఁరవార్హములే "కావుకావు"॥ గీ॥ చాలఁగాలము నుండి ముచ్చటగఁ బాడు। కాకములసొమ్ము గానము; గాని మొన్న। మొన్న నాయొద్ద నేరుచుకొన్న పికము। కలరవమ్ములు మధురముల్ "కావు కావు"॥ గీ॥ కాకియోర్వఁగలేక యిక్కరణి నెఫ్రుడు। 'కావుకా'వని కూయునకాని ధరణి! నెఱుఁగరొకో కలకంఠము నెల్లవారు। వినరొకో! దాని గానము వీనులార॥ క॥ కాకము దనకొక గురువని యే కోయిల సెప్పె, నైన నేమి? యసూయం। జేకొని

పికముం గాకం। బేకరణినొ నిందళాడనే తలపోయున్॥ గీ॥ కాకి యొకనాఁడు కోయిలకడకువచ్చి। యౌర! పికపోత! నీగర్వమధికమయ్యె। తొల్లి గానంబు నెల్ల నాతోడఁ జదివి। కృతమెఱుంగవు నీకింతకేరడంబె?॥ క॥ అంచుం గించు దనంబునఁ। జంచువుఁగదలించి వాయసము దన్నున్ యా। చించిన నొజ్జతికముఁ బ్రచురించెద నని కోకిలమ్మ రేపున్ మాపున్॥ ఉ॥ తేఁకుఁగల్గువాఁడు పరదేశ ములం జరియించు వాఁ డతి। శ్లోకుఁడు వేఁపపండ్లుదిని చొక్కెడు కాకవిసార్వ భౌముఁడే। నాకు గురుండు నమ్ముఁ డనినన్ మన కోకిలపాక; మేలొకో। లోకమువారు నమ్మరది లోపముకామగ వారిబుద్ధికిన్॥ ఉ॥ కాకము గాయకుం డఁట! పికంబునకుం గురువంట! లన్న ను। శ్లోకులలోన వాకొననిలోపము కోయిలపిల్లదంట! తా। నే కడుఘర్మవర్తియఁట! యిద్ధగుణుండఁట! వింటి రయ్య! యీ। సాఁకు లటంచుఁ జెప్పుకొనసాగిరి లోకులు వింతవింతగన్॥ క॥ కోయిలకుం గురుఁడను నే। నే యని యెప్పుడును జాటు నెల్లెడలను గా। నీ యేరును బాటింపమిఁ బాయని రోసమునఁ గలఁతపడు వాయసుఁడున్॥ క॥ ఈ యున్నతతిని గండుం। గోయిల కాకము ననుంగుఁగొంగంగని యెం। దో యొత్తిలి నగెనఁట; యది। యేయొకరంధ్రముగ విగ్రహింపఁగఁదొడఁగెన్॥ ఉ॥ కోకిల మట్లు కయ్యమునకు న్మది గోల్పదు ముద్దులొల్కఁగా। నాకొని యెల్లలోకులను వశ్యులజేసినదయ్య నెప్పుడో। కాకమునొద్ద నొక్కపరి గానము నేర్వఁగఁ బోయి యుండుటన్। గాకికిఁ గోకిలమ్మనకుఁ గయ్యము తియ్యను గాక యుండుటన్॥ క॥ అదికారణమ్ము గాఁ ద। న్నెదుర్ఁగలే దని తలంచె నేమొ? కాకం। బొదిగి పికకూజితమ్ముల। వెదకివెదకి చూపసాగె నెత్తిదొసంగుల్॥ చ॥ ఎఱుఁగదుగాక కాక మొకయించుకయేనియు నాత్మశక్తి; వా। డెఱవ నపస్వరంబులుగదే! తనకుం బొడసూపు! గాయకో। త్తరకలకంఠనాదమునఁ బానును దప్పులు వట్టిఁ జూచినన్। గరుసగునే వికస్వర పికస్వర మెవ్వరికేని యంతలోన్॥ క॥ కాక మొకవక్త, కోయిల! మూకంబని మదిఁ దలంచు మెఱకులఁ బలుపన్। లోకోత్తర మగు ఫణితిని। కోకోయని కూయసాగెఁ గోకిలమంతన్॥ ఉ॥ చేసెడుచేఁత యుత్తములచిత్తము నుత్తలపెట్టుచుండుటం। గూసెడుకూఁత కర్ణములకుం బరుసం బుగఁ దాఁకుచుండుటన్। వానియు వన్నెయుం గలుగువారలు "హు"ష్షనిపాఱఁ దోలినన్। నాసరివారు లేరనియె నమ్మను వాయసుఁడేమి సెప్పుదున్?॥ క॥ కొం గొంగురనుచుఁ గూసెడు। కొంగను ముంగిళుల మెలఁగు కొంచెపుఁగాకిన్। బం

సీ. తాను నాయొద్ద వృథాగ శుశ్రూష చేసెనె కాని విద్దె చెప్పనఁట! నేను
విద్దె చెప్పుటకేమి కొద్దిగానైనను జ్ఞానంబు గలవాఁడఁ గానఁటేను
పొరబాటుచే నాదు చరణ మంటెనె కాని తా నంతమున్నె విద్వాంసుడంట!
పొట్టకై తిరుగు టెప్పుడు నాదుపనియంట! యక్కాలమ్మునన రవంతయైన

తే. గీ. విద్దె చెప్పనె లేదంట! విసిగిపోయె
నంట! చెప్పిన ముక్కైన నంత మంచి
ముక్క గాదంట! చప్పనిముక్కయంట!
పిదపఁ దియ్యనిముక్కలు చదివెనంట!

సీ. పసితనం బరిగినపై నేను మూర్ఖుఁడ నని తాఁ దెలిసెనంట! యంతమీఁద
భంగపడితిఁగదా! భగవంతుఁడా యంచుఁ జింతించి చనెనంట! యంతలోన
సంతంబు ఋతువంట! జాతిసులభమైన విద్దె యబ్బినదంట! వీను లలరఁ
గవిత చెప్పెడినేర్పు కలిగి రసాలంబు నాశ్రయించినదంట! యకట! 'కంచి

తే. గీ. గరుడ సేవయె' కాని నాకాళ్లఁబడిన
ఫలము లేదంట! యెందుకో తెలియదిట్టి
పాడు వ్రాతలు, విన్నవార్జోడువంక
దృష్టి నిగిడింతురనియేనిఁ దెలియఁబడదొ! 8

తే. గీ. ధనికులగృహమ్ములఁట, యేను గునికిపాటు
లచటఁ బడుచుందునఁట, ద్వారమందుఁ, దాను
భక్తితో నప్పుడునుగూడఁ బాయకే యె
నర్చునఁట సేవ, ఫలము సున్నయఁట తుదకు! 9

సీ. తన సిరికోర్వక తప్పులు తన కబ్బములను బట్టెదనంట! యెలమి నొకట
నెట్టులేనిపుడు నన్ను నీవు దేశికునిగాఁ జెప్పికొమ్మంచు యాచించితినఁట!

నాదు పంజరమ్మున సింగారింపఁగ నెవండు చిత్తముఁ గొలుపుఁ ॥ ॥ తెలిసిన
తాను గానమును దెల్పినదేమగుచోఁ। గొలువకయున్న దోసమది కోయిలపిల్లదె
కా। తలఁపఁగరానికూఁతలను దత్త్వమెఱుంగక కో। కిలమును దూటి వాయ
సము కీరితిఁ జెందునో కో!

శ్రీ పీఠికాపుర సంస్థాన విద్వాంసులు, వేంకటరామకృష్ణకవులు.

తాను గోకిలమాటఁ దప్పంట కాకినా నను గురుగాఁ జెప్పికొనెదునెడల!
నయినను జెప్పుట కంగీకరించెనం, టామీఁద లోకు లీయంశము విని

తే. గీ. "కాకమఁట! తాను గురువఁట! కోకిలకఁట!
యిందులకుఁ గోకిలమొకింత యేని సిగ్గు
లేక యెటు చెప్పికొనియె సుశ్లోకులకడ"
నంచు నచ్చెరు పడిరంట! యనఘులెల్ల. 10

క. అచ్చెరు పిటఁజెందెడి యో, సచ్చరితులు! మీరుఁగూడ జగమునఁ గలరే!
పొచ్చెము లేక వచింపుఁడు, చచ్చెనె మీయెడలఁ గూడ జ్ఞానలవంబుల్ ?

క. గురువున్ 'గురువని' చెప్పిన, దురితమ్ము సహింపరోటు! దుర్మార్గముగాఁ
బరికించితిరే మీరలు, సరిగా వచియింపుఁ డయ్యా! సజ్జనులారా! 12

క. క్షమియింపుఁడు మీరును లోకమునం దున్నారటంచుఁ గాంచనుజుం డో
యమలాత్ములార! యీ యక్రమపున్ వ్రాఁతలకుఁ జేయి కదలుట యెట్లో!

సీ. నాకంతగవము వర్ణన చేయు మీరెల్లఁ గాకవులంట! యక్కటతన నాకు
గర్వం బెదిగెనంట! కాలికి మువ్వంట గట్టినారఁట! పలుగాకినంట!
పటుతరంబుగ నేను బటపట కెక్కలుదులు పుక్కొంచును జరింతునఁట! యకట,
తాను నా యొద్ద విద్యను నేర్చుకోఁ రాఁగ మన్నించి చెప్ప నమ్మించితనము

తే. గీ. గూడఁ గూడనిపని యంట! గొప్పకంట
తమ్ము నే వెంటఁ దోకొని తరలు టెల్ల!
నంతియేకాని చెప్పలేదంట ముక్క!
యెక్క డున్నాఁడొ భగవంతుఁ, డెంచు లేఁడొ! 14

క. ఔరా! భగవంతుఁడ! నీ, నేరుపు మెచ్చంగ వచ్చు నేఁటికి సృష్టి
ప్రారంభ మాది యిప్పటి, కీరీతి మహాత్ము జగతి కిచ్చిన కతనన్. 15

క. మంతనపు సంగతుల నలు, సంతయుఁ దూచాలు తప్ప కంతయు నేను
స్వాంతు ండెఱుంగు నా భగ, వంతుం డున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్

క. ఎంతో నీచ మగు తటా, కాంతరమున నేన్గుపాద మల్లనఁ గొను దు
శ్చింతము మొసలి నెఱుఁగు భగ వంతుం డున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్

క. ఇంతి ద్రుపదాత్మజాత స, భాంతరమున దుస్ససేను నవమానంపుం
గంతులకుఁ బాపఁగల భగ, వంతుం డున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్

క. భా్రింతిశాన్ బ్రాజదువు లుద, న్వాంతునిలో డాఁచు దొంగవాని నసుర దు
శ్చింతుని గనుఁగొను నాభగవంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్

క. ఇంతి జగన్మోహిని దా, సంతర్పణఁ జేయ సురలసందున నరి య
ల్లంత నిలుకు బెటిఁగిన భగ, వంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. సంతమసములోన సుప, న్వాంతునిలో నుండుకొండపర్రిక్క జరుగు వృ
త్తాంతమ్ము నెఱుఁగు నాభగ, వంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. ఓయీ తిరుపతిశాస్త్రీ!, నాయీ శిష్యుండు కాకి నామము నాకున్
వేయాఱు లిచ్చుటకు బను, లాయుర్భాగ్యములు గోరి యర్పణఁ జేసెన్. 22

ఉ. ఏనును నీవు నిక్కపుఁ గవీంద్రులమే యగు టొప్పునేని దు
ర్మాని మదీయశిష్యు నపరాధ మదెంతటిదైన నేమి య
జ్ఞానకృతంబుగాఁ దలఁచి కాచి నిను న్నను సద్యశఃపరా
ధీనులఁ జేయుఁగాతఁ బరదేవత శిష్యుఁ జిరాయుఁ జేయుచున్. 23

మ. మనలం దిట్టినఁదిట్టుఁగాక, తగ నస్మచ్ఛిష్యుఁడో నీతనిన్
ధనధాన్యాదిక మాయువున్ సిరియు విద్యాబుద్ధులం గూర్చి వృ
ద్ధిని నందించెడిఁ గాత మాత, గురుభక్తిన్ వచ్చుజన్మానకే
ననుసంధించుతఁ, గీర్తియుం గలుగుఁగా కానాఁడె యవ్వారిగన్. 24

మ. కలుగుం గావుత సూర్యరాడ్విభునకున్ గళ్యాణపారంపరల్!
దెలియుం గావుత మేరికన్నఁ గవులే దేవాంశసంభూతు లం!
చిల నీతోఁ డొనరించు పుణ్యములె మాయీశిష్యు దుర్దోషపుం
గలికాలంపుఁ బరివర్తనం బుడిపి పైఁ గాపాడి రక్షించుతన్! 25

సీ. మొదలంట నడుగంటి మూలమూలలనుండు వేదశాస్త్రమ్ములు వెలికివచ్చె
మునకు దిక్కెవ్వరో యనికుందు నాంధ్రికవుల కవిత్వము నేఁడు వెలికివచ్చె
నెందును సృష్టించె నీమమ్ము నని బిట్టువందురు ననదలవంత లడఁగె
నెట్లునిల్చెడినో కో యీపాఠశాల లిమ్ములనన్న శాల లుజ్జ్వలత కెక్కె

తే. గీ. నెవని కతమున నట్టిమనీషిపాద
రేణుపావితసత్సభాశ్రీవికాసుఁ
డార్యసూర్య రాయేంద్రు ననర్ఘసుకృత
మగును గాక మా శిష్యుని కంగరక్ష!

క. ఇఁక నీయవస్థవినుమా! బకమైతివి నీవు; నిన్నుఁ బకపక నెపుడో
పికపోతము పోగరున నెం, దుకొ నవ్వినదంట! యెఱుఁగుదువె, యదిసఖుఁడా!

క. అదియే కారణ మఁట! నీ, మది గలఁగుట కక్కతమున మచ్చరమునఁ ద
న్నెదిరింప రండటంచున్, గదనమునకుఁ బిల్చి తంట! కంటివె యిదియున్?

క. ఎదిరించెడి నేర్పది యు, న్నదియఁట! చదు వబ్బకున్న నదియే పోరున్
గదనము గురుతోఁ జేయఁ ద, గదు పొమ్మని మానెనంట! కంటివె సఖుఁడా!

క. ఎంతటి తెల్వియొ చూడుమ!, యంతేవాసిత్వ మాతఁ డంతో యింతో
యెంతో నా కొనరించెను, జింతింపఁగ నేల నిన్నుఁ జెనఁకుట కనఘా! 30

క. గాంగేయు నెఱుఁగఁడో! పా, ర్థుం గనఁడో! భారతమున; దొంగప్రసంగం
బుం గనలేరే లోకులు, "మంగలిమాధ్యస్థ్య" మనుచు మది నెంచెనొకో!

క. సందియ మందెను సరియే, పందవలెన్ వదరుపట్ల భయ మది లేదో!
యెందుల కీవ్యాస స్మృతి, పందతనము తెలుప దొక్కొ బాలునకేనిన్. 32

క. భారతమున నున్నదొ యిది, గీరతమునయందుఁ గలదొ కేవలముగ ని
చ్చారతి వ్రాసినదే కద!, మోఱకు లనరొక్కొ వినిన బుధవరులెల్లన్? 33

క. అన్యాపదేశ మన ని, ట్లన్యాయప్రవాప్తిత యగునె? యకటా, విద్యా
శూన్యులకుఁ జెల్వ, ధీరమ్మన్యులకున్ మంచి చెడ్డ మహిలోఁ గలదే!

క. ఎవఁడేడ్చెఁ దన్ను, 'శిష్యుఁడ నవుదును నే నని వచింపు' మని, లేదని బొం
కెడి విధము దీనికి నెంతో, సవిశేషము గాక యున్నె? జడుఁ డెఱుఁగు నెటుల్.

చ. "చదివితి నిక్కమే, గురుఁడు చప్పనికూఁతలు సెప్పినాఁడు నే
నదివఱకే కలావిదుఁడ" నంచు వచించి పికత్వ మూని దు
ర్మదమునఁ గాకిఁగా గురుని మాటికిఁ జెప్పుటకన్న నొప్పదే
"చదువనె లేదటన్న! నిది సత్య మటంచుఁ దలంచెనో కదే!

ఆ. వె. వల్లకాటిసత్య మిల్లు నట్టేటిలోఁ
గట్టికొన్న పగిదిఁ గానఁబడెడి
నెల్లవారు నగరె! "యిహిహి" దురాగతం
బనరె! యేరు చెప్పి రకట యిట్లు! 37

ఉ. కొంగ.. నిన్నుఁ జేర్కొనిరి, కోరినవాఁడవు నీవు వారితో
సంగర, మందులోఁ జొరఁగఁ జాలమికిన్, "బకమేడఁ గాకితో

సంగర మేడ" నంచుఁ బేలుచన్ లిఖియించిరి హేతు, వింతలోఁ
గొంగవు కాకి వెట్లయితో ? గొంగ యనంగను శత్రు వందురో. 38

క. అటుమీఁద శత్రువునకున్, దటకాపడి మూలఁబడుట తథ్యముకాదే!
యెటు వ్రాసి కొన్న నేమి క, పట మెఱుఁగం బడదె జగము పాషాణంబే.

గీ. సోమ యేనుఁగుకడ కేగె దొరకువఱకు
రక్తమును గ్రోలు నిచ్చ, భద్రిగజరాజు
నోడలు తనపాలు చేసె, నీవెడఁగుసోమ
పాడుతుండంబునకు లేదు పాటవంబు. 40

క. నాకును కుండంబున్నద, నేకపరాజునకుఁ గలద యిది యని యాపై
డీకొని పోరఁగఁ జొచ్చిన, నా కదనం బెట్లులుండు నరయుము సఖుఁడా!

(2) సూర్యారాయ పర్వము.

సీ. ఆకొండివారింట నాకంతముగ మెక్కి సత్రంబు చెప్పిన జాణతనము
మధునపంతులసూరబుధు దేశికత్వమ్ము మున్ను చెప్పినరీతి సున్నయిడుట
అటుమీఁదఁ దాఁ జికంబై సన్నుఁగాకంబుగా వ్యాసములు వ్రాయు జాణతనము
ఆవ్యాసములు గూడ నట నిట గోమయోదకసేచనము గోరు వెకలితనము

తే. గీ. గాంచి 'యేమి దురాగతం' బంచు నడుగు
వాఁ డొకఁడు లేఁడు గా! యని వగచుచుండ
దొరకె నొక్కఁడు సూజివీట్పురమునందు
నొగ, రసజ్ఞుండు, సత్కవిచరణరతుఁడు. 42

క. విరప యను సూరకాఁపున, మరసినవాఁడతడు సకలమగు కావ్యములున్
సరిగారు వెలమలన్ ధీ, వరు లతని కటన్న జనుల వాకొననేలా? 43

క. ఎఱుఁగవె ? సంస్కృతభారత, పరమార్థజ్ఞుండు రావు వంగడమున నీ
పరిసరమునఁ గలవొంలను, శిరోవిభూషణము సుగుణసింధుం డెంచన్. 44

ఉ. వెంకటసూర్యరావు సుకవిత్వవిదుండగు రామచంద్రనా
మాంకుని స్యాలకుండు ధనమం దెటులైనను బీఠికాపురీ

పంకజబాంధవుం డనఁగ భాసిలు పేరికి ధర్మమూర్తికిన్
వెంకటసూర్యారాయనికి వినయ వివేకి * యథార్థవాదియున్. 45

క. ఆతం డడిగెద ననె; నిఁక, బూతులపంచాంగములును బోగరున్ వగలున్
జాతురికిఁ దక్క కోఁతలు మూఁతంబడు నమ్మఁ డతఁడు బొంకుంగూఁతల్

క. 'దానన్ లాభంబే మని, యా'? నీవడిగెదవు, వారి కాపై నేనిన్
జ్ఞానంబు గలుగు ననియున్, దానన్ యశమబ్బు ననియుఁ దలఁచెద సఖుఁడా!

గీ. ఎఱుఁగు నీతండు నాయొద్ద నెంతవఱకుఁ
జదువుకొన్నాఁడొ, పిదప నీసాహసమున
కెట్టులొడిగట్టి పాపంపు గుట్టనెక్కఁ
దలఁచుచున్నాఁడొ, సర్వమ్ము తథ్యముగను. 48

క. నాకడకు వచ్చునప్పటి, కీకవి జ్ఞానం బదెంతో, యీ డెంతయొ, నా
కాకత్వ మితని కోకిల, పాకత్వముగూడ నెఱుఁగు భవ్యుఁ డతండే. 49

---

* "మహారాజశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారికి. శిష్యుడు రావు వెంకటసూర్యారావు కృతానేకవందనములు............ నేను యిచ్చటకువచ్చి వారంరోజులు అయినది. అది మొదలు యిప్పటివరకున్నూ, అత్యద్భుత శతావధానులదర్శనం చాదామని ఎంత యత్నించినన్నూ నాకు సందర్భించక పోయినందున రెండుసార్లు వారిబసకే వెళ్ళినను, సమావేశం కాలేదు. కారణం నేను వ్రాయచాలను. ఇంతకూ అట్టిలాభం నాకు ప్రాప్తించినదికాదు అని అనుకున్నాను...... ప్రస్తుతం చాలా పశ్చాత్తాపంలోకి వచ్చినట్లు నా ఆప్తులవల్ల రూఢిగా విన్నాను. నేను వక్కసారి సమావేశమయినచో ఎంత అందముగానైనా యుండును. గాని వీలుపడ్డదికాదు వక్కసారి సమావేశమయిన యెడల మీకు నేను శిష్యుడనైనందుకు గురుఋణం తీర్చుకొనిన వాడను అగుదును ఆపని ఈసమయంలో నెరవేర్చలేనందున నేనున్నూ వారివలె గుర్వువిషయంలో కృతఘ్నుడనే కావలసివచ్చినది......... నా ఆప్తులున్నూ నేనున్నూకూడ మీగీరతమునే త్వరలో చదివి ఆనందించు కుతూహలంతో నున్నాము. గీరతంయొక్క పూర్వోత్తరం పిఠాపురంలో వున్న పండితులు అందరికిన్ని పద్యములు నోటికి రాకపోయినా సంగతియావత్తున్నూ చెప్పినాను. అటువంటి గ్రంథం బయలుదేరితే లోకమునకు ఉపకారమవుతుంది అని అన్నారు. అంతా......వేస్తూన్నారట........" రా॥ వెం॥ పిఠాపురం, 16-1-11.

ఉ. ఏ నలనూజివీడుపురి కేగి వధానము సేయునాఁటి కీ
జ్ఞానిశిరోవిభూషణము ధాతుఁడు గాఁ జనుఁ దెంచె నాకు వి
జ్ఞానము బోధ సేయుటకుఁ గా దయ గల్గిన వాఁడు గాన,
వ్వానిని సూర్యరావప్రభు వాస్తవ శక్తిఁ జూచినాఁడటన్. 50

శా. సూరిశ్రీసకలస్వవేత్త యగు నీసూర్యుండె సూ! పూర్వ మ
ప్పారాయేంద్రుని సన్నిధానమునఁ గాపట్యంపు విద్యాఖనిన్
శ్రీరామాఖ్యశతావధానిపసఁ దేల్చెన్; మీఁద నాసూరి న
ప్పారా వొక్కఁడె కాక తన్నగరమే వాకోదు తత్త్వజ్ఞుఁగన్. 51

శా. అప్పారావునసంతరమ్మునను విద్యావేదులైనట్టి నా
రప్పారావును, నమ్మహాత్మునను జుంౖనట్టి సింహాద్రి శ్రీ
యప్పారావును జూడవచ్చె నితఁ; డయ్యార్యుల్ "భవచ్ఛక్తి మా
కొప్పున్ బో" దని తండ్రిఁబోల్కి నని రార్యుల్ తత్త్వ మూహింపరే.

అ. వె. ఈరసజ్ఞమూర్తియే కాదు శ్రీకూచి
కులుఁడు నారసింహకోవిదుండు
గూడ నెఱుఁగు నితనిగురుతయు, నాశిష్య
భావ మదుగ నతఁడు పలుకు నిజము.

క. ఎవ్వారుపలుక నేటికి, అవ్వారు రట్లును నిదేల రసికులకు? ననున్
బుట్టుఁగఁ దిట్టిన వ్యాసమె, ముప్పాలు గట్టికొని యిట్లు మెఱుఁగుచునుండన్

మ. ఎవ రీకోకిల! శ్రీమదోలెటికులాహీనాబ్ధిరాకావిధుం
డవు శ్రీ వేంకటరామశాస్త్రియను లోకాహోది; కాకం బెవం?
డెవఁడో యెట్లగు శాస్త్రిగారి గురువౌ నీ వేంకటేశుం డహో!
యెవఁడీ కొంగ? దివాకరాన్వయమణీ! యీ వేసమీ శ్రీపతీ! 55

సీ. నాయెడఁ దాఁ గృతఘ్నత్వనామకమహాపాతకి యౌట విస్పష్ట మంట!
ఈపాతకమ్మున కేర్పడ్డశిక్షఁ దాఁ బరమందుఁ గనుట తప్పనిదె యంట!
అంతియే కాని నాకాతఁడు శిష్యుఁ డంచని నేను జెప్పు టనర్హ మంట!
పైదానఁ దనకీర్తిఁ బబలించునేకాని నాదు యశంబు సున్న యగునంట!

తే. గీ. ఔర! యెటువంటివేదాంత మభ్యసించె?
"నేమి శాశ్వత మాగోడ యించుకంత

యవల జరిగించి పెట్టికొం" డని వచించు
వెట్టివేదాంతితన మిట "బట్టు" మనియె. 56

(౩) సంబుద్ధిపర్వము-

క. "మావాఁడతిదుర్మార్గుఁడు, మీవాని శిరమ్మునందు మేకులు గొట్టుం
డేవేళ నేమి సేయునొ, కావలమున" నన్న నీతి గనఁజేసెదవా! 57

ఉ. వేంకటరామశాస్త్రి! విను విద్యపఠించితి నంచు నొప్పుకో
జంకియుఁ గోకిలమ్మవయి చక్కఁగ స్పష్టము గాఁగ నెంతయో
పెంకెతనంబుఁ జూపియును "చెప్పెపెమెమ్మెమె" యంచు నేఁడు ని
శ్శంకగ నొప్పికొంటి; వది చాలు జయం బగుఁగాక నీ కిఁకన్. 58

ఉ. "కాక" మటంచుఁ దిట్టుదువు గాక, శ్వపాకుఁడ వందుగాక, యిం
కేకలుషంపుపేరు లిఖియింతువు గాక! స్వకార్యసిద్ధి నేఁ
జేకొనినాఁడ నేఁడుగద! చేకుఱె మోదము; నీవు తిట్టి లే;
దీకవి నీతఁడే యురక యిట్టులు తిట్టుకొనెన్ గుమారకా! 59

ఉ. "చప్పనికూఁతలే" యనుచు ఛాత్రుఁడవై గద! నన్ భజించుచున్
జెప్పినఁ జెప్పికొంటివి ప్రసిద్ధుఁడ వప్పటి కయ్యా నీవు నీ
చెప్పును గాని నాదరిని శిష్యుఁడ వైతివి తండ్రి! నీమనం
బొప్పెనె యిట్టితిట్టుల కహో! యిటు కృష్ణుఁడు వ్రాసిపెట్టెనే? 60

చ. మొదట "రిజస్టరుత్తరము" మోటుతనం బగుపట్టకుండ నేఁ
గద లిఖియించి తిర్పతిని గయ్యముకై పురికొల్పినాఁడ; నీ
వది గని యెంతగా బెదరి తయ్యయొ? పాతకినైతిఁ దండ్రి! నా
యదయత సైఁపుమయ్య! యిఁక నైనను భీతిని మాను మర్భకా! 61

చ. "తిరుపతిసింహ మొక్క మొగిఁ దీవ్రతరంబుగ వచ్చి పీఠికా
పురమున నున్న నాపయి 'గుభుక్కున' దూఁకు" నటంచు నెంతకా
తరపడినాఁడవో యకట! తండ్రి! కృతఘ్నత కాదు హేతు 'వి
శ్వర' యను వేరుసుమ్మ నిను జంకఁగఁ జేసిన దేమిసేయుదున్. 62

శా. నీయజ్ఞానము నీదులోభగుణమున్ నీదౌ కృతఘ్నత్వమున్
నీయల్పజ్ఞతఁ జేసి గాక యకటా! నీమీఁది కే మంచు యు
ద్ధాయత్తుం డయి రాఁగడంగు నొకఁ? డే నవ్వానిఁ బ్రాణాలతో
డాయన్నిత్తునె? నన్ను వీడిగద! కట్టా! చెట్ట వైతింతకున్. 63

చ. తిరుపతిసింహముల్ సరిగఁ ద్రిప్పి పరిక్రాంతమొనర్ప వేంకటే
శ్వరునకుఁ దక్క నీయనుఁగుబావకు గీపకు నోజ గూర్పు నీ
గురునకుఁ జగ్గచంద్రునకుఁ గూడ వశం బెటు లయ్యెడిన్? దుర
ద్ధర మది, నేను దానిబలుధాటికి నొక్కొకవేళ జంకెదన్. 64

ఉ. కాఁకరపర్తిపై కుఱుకఁగా గమకించె నెఱుంగుదే? "శత
ఘ్ని"కృతి సాహ్యకర్తలును నీవును బావయుఁ బోలె 'శృంగభం'
గాకలనప్రసంగ మది యజ్ఞతమై లిఖియించినట్లె వా
పోకయ పోయినట్టులుగఁ బూర్తిగ దేఁకిరి జ్ఞప్తియున్నదే? 65

ఉ. వెంకన బందు వౌకతన వేఁదుఱు వ్రాఁత లొకింత సైఁచు; మీ
ర్జంకుటగాఁ దలంచి వెలుచం గుఱుచల్ లిఖియించుచుంద్రు; మీ
వెంకెతనాలు సాఁగ పల బెబ్బులిపై; వెలనాఁటి సింగ మి
జ్జింకల నింకఁ జేయు నెపుడేనియు; డొంకలె సూ శరణ్యముల్. 66

ఉ. ఏది, సముత్తరం బతని యేడ్తెఱవాఁ తకుఁ జెప్పుమా? శిర
శ్ఛేదముకాదె పందె మిడె! సిగ్గు గలట్టి నృజన్ముఁడేని * "మీ
రే దెసకేని బొం" డనుచు నీయఁగఁ జేయునె యుత్తరంబు దా
యాదుని పేరు పెట్టి! యఘరా, యివిరా! చవిరాని బీరముల్. 67

ఉ. "పొం డలపీఠికాపురికిఁ బొం డటుపొం" డని నీదుబావ బా
వొండొకలేఖ వ్రాసె, నది యూఁతగ నయ్యెడ కేగుదేర న
వ్వండొకొ తోఁడు "మీ రిటకు వచ్చితి రేటి?" కటంచు, నెందుకీ
గండతనంపు వ్రాఁతలు జగంబు మొగంబుల నవ్వుచేటు సూ. 68

చ. "పిలిచినయప్డు రాక యటు * బెట్టుగ నుత్తర మిచ్చి యెవ్వరో
చలపతి 'పీఠికాపురముచక్కికిఁ బొ' మ్మనినట్లు లెవ్వరో
గిలికిన వచ్చువాఁడవె? నగించెడి నీదుప్రసక్తి" యంచు న
వ్వల నల తోఁడు నవ్వలరఁ బల్కిన నుత్తరమేది పుత్రకా! 69

* గీరతము, 1 భాగము శాఖాచంక్రమణపర్వము చూ. 10 వ పుట

* శ్రీపీఠాపురీ రాజపుత్రోదయవిషయికపద్యత్రయము.

సీ॥ ఉదయించె రాజు రావూవన్వయోదన్వదభివర్ధనుండు సూర్యాంశవలన
జన్మించె సంతానశాఖి నందనశుభశ్రీ పెంపుమీఱఁ బిఠాపురమున। నెపలెఁ

ఉ. కరుణ గలట్టి మెత్తనగు కాకిని గేరడ మాడినట్లు గా
దరయఁగఁ గొంగపై కరుగు టంచని పూర్తిగ బుద్ధి వచ్చియున్

దనూసంభవుఁడు సూర్యునందు నారాయణాంశం బున్నదంచుఁ దెలుపఁ, బోడమె నాం డాలమ్మకడుపు చల్లఁగ రాజసస్యంబు సజ్జన క్షేమ మడఁప॥ గీ॥ మంగమాంబ గణించిన మాననీయ। సుకృతపరిపాక మెల్ల నేఁటికిలభించెఁ। గంటికగపడె రావు గంగాధరోప। పదుఁడు రామావనీపాలవరుఁడు మరల॥ గీ॥ తనిసె సాధారణం బసాధారణముగ। మఱియు నందును నాశ్వయుజ్మాసబహుళ। పక్షముఁ దృతీయయును శుక్రవాసరంబు। మకరలగ్నంబు సూర్యసంభవునివలన। మ॥ గురుఁడున్ సూర్యుఁడుఁ జంద్రుఁడున్ గుజుఁడు శుక్రుండున్ బుధుండున్ శనై। శ్చరుఁడుం గేతువు రాహువుం గలసి యశ్రాంతంబు నీబాలునిన్। సిరి దీర్ఘాయు వొసంగి, ప్రోతురు బుధాశీర్వాదముల్ తోడుగా। నరవిందాక్షునకుం సహాయు లయి సూర్యారాయభూపాలకా !

25-10-10 }
కాకినాడ. }

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, శతావధాని.
శ్రీరాజా కొచ్చెర్లకోట రామచంద్ర వెంకటా
కృష్ణారావు బహద్దరుగారి యాస్థాన విద్వత్కవి.

True copy of letter from the Private Secretary to the Rajah of Pithapuram dated 29th October 10, addressed to Brahmasree Satavadhani D. Tirupati Sastri Garu.

"I am desired by the Rajah to convey his thanks to you for your congratulatory verses on the occasion of the birth of his son and heir."

(శుభలేఖ పంపినప్పటి జ్ఞాపనము.)

మ. ఘనవంశావళి గల్గువాఁడవని చక్కన్నీదరిన్ జేరి నే। రినదివ్యోక్తిన
దుర్గజమ్ముల నక్షక్రీడావినోదమ్ముగాఁ। దునియల్ సేయఁదలంచుచుండినమ్మా
నేండుర్వింపొరకే వచ్చిపో। యిన గర్వింపరె? యెప్పుడేని యిటఁజల్లే వచు।
భూభృన్మణీ! తి॥ శా॥

దిరిగియు * "జార్జి" పద్దెములఁ దేఁకుపమాలుదొసంగులన్ గనం
బఱుపఁగఁ బూను మీకుఁ బరువా? కఱవా? తెరువాటుదాఁటులన్.

ఉ. "ఈశ్వరవేఱు లున్న యెడ కేగుఁ" డటంచు చోక బంధుమాత్రునిన్
బశ్వవతారు నూఁతగొని పల్కితి; రాతని చెయ్వులన్నియున్
శశ్వదుదారకీర్తుల ప్రసంగములో బయలయ్యె వింటి; లో
కేశ్వరుఁ డెట్టిచుట్టఱిక మేర్పడఁజేసె సెబాసు! షేల్! బళీ!

క. విను నీపినతండ్రికుమా, రుని గనుఁగొను మతఁడు చెప్పు రూఢిగఁ; దావృ
ష్టును నలతిర్పతిఁ దిట్టెం, గను బూన్చితి రెంతకేని గలవాఁడు సుమా.

క. అతఁడేల చెప్పవలె? సం, స్కృతనిశ్శేషావదాతకృతనిద్రాసం
గతిగతకాఁకరపత్రి, స్థితసుపుత్రనేత్ర మడుగఁ జెప్పు నఖిలమున్.

ఉ. అట్టిఁడతండు కావుననె యాతని వ్రాల్ గలయుత్తరమ్ము మా
పట్టుననుండె నం చెఱిఁగి బావ "యతండు † దది వ్రాయలే" దటం
చొట్టులు సత్యముల్ గిలికి యుత్పథచారిగ మాఁకఁ జొచ్చె "వీఁ
డిట్టిఁడు బొంకి యాత్మ కెటులేని యశం బొడఁగూర్చు" నం చొగిన్.

క. తాదృశులుదక్క మీ దు, ర్వాదములకుఁ దోడునూప రా; రతఁ డేనిన్
బాదాక్రాంతత కొడఁబడి, నీదగు నఘ మడఁచెఁ గొంతనీతి గలాఁడే!

(*కవితా పత్రికలోని "అట్టహాసము" నుండి)

*...ఈపద్యము వ్రాసిన మహాకవి యెతడోయని యాలోచించుచున్నట్టున్నారు ఈయన పోలవరము సంస్థాన పండితుండు దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి శతావధానిగారు...పరి యాచకమున కేమిగాని యీపద్యము వెనుకటిజాసకన్నను మస్తిలోనున్నది. ...... ఇట్టితప్పులతడకను బ్రకటించి నందులకుఁ గొంకియే కాఁబోలు విశేషజ్ఞుఁడనిపించుకొనుచున్న వేంకటశాస్త్రిగారీపద్యమును దోసి రాజని కృష్ణాపత్రికలోఁ దక్కిన 'పద్యములను మాత్రము ప్రకటించియున్నారు. (ఇట్టివనేక హాస్యములు)

† తి॥ శా॥ గారు శృంగభంగ గ్రంథకర్తకు రిజస్టరు జాబు వ్రాయుటచేఁగాని యాతఁడు వ్రాసినట్లు యథార్థవాది యభినవ సరస్వతీపత్రికలోఁ బ్రకటించిన యుత్తరముచేఁగాని ప్రయోజనము లేదు. ఆయుత్తరము సత్యాసత్యములు సమయము వచ్చినప్పుడు తేలకపోవు. ...

(నవంబరు 24 వ తేది 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

చ. కలతెలుఁగున్ లిఖించె నలకాతఁడు డక్కట! పేరు పెట్టి; యు
వ్వల నెవరో లిఖించు నలపత్రము తన్ను ఘటించి తిర్పతి
జ్వలనము చుట్టుముట్టు నని సందియ మందఁగఁ బోలుఁ బాప? మే
కొలఁదియుఁ గాని తన్నెఱుఁగకున్న జగంబు మఱెంతనవ్వదే!

క. తిరుపతి ధోరణి తెలిసెనె, "శర"ణని నీబావకై యశస్కుఁడతోన్
దరి నిడినబావమఱఁదినిఁ, బోరిఁబోరిఁబలికించి కాచి ప్రోచెన్ గరుణన్.

చ. అతఁడు కృతజ్ఞుఁ డౌటఁ జుమి యాత్మకు వెంకననాము వీని నీ
చతరపికాభివర్ధనుని ‡ సద్గురుఁగా లిఖియించె; దానిచే
నితనికి వాఁడు తక్కు వని యెంచుచుఁ దిట్టితి వెంత బేలవో!
కృతమును జూపనంతటనె కేవలనీచుఁ డెవండుఁ గాఁడు సూ!

చ. కృతమును జూపకుండు నరుఁ డేమగునో! యిపుడేని స్పష్టమై
మతి నతికెంగదా! సకలమర్మ మెఱింగియుఁ దత్తఱంబునన్
మతి చెడి "కాక" యంచు నొకమాటును గల్పనఁ జేసి నన్నుఁ ది
ట్టితి వది యేమికార్యము! కడింది యశమ్ము గడించుతోవయే!

చ. "తిరుపతి నాపయిం గవిసెఁ దీవ్రత మద్గురుఁడైన వేంకటే
శ్వరుని కతానఁ గాదె" యని శాంతి యెఱింగిన నీవు తద్గుణ
స్ఫురణము చూపి యుత్తరము సూటిగ వ్రాయక యేటికయ్య? యా
దురితప్రవాహత; కృష్ణుఁ డెటు దోఁపఁగఁ జేసెఁ గుమారు! చెప్పవే.

క. నరుఁడగు శాంతిం గఱపెడి, పరమోత్తమగురుఁడ వీవు బాలక! నీకున్
గఱపఁగ నేఁ జాలుదునే, దురితపుఁగాకి నని నీకుఁ దోఁచినదె కదా!

చ. "గురు వని చెప్పనందులకుఁ గోప మిదేమిటి? కీపనుల్ యశ
స్కరమగునే?" యటంటి; వది సమ్మతమే; కొమరుల్ గలారు నీ
కరయఁగ వర్ధమాను లిటు లాచిరజీవులు నిన్ను నల్పన
త్తరుణమునందు నీహృదయతాప మ దెట్టిది యౌనో తెల్పవే 82

‡ మ. భవుఁడన్ భావపదారవిందభవుఁ జెల్వొప్పిళ్ళవంశార్ణవో | ద్భవునిన్ శాస్త్రసదంపదానసహభవున్ భాస్వద్గవున్ సాహితీ | ధవునిన్ మేఘగభీర విస్ఫుట రవున్ ధైర్యప్రభామేరువున్ | గవితాసద్గురు వేంకయాభిధుని వక్కాణింతు నెక్కాలమున్ (ఇది తి॥శా॥ గారి మొదటికవిత్వము, కుమారసంభవములోనిది)

క. గురునకుఁ దండ్రికి భేదం, బరయంగా లేదు; శిష్యుఁడనఁ గొమరుండే
యెఱిఁగినవారికి; వాఁడే, తిరస్కృతిఁ జూప మదికిఁ దిగులు గలుగదే.

క. ఇదెగాక నీవు చుట్టమ, వదియు విచారింపఁ బుత్రితాపాదకమే
గద! * ‘బా’ బనివ్రాసిన నీ, సదమలమగు లేఖ కలదు చదువుము దానిన్.

క. నీజనకు నాయనమ్మయు, నాజనకుని తల్లి యొక్క నాయనకును నొం
డే జననికి జన్మించిన, యోజ నెఱుంగుదువొ? మఱచితివొ? గురునిబలెన్

ఉ. ఏ నల చర్ల బ్రహ్మయ మనీషియెడన్ గడుభక్తియున్ గృతం
బూనినవాఁడ నం చెఱుఁగు యోగ్యుఁడ వీ వది నమ్మ దేని నా
మానసమందు నున్న యిది మాత్రము నమ్మక పోవు కాన నీ
శానుని సాక్షిగా వినుము సర్వము దెల్పెద నారహస్యమున్.

ఉ. ఏ నల పీఠికాపుర నరేంద్రుని చెంతను జేరి తన్నృపా
స్థానమునందు నుండుటకుఁ దద్దయుఁ గోరినవాఁడ నౌచు నీ
పైని నసూయ గొంటి నని పల్కుట దెల్పితి వీవు వ్రాఁతలో;
నీనుడి నిక్కమే యగునె? నీవు నెఱుంగుదు నాదుభావమున్.

సీ. తనకు వేంకటశాస్త్రి తగిన సహాధ్యాయిగాఁ బాణినీయాబ్ధి కడచి
రెండు, భాషలలోఁ దత్కృపన్ గవియయ్యు ననేకముల్ శతలేఖినీకవిత్వ, తం
త్రముల్ పెక్కుగ్రంథమ్ము లాతనిసహాయమునఁ గావించి యయ్యనఘుఁ గూడి,
శ్రీపోలవరపురీభూపాలుఁ డాంగ్లేయ భాషాప్రవీణుండు బహుకళాఢ్యు, తే గీ. రం
ఘుండతిశాంతుండు సరసుఁడునగు, రామచంద్ర వేంకట కృష్ణరాయచంద్రు,
నొద్ద బుధుఁడును గవియు మాన్యుండునై చె, లంగు తిరుపతి శాస్త్రి తెలుంగుఁ

* బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రులబాబుగారి సముఖమునకు. ఓలేటి వెంకట్రామయ్య నమస్కారములు చేసి వ్రాయు శుభలేఖార్థములు... శుభముహూర్తమునకు సకుటుంబపరివారముగా దయచేయగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాఁడను... తమరు రచియించి అచ్చువేయించిన గ్రంథములు ఒక్కొక్కటి చొప్పున పంపించగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాను. దయయుంచవలెను.”

పల్లిపాలెం, ఓ. వెంకట్రామయ్య.

ఉ. ఎందఱు రాజు లుండిరి ! యహీనులు నాయెడఁ బేర్మి భక్తియుక్
విందుతనంబు గల్గిన వివేకులు; వారలయొద్ద నుంటినే !
గందరగోళ మైన మది గల్గినవాఁడ, స్వతంత్రుఁడన్, జిదా
నందుఁడ నే ‡ నొకానొకని నాయకుఁగా వరియించి యుందునే.

ఉ॥ అన్నములేవొ ! వస్త్రమునకై కొదవుండెనొ! యున్నదానినే
యెన్నఁగ నెవ్వఁడుం దినఁగ నిప్పటికిన్ మఱి గానరాఁడు; నీ
యన్నముకోసమై మనమునందుఁ బ్రియత్న మదేల నాకు ? నీ
చిన్నతనంపుమాటలకుఁ జేతము పొక్కెడి దుఃఖ మెక్కెడిన్.

ఉ. నిక్కముగాఁ బిఠాపురికి నేఁ జనుదెంచెడివాఁడ నేని ని
న్నక్కడఁగింపఁగా వలయునో! నరపాలుఁడు నిన్ను నన్ను నొం
డొక్కరుఁగూడ నేలుకొనఁ డోటు! సమర్థత లేనివాఁడొ! నా
కక్కఱయున్న తేనికడ కంతకు మున్ జనుదేరకుందునే?

ఉ. ఎందఱో భార్యలుండియును నింకొకచాన స్వయంవరంబుగా
నందముపొల్చు జాణ తనకబ్బినఁ గైకొనరే నృపాలు? రా
చందమునన్ మదీయకృతిచంపనగంధిని గూడ మీనృపుం
డందఱితోటిపాటు తనయా ! కొని యేలఁగవచ్చు నచ్చుగన్.

తే. గీ. ఏకపత్నీవ్రతముగూడ నిట్టిపట్టు
నందు రామాదులకుఁ బోలె నడ్డు పడద;
రాము పేరిట నెందఱు ధీమహితులు
తమ కృతికుమారికల నిచ్చి తనియరయ్య !

ఉ. జంకితినందువో ! యధిపుసన్నిధికిన్ దగ నందువో ! తదీ
యాంకమునందు నొక్కఁడును నక్కట ! నాసరివాఁడు లేఁడె, "ని
శ్శంకగఁ గాకి పంజరపు సత్కృతికిన్ దగ" నందువే ! యెటుల్
బొంకెదు సర్వముం దెలిసి పుత్రిక ! తండ్రికిఁ జేటు గూర్చెదే?

---

‡ మ. నరనాథుల్ పలుమంది మిత్రులయి యున్నంగాని తత్సన్నిధిన్
స్థిరవాస మ్మొనరించునట్టి పని నాచేఁ గాదు; నీవంటి స
త్కరుణాశాలిని పెంపఁగాఁ బెరిఁగి విద్యాబుద్ధుల న్నేర్చి నేఁ
బరుల న్నిత్యము గొల్చు టొప్పగునె యంబా! దేవి! కామేశ్వరీ! (కా॥ శ॥)

కడియములోనఁ గల్గు జనకాండము సర్వము నెన్నిమారు
గడెగడె కా నృపాలమణిఁ గాంచఁగ నేగు మటంచుఁ జెప్పు ? రా
నుడు లవి నేను నూఁకొనియుంటిఁ నృపుఁ జూడమి కేమి హేతువో
కొడుక ! యెఱుంగవే ! యెఱిఁగి కొంకక "కాక" మటంచుగిల్కెదే ?

క. కడియమునకు పేనికి నె, ప్పుడు సంబంధంబు గలదు పుత్రిక ! నీయా
ర్పుడమికి పేనికిఁ గల దె, క్కడిసంబంధంబు ? చెప్పఁగలవే నాకుఁ.

*క. ఎందుకుఁ జన మానితినో, పొందుగ మును వ్రాసినాఁడ; బొంకందువొ ? లే
కందుల కొప్పుదువో ? నా, కిందులకుఁ జింత లేద యించుక యేనిఁ.

క. ఎన్నో బూతులు దిట్టితి, వన్నియుఁ గోకిలపుఁగూఁత లనుకొనియెద; నా
కున్న యభీష్టము దీర్చితి, వన్నా ! "కాక" మన నేమి, యదియు సుదంజే.

తే, గీ. కడుపు నిండిన బేగమ్మ గాని నాకు
నేనృపాలుని జూడంగ నేమిఫలము ?
నట్టిచో మానృపాలకుఁ డాతఁ, డతని
నేలదర్శింప రాకుందు నెఱుఁగఁజెపుమ ?

‡ తే. గీ. ఎలమిఁ బిలిపించి స్వయముగ నెంతొ ప్రేమ
గారవించుచునుండెనూ! గౌరినాథ
శాస్త్రి; స్కూలున నుద్యోగసరణినుంచి
యతని విడి వత్తునెట్టు లేనవుల కవుర!

* గీతము 1 వ భాగము ఇతిహాసపర్వము చూడుఁడు.

‡ శ్రీవేదమూర్తులైన శతావధాని చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారి జంఝ్యాల గౌరీనాథశాస్త్రి అనేక నమస్కారములు... మీ వుభయులున్నూ ప్రతిసంవత్సరం సంస్థానములలోకి వెళ్ళివస్తూ సంచారాభ్యాసం కలవారుగాన స్థాయిగా యేకత్ర వుండడం దుష్కరంగా తోచునేమో? ఇంతకు వెళ్లదగిన స్థలములు అయినవి వయస్సుకూడా వృద్ధియగుచున్నది. ఇట్టిస్థితిలో స్థాయిగా నియమ్రప్రమైన జీవనోపాధి యేకత్ర దొరికినప్పుడు అక్కడనే వుండి తీరిక కొలది గొప్పగ్రంథములుగాని పాండిత్యముతో చేరిన మరివకటి గాని చేస్తూ కాలయాపనం చేయడమందు మీకు తాత్పర్యం వుండవచ్చునని నేను తలుస్తాను. మీ వుభయులలో నెవరో యొకరు యీ ఉపాధ్యాయస్థానమును అంగీకరించ.

(4) బందరుపర్వము

క. గౌరీనాథ బుధుండనఁ, గా రాజో? రెడ్డొ? చెప్పు, కాకమ! యన్నన్
సూరియుఁ ద్యాగియు భోగియు, గౌరవభాజనుల నెఱుఁగు కర్మఠుఁడు సుతా!

క. న్యూబుకళార్థులు మాకై, చాలన్ యత్నించి సభనుసల్పియు మొనమొ
న్నేలాగు గౌరవించిరొ! బాలక! పాత్రమ్మునందుఁ బఠియింపవొకో?

క. బందరన నిట్టి దక్కడ, "సందేహము లేదు బావ శాబ్దికజీవుల్"
చిందులు ద్రొక్కఁజనఁగ గో, విందా! యనిపించు కవులు వేవేలు సుమీ!

క. బందరనఁగ నిట్టిదియట, నెందఱొ యున్నార రెల్లయెడ విద్వాంసుల్;
తొందరపడు నవధానుల, చిందు లచట సాగిరావు శిష్యుఁడ! వింటే?

క. 'బందరనగ నెట్టిది' యని, సందేహము లేదు బావశాబ్దికజీవా
నందుని బోలెడు శ్రీరా, ముందగ నొకమాఱడిగి సమూల మెఱుఁగుమీ!

క. బందరులోఁ గోకిలకవి, చందిరులకు బిచ్చమైన సాగదు; కాకం
బుం దిలకింతురు, కపటపు బొందలయత్యద్భుతములు పొసఁగవు సుమ్మా!

క. బందరునకె యొకపరి మీ, "సందేహము లేదు బావ శాబ్దికజీవా"
నందుని నే రమ్మంటిని, జిందులు సాఁగవని యటకుఁ జేరఁడు వినుమీ!

క. అప్పటికిఁ జిలుక కాలే, దెప్పుడు పంజర మనంగ నెట్టిదొ యెఱుఁగం
డిప్పుడొకసారి యడుగుము, చెప్పు నతఁడు ధారణావిశేషము కలిమిన్.

క. ఇప్పటి కేనియు బహుమతు, లిప్పించెద వచ్చునేమొ? కృష్ణకవీంద్రున్
దప్పక పేర్కొపింపుము, చెప్పుము నరపాలుఁ డేల సెల వీఁడు? సుతా!

క. సంగన్నగారు వీణా, శృంగారవతీవినోదచేష్టాహృష్టా
త్మంగులు తత్తన్వంగ్యా, లింగితులై యెటకు నేని లేదే చనుటల్?

తే. గీ. ఒక్కసంస్థానమందు మీయునికికేమి,
ఏటిపోలిక వారికి నెందు మీకు?

వలసినదని నాతాత్పర్యము. మీరు కావలసిన ప్రతిష్ఠను యిదివరకే పొందినారు; వచ్చే ఆదివారం తిరిగి మీటింగుచేసి యెవరినో సకరని మేము అప్పాయింటు చేయవలసి వున్నది. ...అంతకంటె విళంబనము చేయజాలము. త్వరగా జవాబు పంపించకోరుతాను.

జంధ్యాల గౌరీనాథశాస్త్రి.

అక్కటా! * వీణరూపంబు నడుగఁ బాడు
చేసినది చూచి నేనెంతొ సిగ్గువడితి.

క. ఈసిగ్గున నేమయ్యెడఁ, జేసిన యవధానమందుఁ జెప్పిన కవనం
బేసరసముగాఁ బడినదొ, యా సర్వేశ్వరుని కెఱుక యది యట్లుండెన్.

క. ఆనరపతికిని మన యవ, ధానులు గండ లనఁగీర్తి దవులు, నదియుఁగా
కేనాఁడు నాజ్ఞగొని విద్యానిధు లెక్కడికిఁ గాని యరుగుటలేదే!

క. ఇది యిటులుంతెము; బందరు, పద నెట్టిదొ రామశాస్త్రిఁ బరమాద్భుతపుం
బదము గలశతవధానిం, గదిసి యడిగి తెలిసికొన సకలమును దెలుపున్.

క. అప్పండితు నవధానము, నప్పుడు 'జడ్జీ కలెక్టరా'దులు సభలో
నొప్పిరిసూ! వార్ 'సీ' యనఁ, జెప్పె పెయని యొకనముస్సు పెట్టె నడుగుమీ!

క. ఇది యప్రస్తుత; మతఁడును, సదయత నినుఁబోలెఁగాక చక్కఁగఁగొన్నా
ళ్ళొదిగెం గాకము కడ బ, ల్లిగ్నుఁ డగు మీకృష్ణసుకవిలీలన్ హేలన్.

(౫) సమృద్ధిపర్వము.

క. ఇఁకఁ బ్రికృతము వినుమయ్యా, పికరాజమ! నెనుకఁబోలెఁ బృథివీపతులన్
నకనకలాడెడి పొట్టకుఁ, గకవికఁ గనుఁగొను పరిసక్తి కలుగదు సుమ్మా.

ఉ. పొట్టలు మూఁడు మావి, సరిపోవును బుట్టెలు మూఁడుమాకు; ని
ప్పట్టున నాకు మాన్యముల వచ్చెడి శిస్తది చాలదొక్కొ, నీ
కెట్టులు దోఁచె. లోకు లిది యెట్టులు నమ్మెదరంచు వ్రాసి తీ
చెట్టశలంపుమాట! యిటు చెప్పుట పాపముకాదె పుత్రికా!

చ. నెల కొక నూఱురూపికలు నీదయకల్మి 'కనీసపక్ష' మొ
ప్పొ లొలుకు నాదుపుస్తకపుఁ బుత్రిలు దెచ్చి యొసంగువారు; పై
నెలమిని రోజు కొక్కకటి యిత్తురు రూపిక నూర్కలులోన; నెం
దుల కిఁక దేవిరింపవలెనో? నసుఁ గోరని కోండ్ర సన్నిధిన్

(వెంకటరామకృష్ణ గ్రంథమాల 74 వ పుటనుండి)

* వీణాస్వరూపము, (సంగమేశ్వరశాస్త్రిగారు కోరినది)

క. వీణాస్వరూపమెన్నఁగ, వీణాగానంబుఁ బొగడ వేడుకతోడన్
వైణికుల నభినుతింపఁగ, వాణియె యసమానురాలు వసుధాధీశా!

ఉ. ఎక్కడి కేగ కూరకయ యింటనె యుంద మటన్నఁ గాని నా
కెక్కడినుండియో సభల కెన్నియొ ♦ జాబులు వచ్చుచుండు; నం
దొక్కసభఁ బొనర్చినను నొక్కశతావధానముఁ జావు లేదు! నీ
కెక్కడి యూహపుట్టెను? నిది యెవ్వరి కిత్తునో తెల్పు పుత్రికా!

---

(1)♦ విధేయుడు బంటా శ్రీశయిలం కృతానేకశిరస్సాష్టాంగనమస్కృతులు. ...తమవలన జరుపబడు అష్టావధాన శతావధానములయొక్క కష్టము తెలిసి తమకు సరియయిన మన్నన రాజలోకమువల్ల జరుగవలయునే గాని మాబోట్లు యేమిచేయగలమూ అనే భయము ముందుగా కలుగుచున్నది. అయితే చంద్రునకు నూలుపోగను సామెత ప్రకారం మాయొక్క శక్తిని గనిపెట్టి తమవంటి మహనీయులు యట్లయినను మాకోరిక తీర్పడమె ముఖ్యముగా ఆలోచించవలసినదయి వున్నది. ...గనుక నా మనవి సంపూర్ణదయతో అంగీకరించి యప్పుడయినను దరిశనమిచ్చి నాగృహపావనమయ్యేలాగు యీ బీదవాని గు...కు విజయం చేసి కోర్కెను తీర్చగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాఁడను. ......

ఆటపాక 30-1-10 శే. క్షు, బంటా శ్రీశయిలం.

2 నే చంద్రదంగి రామారావు అనేక నమస్కారములు చేసి చేయుంగల విన్నపములు... వెనుక నేను మనవిచేసుకున్నప్పుడు తమరు శతావధానం చేసెదమని సెలవుయిచ్చినారు గాని అప్పుడు మాయుద్దేశము నెరవేరలేదు. ఇప్పుడు తిరిగి యిక్కడ కాలేజీ విద్యార్థులు అతి కుతూహలముగా నున్నారు. ఈవిషయమై యిప్పుడు తిరుపతిశాస్త్రులవారి దగ్గరకు వెళ్లి వారి అనుమతిని పొందినాము. కాబట్టి మాయందు దయవుంచి మాప్రార్థన కనుకూలమగు జవాబు తిరుగు టపాలో వ్రాయగలందులకు కోరుచున్నాము చిత్తగించవలెను.

పిఠాపురం రాజావారి కాలేజ హాస్టలు, కాకినాడ, 27-11-11 చంద్రదంగి రామారావు.

3 ఇక్కడ కాకినాడలో స్టూడెంట్సు అవధానము చేయించెదమని అడుగుచున్నారు. వీరికిని వ్రాయుదురు మీ అభిప్రాయము చెప్పుడు... దె॥ తి॥

---

(4)...కర్ణాకర్ణి వినియుండి మిమ్మును బ్రార్థించినచో బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగారి సహా మీరు వస్తారను నమ్మకముతో నిచ్చట నీనెల 19, 20

ఉ. ఇంతటివన్నె వ్రాసికొనుటే విషయమ్ము స్వకీయ మాటచేఁ
గొంతవొసంగు, 'దాత' నని కూడ లిఖించుట యెట్టు లొప్పుఁ? గా
నంత యుదారతాగరిమ యంటనికష్టులు బ్రహ్మశాస్త్రి స
త్రాంతరభోక్తలందుఁ గల రంచనుకోకు కుమార! చెప్పితిన్.

తేదీలను తమ రుభయులును శతావధానము సల్పుటకు నేర్పాటు చేసినారము గాన మీరు తప్పక 18 వ తేదీకే దయచేసి మమ్ము నానందింపజేయ మిక్కిలిగా ప్రార్థించుచున్నాము. తిరుపతిశాస్త్రిగారిని తీసుకొని మీరు తప్పకవత్తురని నమ్మకముతో కొన్ని ప్రయత్నములును జేసియున్నారము. కావున తమరు తప్పక రావలయును. చిత్తగించవలయును.

ఇట్లు విధేయులు

గుంటూరు 12-8-11 } రంగావఝ్ఝుల హనుమయ్య, (జిల్లాకోర్టు ప్లీడరు)
వేమూరి వెంకటసుబ్బారావు, (జిల్లాకోర్టు శిరస్తాదారు)

(5)...రైలుదగ్గరనుండి గ్రామములోనికి సకలసంభ్రమములఁ దీసికొనిపోవలయునని కుతూహలపడుచున్నారు. గనుక తాముభయులు సమకాలముననే వత్తురని యెంతును. శిష్టా హనుమచ్ఛాస్త్రి.

(6)...తమకు లోగడ యుత్తరము వ్రాసియుంటిని ...తమరు శ్రీతిరుపతిశాస్త్రిగారు ఒకసారిగా గుంటూరుకు దయచేసినయెడల వుత్సవరూపకముగా గ్రామములోనికి తమరిని తీసుకరావలయునని నాకోరిక. ...గుంటూరు స్టేషను వద్ద స్నేహితులందరు తమ రాకకు యెదురుచూచుచుందురు గనుక యీప్రకారము చేయుదురని నాకోరిక.

గుంటూరు, 15-8-11. మజుందారు వెంకటహనుమంతరావు.

(7)...తాము న్ను ఆరోజుకు యిచ్చటికి దయచేసి సభ జరుపగలందులకు మిక్కిలి వేడుకగలవారమై యున్నారము. ఇట్లు విధేయుడు

పినపాడు, 15-9-1911. తూములూరి కోటయ్య.

(8)...12-12-11 అద్దంకిలో అవధానమట వత్తురా? సత్తెనపల్లికి వచ్చే ఆదివారం రాగలరా?...

గుంటూరు, 4-11-11. రంగావఝ్ఝుల హనుమయ్య.

(6) బ్రహ్మగురుపర్వము

ఉ. అమ్మహనీయుపే రహరహమ్మను నీవును బావయున్ జప
మ్మిమ్ముగఁ జేయఁజొఁ గృతము నీగతిఁ జేసినపాపమెల్లనున్
వమ్మయి పోవు; నట్లొనరుపం బ్రియతింపుము; రామదేవుపా
దమ్ములు వొల్చు క్షేత్రమునఁ దానమొనర్చి పొనర్పు మీక్రియన్

చ. ధవళగిరిన్ మహామహుఁడతం డొకసత్రము వెట్టి, శిష్యులం
గవులను జేయుచున్ సుఖముగా మఱి వారికి నర్థికోటికిం
బ్రవిమల మన్నదానము నపారముగా నొనరించెఁ దద్గురుం
దవిలిన శిష్యుఁ డించుక యుదారత నేర్చుటదేమి లెక్కయా!

ఉ. అమ్మహనీయునింట నెల యయ్యెడు నంతకు నొక్క పుట్టెఁబి
య్యమ్ము సుమారు వారుఁ దమదైన కుటుంబముగాక శిష్యసం
ఘ; మ్మతిథివ్రజమ్మును సుఖమ్ముగ భోజనమాచరింపఁ; బు
ణ్యమ్మన బ్రహ్మపండితునికన్న మఱొక్కని కెన్న నున్నదే!

ఉ. ఉన్నది రెడ్డిసీమ, తమ కుండెడి దించుక వృత్తి, దాని కె
న్నెన్నియొ యోగముల్ కుదిరెనేని ఫలించు, ఫలించు దానిలోఁ
దిన్నదిగాక తా రయితు దెచ్చి యొసంగుఫల మ్మదెంత హె
చ్చున్నను వీరికొక్క నెలయోపునొ, యోపదొ! సందియమ్ముగన్.

క. ఆయనమహాత్మునిభార్య గ, దా యిల్లాలనఁగ! నాఖ్యయన నేల? నిజం
బే యన్నపూర్ణ యాపె, వృథాయుంతురె యట్టిపేరు తల్లులు పెద్దల్!

ఉ. చెన్నఁటిచూపుచూచి యొకశిష్యుని నేనియుఁ 'నేమిరా' యటం
చు న్నిరసించి పల్క దిది చోద్యము; దేశికభార్య లిట్టివా
రున్నది యింటిమే? మఱియునొక్కటి, లోకులు తన్నుఁ దిట్టినన్
సన్నుతిఁజేసినన్ సమము; సాటిమ దెప్పుడు? బ్రహ్మరాణికిన్.

ఉ. "జాతకచర్య"యందు గురుసంతతిఁ జెప్పెడుపట్ల వీరివి
ఖ్యాతిని విస్తరించితిని నక్కడఁజూపఁగలాఁడ, విందులోఁ
బాతకహారి తచ్చరిత పాఠము నీకును, నాకు, బావకుం
బ్రాఁతదోసంఘులన్ దొలిచి భద్రములన్ గలిగింప నెత్తితిన్.

శా. ఏనేకాదు మఱొక్క శిష్యుఁడును మాయీసద్గురుబ్రహ్మవి
ద్యానాథుల్ సురభాషలోఁ దెలిపి కార్తఘ్న్యాఘభారాపహో
ధీనానూనవచస్కృతుల్ బరఁగెఁ దద్దివ్యద్వచోధార, ని
త్యానందాత్ముఁడు, మద్గురూత్తముఁడు నిన్నత్యంతముల్ బ్రోచుతన్.

ఉ. ఎంతటి పాపమేని రచియించును గాక, కృతఘ్నుఁడై ఋజూ
స్వాంతు గురూత్తముల్ దెగడి వర్తిలుఁగా, కలచర్ల బ్రహ్మవా
క్కాంతుచరిత్రముల్ జదివి కాఁగలఁ డుత్తముఁడంచు నెంచు మ
త్స్వాంతము; తచ్చరిత్రము కృతఘ్నుఁ గృతజ్ఞు నొనర్పఁజాలదో!

క. ఆచరిత వ్రాసి నతఁడును నా చినతండ్రికొమరుఁడును నాకడఁ,దిర్ప
త్యాచార్యు నొద్ద శిష్యత, నోఁచి పిదప బ్రహ్మసేవనోఁచి రెఱుఁగుమీ!

క. కాననతండు సతీర్థ్యుఁడు, మా నిజశిష్యుండు నగుట మాకడ కల * బ్ర
హ్మానూన చరిత నంపెను, దీనిని ముద్రింపుఁడని విధేయత కలిమిన్.

చ. అలచరితంబు నీకు శుభమాపని కెంతయుఁ జాలునంచు ని
మ్ములఁ గొని కొంత యియ్యెడల ముద్రితముం బొనరించువాఁడ; యో
గ్యులు గురుపట్ల నిట్లనుమి కొందఱు శిష్యులు వ్రాయువ్రాఁత; లే
ఖిలుఁడును పాడువ్రాఁతలకు గా దగఁ డంచిది చెప్ప నొప్పగన్. 130

---

* శ్రీచర్ల బ్రహ్మగురువరచరిత్ర సంగ్రహము.

...శ్లో॥ విద్యావాసగృహం పరోపకరణోత్పత్తిస్థలం సత్కృపా। పణ్యం పుంజిత సత్త్వ మున్నతయశఃకాయం ప్రతిష్ఠాలయం। రాజత్సద్గుణరత్నరోహణ గిరిం ధర్మస్వరూప మ్ముదా। విద్వద్బృందవతంస మాత్మనిభజే బ్రహ్మాఖ్యవిద్యా గురుం॥ ...శ్లో॥ గోదావరీమండలరాజమానో సీలర్షభగ్రామవర (కటిరెడ్డు) శ్చకాస్తి। ఆరాచ్ఛ విద్యాధరతీర్థవర్యా, ద్యత్రా విరాసీ ద్భగవాన్ కుమారః॥ శ్లో॥ ద్విజస్తస్మి న్నేకో వస దుపవనద్రావిడవరః। ప్రసిద్ధో వీరాఖ్యో జనిము పగతో లోహితకులే। లసచ్ఛ్రీగోపాఖ్యో నియమితమనా స్సంచ్ఛుచిరపి। హరి ద్వాలోకేకుర్వ న్నినకరసతీ ర్భక్తికలితః॥ శ్లో॥ ప్రాణాంభోనిధిరంధ్రవారిధిమితే ష్వబ్దే ష్వతీతేషు స। త్స్వేకల్యాదిచ శాలివాహనశకే షట్ఛాస్త్రసూనీందుషు క్రోధ్యబ్దేచసహస్యమాస్యథవశే పక్షే తృతీయే తిథౌ। జజ్ఞే తస్య చతుర్థసూను రిహచా మత్రార్థసంసాధకః॥ శ్లో॥ ధాత్రీణా ముపబృంహణా దుతలస

ధర్మస్యపుణ్యస్యవా। విద్యాయాః అథవా నచే దధిగతబ్రహ్మైకభావస్థితేః।
యద్వాఽశేషజనోపకారక కలాశాలాది నిర్మాణతో। బ్రహ్మేత్యుత్తమనామ
సార్థకతయా పిత్రాఽస్య నిర్ధారితం॥ ...శ్లో॥ వారాణసీం। జగమిషుః పరిశిష్ట
శాస్త్రః। పాఠాయ భూసురవరస్య గురోరనుజ్ఞాం। లబ్ధ్వాతికౌతుకయుత స్తదను
ప్రతస్థే। పౌరైస్సతీర్థ్యనివహైరపిభుజ్యమానః॥ ......శ్లో॥ కాశీనాథబుధో
హి యద్గురువరః కాశ్యాంవశిష్ఠాయితో। యచ్ఛిష్య స్సకలార్థవిద్గురుయశాః శ్రీ
బాలశాస్త్రీ మహాన్। ఏవం శ్రీహరిశాస్త్రిణ్య నుత్తమగుణో వాక్యార్థచాన్ద్రీకరః।
కాశ్యాంభూపనిషేవితో వ్యజయత శ్రీరాజరామో బుధః॥ ...శ్లో॥ ఇతి షోడశ
వాసరా నుషిత్వా। నిజగేహే స్వవివాహసంభ్రమేణ। నిజ
సోదర దుర్గపండితేన ప్రతిగన్తుం ఖలు నిశ్చికాయకాశీం॥
...శ్లో॥ షట్సుచ్ఛాస్త్రేషు షడంగేషు షడ్భాషా షణ్మతేషుచ। ప్రజ్ఞా యస్యస్థితా
తస్మై బ్రహ్మంతర్వాణయే నమః॥ ... శ్లో॥ ఇత్థ మేవన్నృపసన్నిధౌ బుధైః।
శ్శాస్త్రీషద్గవపరీక్షితో భవన్। శ్లాఘితో బహుమతస్సభాస్థలే। నిర్జగామ బుధ
నిర్జయాయ సః॥ ... శ్లో॥ దూరేణ కాలనియమేన బహుద్విజానాం। కోలా
హలేన నియతాశనభోజనేన సత్రేషు భుక్తి రధికశ్రమకారిణీతి। జ్ఞాత్వైవహి
శిష్యనివహాయ దదాతిచాన్నమ్॥ శ్లో॥ ఇతి జగదుపకారస్య। ప్రతిపద మఖిలైస్తు
నుత్యమానస్య। పరిణామశూల బాధాఽపరిణతవయసోఽపి దేశసంచారాత్॥
...శ్లో॥ శనకైరగమద్విద్వాంత్స్వగ్రామం "సుకడియద్ధ" నామానం। శ్రీరామో
వనవాసా। దివ సాకేతంన్నృణాం ప్రమోదేన॥ ... శ్లో॥ స్వస్యాలకః పఠితు
మారభతాఽగమం యః। శ్శాస్త్రాణి పాఠయతి శిష్యగణం స్వపశ్చాత్। విద్యార్థి
తాం తిరుపతిః కవివేంకటేశో। యాతౌచ యౌ కవితయా గురుకీర్తిసాన్ద్రౌ॥
...శ్లో॥ న కేవలం ఛాత్రగణాయ భోజనం। దదాతి పాంథావళయేచ సన్తతం।
తత స్తదీయం సదనం సమీర్యతే। న పాకశాలేతిన సత్ర మిత్యపి॥ శ్లో॥ రాత్రౌ
త్రిహోరాసమయే ప్రబుద్ధః। క్రమేణశిష్యానఖిలా న్ప్రబోధ్య। శాస్త్రాణి
సంపాఠయితుం ప్రవృత్తో। స్సమాపయేద్ద్వాదశ ఘంటికాన్తే॥ శ్లో॥ చిత్రంకేచన
కావ్యనాటక మహాలంకారచమ్పూముఖ। గ్రన్థా న్వ్యాపకశిష్యవర్గ సవిధేసమ్యో
క్పఠన్తోఽనిశం। సాహిత్యప్రచు రాస్తత స్సవినయం బ్రహ్మాఖ్య సూర్యాన్తికే
శ్రీమద్వ్యాకృతి మధ్యగీషత కిమస్త్యస్మాత్క లాకాంక్షిణాం॥ శ్లో॥ యాదృక్షో
మగురో స్స్వశిష్యనివహే గుర్వ్యస్త తోప్యున్నతం, ఖ్యాతైః కిం సుతనిర్వి
శేషమపితౌ సంపశ్యతో జంపతీ, దూరే బంధుజనా న్విహాయ పితరౌ దేశంచ

విద్యార్థినాం, బాలానాం కిము సౌఖ్య మస్తి గురుసత్కారుణ్యతోఽన్యద్భువి॥ శ్లో॥ దానం కలావమృతసాధన మిత్యవోచన్, దానే ష్వనుత్తమమితిస్మృత మన్నదానం, ప్రత్యక్షభూతపరితృప్తి నిదానభూత, మిత్యన్వహం పరితనోత్యమి తాన్నదానమ్॥ శ్లో॥ నిస్స్వాననన్యగతికా నితరా న్ద్విజాతీ, న్విద్యార్థినశ్చ కృతదారపరిగ్రహాంత్స్వః। కాశ్యామివ ద్విజనిమస్కరితా ప్రదాన, లబ్ధాతిదోష హరణాయ కరోతి విద్వాన్॥ ... శ్లో॥ మధ్యే మధ్యే శేనచి ద్ధేతునాఽయం। భక్ష్యైర్భోజ్యై ర్లడ్డుకై రన్నదానం। భూదేవానాం సంభ్రమా త్సంతనోతి। ప్రాజ్ఞస్యాఽస్తే భూతతృప్తేః పరంకిమ్॥ శ్లో॥ చిత్రం ద్వాదశవాసరేషుమి లితాన్ గోదావరీ పుష్కర, స్నానార్థం ప్రతిపక్తి చోపదిశతో విప్రాం త్సహస్రాధికాన్, నాఽఽలోచ్య శ్రమమున్నతం ధన మయం సంపాద్య భక్ష్యా దిభి, స్సంతర్ప్య ధికపుణ్య మాప భువి కింవృష్టః క్వచిత్తత్సమః॥ ...శ్లో॥వికా రినామాఽ సువికాః కారీ, సమాగతష్షడ్గ్రహకూటతోఽబ్దః, పుణ్యోచ్చయం బ్రహ్మగురో రతీవాఽ, సహిష్ణునాజ్ఞప్త ఇవాబ్జజే॥ శ్లో॥ భూదేవాయుతతర్ప ణం దశదినై గ్గోపాదతీర్థోజ్వల, త్కొవ్వూరాఖ్యపురేఽ స్తిక ప్రపిలసచ్ఛ్రీ కోటిలింగస్థలే, క్షేత్రేపాదగయాహ్వయేఽపిచ నిజశ్వే తాద్రిపుర్యాం తథా. కర్తుం బ్రహ్మసుధీ రియేష జగతః క్షేమాయ కామాయచ॥ శ్లో॥ దశమ్యాం కృతార్ఘ స్తిథౌ బ్రహ్మవిద్వా। నుపక్రాన్తమస్త్రాదిశాన్తింసమాప్య, సుభుక్తేషు విప్రేషు పశ్యంత్సు తుష్యన్। పరిత్యజ్య దేహంగతో బ్రహ్మణైక్యం॥ శ్లో॥ ది వంగతే బ్రహ్మబుధేనరాఽ సీ త్స్వశబ్దహీనా బతధర్మశూన్యా, కలార్థివర్గో విఫలో బభూవ। క్షుధాతురః పాన్థగణ స్తదాఽసీత్॥ ... శ్లో॥ తతాన్వలః పతితాగమ న్స్నుణభా, క్క్రీ విశ్వనాథో బుధ। స్థిత్వా తత్రతదార్జితావనిఫలై ర్వర్షాశనై స్సత్కృతైః। విద్యార్థిప్రకరం యథాకథ మథో తత్పాఠశాలాగతం విద్యాబుద్ధియుతం కరోతిహి గురో ర్ధన్యత్వమాపాదయన్॥ శ్లో॥ వేమూర్య పాఖ్యనరసింహకృతం సభక్తి శ్రీబ్రహ్మపండితచరిత్రమిదం పవిత్రం, యావ న్దివాకర నిశాకరతారకాశ్రీ। స్తావ జ్జయే త్సుఖయుతా మనుజా భవేయుః॥ శ్రీ

మ॥ కలిమానం బోకయైదువే లరుగ నేకత్రిస్థపప్తగ్రహ, మ్మలకున్
శాంతి యొనర్చుచున్ శ్రమ లవమ్మున్ లేకయే బ్రహ్మమున్, గలిసెన్ బ్రహ్మ
గురూత్తముండు దశమిన్ గంజాప్తవారంబునన్, ఖలసంచారి వికారి కార్తిక
వళక్షు శ్రీకపక్షమ్మునన్.

తి॥ వెం॥

మ. గురుభక్తిన్ బరశుప్రచారనిరతక్షాత్రావనీపాలసం
హరణప్రాప్తయశోభిశోభి జమదగ్న్యాత్మోద్భవున్ దెల్పు నా
కరరే! యిట్టిఁడ వెట్లు శిష్యుఁ డయితో? యంతేవసద్ధర్మదు
ర్మరణోపజ్ఞదురుద్యమవ్యథితధీరవ్రాతచేతోంబుజా!

మ. గురుభక్తిప్రథితుల్ మహామహు లనేకుల్ సర్వలోకైకదు
స్తరవిస్తారిత నిస్తులైనసనితాంతధ్వాంతనిర్మూలనా
పరభాస్వత్ప్రభాస్ఫురుల్ వొలుచు నిక్కాలంబునన్ నాకు నీ
వరరే! శిష్యుఁడ వెట్టులైతివొ కదా, యాచార్యనిందావహా!

మ. ఒకఁడున్ గన్పడఁడిట్టి యీకలిని నీకో శిష్య! తుల్యుండు, పా
య కుపాధ్యాయునిఁ గొల్వకున్న నతఁ డత్యంతమ్ము పాపాత్ముఁ డం
చకటా, వ్రాసెడియంత సాహసి; మదీయాఘప్రభావంబె నిన్
వికలాత్ముం బొనరింపఁబోలును జుమీ, వేత్తృత్వసత్తాఖనీ!

శా. నీకున్ జిక్కిన యీకృతఘ్నతను నేనే నేర్పినట్లే తుదిన్
లోకుల్ వాకొనువార లేమొ? యని లోలోఁ జింత నేఁ గాంతు; వి
ద్యాకల్పద్రుము లస్మదీయగురు లేతన్నిందఁ రాకుండ నా
పాకం బేర్పడఁగా వచించి ననుఁ గాపాడన్ బ్రియత్నించుతన్.

ఉ. ఏకుటిలంపుఁ బాపములు నీయఘతుల్యము కావు; భారత
శ్లోకము లిట్లు చెప్పు, నవి సూరివరుల్ శిరసావహింత్రు; నా
శీకచరిత్రిలోఁ గను, మశీకము గాఁ దలపోయఁబోకు; మా
రా! కలికాలమేని యఘ మంత సహింతురె ధర్మచింతనుల్?

చ. గురుఁ డొకచో సహేతుకము కొండొకవేఁడిమి నూనుఁగాక కో
ప రసము తగ్గఁ జేయుట కుపాయము లుండవె? వానిమీసముల్
బెఱుకుట, వానిగ్రంథములు వెక్కిరిపించుట, 'వేరు' లౌటయున్
జరిగెనె యెన్నఁడేని? యొకఘాతుని నుదాహరణంబు చూపెదే?

ఉ. ఊరక యుండు నేని యఘ మూరక యుండదు నీకు బాధకం
బై గ్రహింపఁ బీడ వెట్టు, నది యస్మదభీష్టము గాద; యిప్పుడో
కారణ ముండి కాళ్లఁ బడఁగాఁ జను దేరక యుండుగాక నీ
మారచనన్ గుణించి మది దుఃఖము చెంది సుఖింతు వాపయిన్.

చ. ఎఱిఁగి యెఱుంగ కేయఘము నేని పొనర్చియుఁ బిమ్మటన్ జనుం
"డరరె! యఘంబు చేసితి" నటం చోకకొంత మదిన్ దపించి యు
త్తరమగు పాపమేనియును దాఁటఁగఁ జాలెడిఁ, బైకిఁ బాపమున్
బొరయుట తెల్పనేని సరిపోయె నిరాగసుఁ డాతఁ డంతతో.

ఉ. ఎన్నఁటికేని గాళ్లఁ బడుజే సదుపాయ, మఘంబు నాఁడె పో
సన్నగిలున్; గురున్ దెగడు సాహసమూని యెదో లిఖించి సం
పన్నగృహస్థులౌ జనులమన్ననఁ గైకొన, వెవ్వరో నినుం
"బన్నము బాగు బా" గనినఁ బాడను నోరికి వచ్చినట్లుగన్

ఉ. చెప్పెడివారు నీ కకట! శ్రేయము గూర్చెడివారు గారు; నా
చప్పనికూఁతలే తుదకు సద్గతిఁ జూపును నీకు; నూర్వ్యరా
విప్పుడు నిన్నుఁ గైకొనుటకేనియు నే నిడు చప్పకూఁతలే
తప్పక కారణంబునుమి! తప్పుడుత్రోవిఁక నేని వీడుమీ!

(7) ఆ త్మ వై భ వ ప ర్వ ము

ఉ. నన్నును గారవించు నరనాథులు లే కొకసాకు పన్ని నీ
యున్నపదంబునం దెటులనో పడ నెంచితి నంచు నెంచ; కెం
దు న్నను గారవించు నృపతుల్ శత మన్నను లోక మొప్పు; నీ
వన్నను విశ్వసింపవలదా? యిలఁ దా సకలం బెఱుంగదా!

ఉ. అప్పనృపాలుఁ డింక నొకయబ్దములోఁ దన పోకె ఱింగి మేల్
చిప్పిల "శాస్త్రిగారి కేటు చేసితి వార్షిక మెల్లకాలముం
దప్పక యట్టులే యిడుఁడు నాకు ముదం బగు దానఁ జేసి" యం
చొప్పఁగఁ జెప్పె, నీ వెఱుఁగవో సుత! కోకిల వైతి వంతకే!

చ. ఎఱుఁగుదె యప్పరాయనృపు? నించుక యాతనిసొమ్ము కాకితోఁ
దిరిగెడునప్డు తింటి, వది తేనుపు వచ్చినయప్పుడైన న
న్నరపతి నన్నుఁ జూచెడు ఘనంబగు చూపు స్మరింపుమయ్య! త
త్పుడులు కుమారు లానృపువిధమ్మునఁ జూతురు నన్ను నేఁటికిన్.

తే. గీ. * ఆత్మకూరును గద్వాల యరయుచుండు
నామురాకకు నేఁటేట; నీమురూహ

---

* "మీరు ఈడిసెంబరులో నెంతత్వరగా రాఁగలిగిన నంతత్వరగావచ్చిన మా అందఱికి చాలా సంతోషము గలుగును......"

నూజివీడు, 16-4-11. నారయ్యప్పారావు

నీకు నుదయింపనేటికి నిన్నుఁ జెఱిపి
బాగు పడనేల యిందఱు ప్రభువులుండి?

మ. పనిగాఁ దా బెజవాడలో డిగినుమా ప్రార్థించె 'మున్నిచ్చు భూ
మిని బేర్మిం గొని తండ్రిగారి యశముఁ మెట్టెక్కఁగాఁ జేయుఁ' డం
చును శ్రీయాత్మకురుప్రజాధిపు తనూజుం; డాతనిం బోలు వా
నిని జూపింపుము నేఁటిరాజులను నెందే శిష్యచూడామణీ!

ఉ. ఇచ్చినభూమి పుచ్చుకొననేగని మాపయి నల్కఁ బూనకే
వచ్చి గ్రహింపుఁ డంచను నృపాలురు గూడను నేఁటి యీకలిఁ

* TELEGRAMS.

"Starting Bezwada to-morrow morning 8-15 train come Bezwada"

Madras, 29th July 1911. Raja of Amarchinta.

"Atmakur Raja coming Bezvada to-morrow evening meet Positively." Cocanada, 19—7—11.

శ్రీరాజా సూరానేని వెంకట నారాయణరావు బహద్దరు జమీందారు పరగణే మయిలవరం వగయిరా దొరవారు దండం.

ఈనెల 19 తేదీని మయిలవరం గ్రామములో మీచే శతావధానము చేయించ దలచినాము. గనుక మీరున్నూ బ్ర॥ శ్రీ॥ తిర్పతిశాస్త్రిగారున్నూ మయిలవరం మకాముకు 18-4-11 తేదీకి రాకోరుతాను.

మైలవరం
7-4-11,

R. S. V. Narayana Rao,
Bahaddar.

శ్రీరాజా వెల్లంకి చినవెంకటరామారావు బహద్దరు జమీందారు ఆఫ్ నడిమితిరువూరు అండ్ వినగడప వగైరా యస్టేట్సు దొరవారు దండము.

......అప్పుడు శతావధానము కూడా మీవలన చేయించవలెనని వున్నది. మేము 1 డిశంబరుకె బందరు చేరుచున్నాము......వెంటనే జవాబు వ్రాయింపవలెను.

31-11-1912
మదరాసు

Raja Vellanky China Venkata
Rama Rao Bahaddar

గ్రిచ్చుట నుండిరే? యశముగాక మఱొక్కటి నిల్వఁ బోదు; త
త్సచ్చరితంబు శాశ్వతము దానము మే మది పట్టుకుండినన్.

ఉ. గుంటురి పోరుహేతువునఁ గోరిన యానరపాలుఁ జూడఁ బో
కుంటిమి; యానృపాలమణి యొండొక సైఁచునుగాక మమ్ము; "హు"
ష్షంట మరెవ్వరో నుడువుమయ్య? భవన్నరపాలుఁ డొక్కొ? యా
దంటయు నొప్పఁ డీనుడికిఁ దజ్జ్ఞుఁడు యోగ్యుఁడు నే నెఱుంగుదున్.

ఉ. ఆయనయొద్ద సెక్రటెరి యత్యమలుం డతఁడేని యిట్లుగాఁ
గాయునెడస్ సహింపఁ, డలకోవిదుదర్శన మాయె నాకు, బల్
ధీయుతుఁ డం చెఱింగితి; విధేయుఁ డతండును 'హుష్షు' పల్కఁడో
హో! యెవ రాడకుండినను 'హుష్షు' జనించె భవన్ముఖంబునన్.

క. గుంటురి గుంటల ప్రాఁతలు, గంటిని బల్కితి నటంచుఁ గ్రమ్మఱొనెదొ? య
ప్పంటికి గుంటురి గొంటరి, జంటలు జనియింపమిన్ బోసంగ దది సుతా!

తే. గీ. ఇంకెవరు 'హు' ష్షనిరో పేరినెత్తితెల్పు
మల్లవారినె మెప్పించి యడఁతు నీదు
తప్పుడుపరిసంగమును; వృథా మొప్పెవగుచుఁ
బాడువ్రాఁతలు గిల్కెదే భయము విడిచి.

శా. * సన్యాసుల్ మొదలెల్లరాజులు ననున్ సారజ్ఞుఁగా నెంచి శ్వే
ర్మి న్నామాటలయందు నించి యనువర్తింతు గ్గురున్ బోలె 'హు'

Madras, 24-10-12

(శ్రీరాజా నడిమితిరువూరు అండ్ వినగడప వగ్గైరాయస్టేట్సు దొరగారి వద్దనుండి)

......శతావధానముకూడా చేయించుచున్నాము ...... 6, 7 తేదీలకు తమరు బందరు మకాములో వుండుటకు ప్రార్థించుచున్నాము ...... మీ జాబుకు యెదురుచూచుచున్నాము. చిత్తగించవలయును.

శ్రీమత్పర దేవతా ప్రసాదోస్తు.

క. *దేవీ భాగవతాంబుధి, భావామృతము న్మథించి భక్తవరుల సం
భావించు మీదుచరితము, పావనమై దచ్చికడలఁ బ్రఖ్యాతి గనున్.

గీ. చక్కెర మెక్కెడి చలిచీమ వడువునఁ, దీపినీటి కెమ్ము చేఁపపగిది
భాగవతామృత పానసంసక్తిమైఁ, దనివి చనదదేమి దాహమహిమొ.

(పరమ శివేంద్రసరస్వతి) జ్ఞానానందుఁడు

ష న్నా! యెవ్వరినోట వచ్చినదో నా కామాట వాక్రుచ్చు, వా
ర న్నేనే చని యడ్డెదన్ ఘనుఁడో? సూరిశ్రేష్ఠుఁడో? భ్రష్టుఁడో?

ఉ. భ్రష్టుఁడు వల్కెనేని యలవానికి వందనముల్ ఘటింతు; ను
త్కృష్టుఁ డెవండుగాని చని కేల్మొగిపింతు; వృథాగ నెందు కీ
ముష్టిప్రసంగ? మారవుర, మూర్ఖత యెంతకు వచ్చెఁ! దిర్వతి
సృష్టి నెదుర్పలేక పెలుచన్ గుఱుచల్ లిఖియింతువే, సుతా!

మ. ఘనతేజుండు దివాకరుం డనఁ * కృతఘ్నఘ్నుండు తద్దేవు పే
రున నెవ్వానికులం బిలన్ వెలసె సారూప్యస్థితిన్ వానితోఁ
బెనఁగన్ జాలు కృతఘ్ను లుండు నెడ రేపే వచ్చి సాక్షాద్విరో
చను నోడించుఁ దమస్సమూహ జలదస్వర్భాను కేతు ప్రభల్.

మ. ఎవరీ 'హు' ష్షనువారు? నీ వెఱుఁగుచో నేర్పాటుగాఁ జెప్పు, వా
రవనీపాలురొ? మంత్రిసత్తములొ? లోకాలోకపర్యంతభూ
భువనవ్యావృతదివ్యకీర్తికలనాస్ఫూర్తిన్ విడంబించు వా
రెవరేనిన్ జని వారిమెచ్చు గొని నీ యీవాక్కు బంధించెదన్.

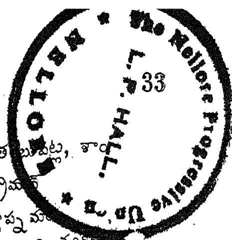
మ. ఎవ రా '' వాసియు వన్నెయున్ గలుగువా, రెందుండువా, రెట్టివై
భవ మొప్పారెడువార, లేమతమునన్ బద్ధాదరుల్? చెప్పు నీ
కవనమ్మున్ గురుభక్తియున్ మిగుల శ్లాఘాపాత్ర మం చెంచి న
న్నవమానింపఁగ "హుష్షు హు" ష్షనిరొకో? యంతేవసద్ధూర్వహా.

శా. భావత్కప్రతిభం గనుంగొని భవద్వాణిన్ విలోకించి నీ
భావంబున్ సరిగా గ్రహించినయెడన్ బల్కుం డొరున్ "హుష్షు"; నీ
చేవల్ సూచిన వాని కింకొకనిపైఁ జీకాకునుం బుట్టునే?
దేవానాంప్రియతాఖనీ? గురుని నిందింతే యసత్యోక్తులన్.

మ. ఒకసందర్భముఁ జూచినన్ సకలమున్ యోజింపఁగా వచ్చు నీ
యః లంకత్వము వేఱె చెప్పవలెనే! యీయీ దురుద్యోగమే
ప్రకటించున్, బునరుక్తి కాస్పదుఁడవై వర్ణించుచోఁ, 'జె ప్పేకం,
డొకఁడో? సిద్ధి' యటన్న సామెత సుమీ యూహించుకో' మ్మాత్మలో

* (శ్రీమద్రామాయణములోని ఆదిత్య హృదయమునుండి.)

శ్లో॥ కృతఘ్నఘ్నాయ దేవాయ జ్యోతిషాంపతయే నమః

ఆత్మవైభవపర్వము

చ. 'గురుఁ డెటువంటివాఁడు? గుణకోటియెడన్, జరితంబుపట్ల, శాం
కరి! నను నెట్టివానిఁగను గన్గొన నేర్చితి? తచ్చరిత్రముల్
బరిపరి నాచరిత్రమును బట్టి వచింపు' మటన్న స్వప్నమం
దరయఁగఁ జేయుఁ నంబిక యథార్థ మటుల్ భజియింపు విశ్వరిన్.

ఉ. ఆపె వచించు సర్వమును, నాయమ కెందును లేదు గోప్య, మే
పాపము నెట్టి పుణ్యమును బాలన చేసెడి తల్లి "హుష్ష" దా
నీపయి నుంచునో? నిను గణింపక నాపయి నుంచునో? వృథా
లాపము లూడ్చి కన్గొనుము లక్ష్యము తప్పక శాల్వ మంబికన్.

క. గురుశిష్యధర్మముల శం, కరుకతనన్ వినియె నాపె స్కాందమునం ది
త్తెఱఁగు కనంబడు నీకున్, దరణోపాయంబు చూపఁ దగు నాపె సుతా!

క. ఔరా! నను హుష్షని నీ, సారాచారములు మెచ్చు జనులుం గలరో
క్కో? రమ్మురమ్మ పోవుద, మేరాజస్య కడ కేని యిది తేటపడున్.

ఉ. మూల ముడింగి సారెకును ముష్టిప్రసంగము నీవు బాపయున్
జాల లిఖింప వచ్చు, నెకసక్కెము లాడఁగ వచ్చుఁగాక, టా
ట్టొ లెటు సాగు వేరొకయెడన్? బొనరించినలోపముల్, వృథా
పేలిలుటలున్ శిరమ్మునకు వ్రేఁగు ఘటింపక యూడఁబోవునే.

ఉ. ఎన్నిటినేనిఁ గప్పు జగదీడ్యతరం బగుశక్తి, యట్టిదే
యున్నయెడన్ గురుం దెగడి యున్నతిఁ గోరఁగ నేల? కీర్తికిన్
దిన్ననిత్రోవయే కలదు, దేవుఁడు దాని నొసంగకుంటయే
యున్నిదొసంగు లిక్కరణి నీవొనరించునిమిత్త మర్భకా! 163

శా. పాపంబుల్ పలురీతు, లందెదియొ యెప్పాటన్ మనుష్యుండు తా
మాపో రేపొ యొనర్పకుండుట యసంభావ్యంబు; నేఁ డన్న, హా
లాపానాదులు సైతమున్ ఘనులె హేలన్ జేయుచున్నారు నీ
వాపాదించు కృతఘ్నతాభరమొ? త్యాజ్యంబౌఁ జుమీ యేరికిన్.

ఉ. దీనిమహత్త్వమున్ దెలిపి తిన్నని త్రోవను బెట్టకున్నచో
హీనునిగాఁగ నన్ విబుధు లెంతురు, నీకును లేదు ముక్తి; డెం
దానఁ బునఃపునర్మనన నాగురుతన్ గుణిచేసి చేసి వ్యా
ఖ్యాస మొనర్చి తిన్నఁబడి కైకొనుమయ్య కుమార! భద్రముల్

క. నినుఁ జెఱుప నెంచినఁ జ, న్నను * 'నేదో'కవి, యటంచునుం దిట్టినజా
బును కేనియెద్ది కంపినఁ, బనుపడదే, నాదుకోర్కె బ్రహ్మాండంబే? 166

పల్లెపాలెము.

* "శ్రీగంగాభాగీరథీసమానులకు... రావుగార్కి. నీవు వెంకటరామ కృష్ణకవులకును తిర్పతి వెం + కవులకును తంత్రము పెట్టినట్లు విన్నాను నీకు అందువల్ల వెం + కయైనను లాభములేదు. ...నా పేరు వ్రాయక పోవుట మరచి వ్రాయలేదు. '(బూతుమాటలతో చేవ్రాలు)

ఇందు చేవ్రాలు మాలమాదిగలుకూడ నుచ్చరింపని బూతుమాటతో వ్రాయుటట్లుండ నిది యెవరినుద్దేశించి వ్రాయఁబడినదో వారిని దిట్టిన తిట్లకుఁ బరిమితిలేదు. మఱియు నీయుత్తరము కాని కార్డుపై వ్రాయఁబడినది. మొదట పెనిసిలుతో వ్రాసినపిదప వేఱొక సిరాతో దిద్దఁబడియున్నది— ఇఁక నొకమాదిరి సిరాతోఁగూడ నొక క్రాముడియుఁ గొమ్మును సవరింపఁడి మొత్తము మూడు వ్రాత లుపయోగింపఁ బడినవి. కార్డుపైని అడ్రెస్సు మ॥ రా॥ రా॥ అని యున్నది. లోపల వేరువిధముగా నున్నది. బూతుపేరితోఁ జేసిన వ్రాలు కార్డుపైనిగూడ పెన్సిలుతో వ్రాసినది కలదు మఱియు నిట్టిదే వేఱొక యుత్తరముగూడ నిట్టి చేవ్రాలుతో నీయన నుద్దేశించియే వ్రాసినది కలదు. విషయభేదము లేదు గాని యందలి యంశములు మఱియుం బచ్చిగానున్నవి. ఇందు రెండుబొమ్మలు వ్రాయఁబడియున్నవి. ఎన్నో బూతు లనేకవిధముల ససందర్భములుగా లిఖింపఁబడి యున్నవి. అవియేవియు నిందుదాహరించుటకు రాజశాసన మొప్పదు కాని యందుఁ దుట్టదుదను వ్రాసిన తప్పుడు సీసపద్యముమాత్ర ముదాహరణయోగ్యముగా నున్నది.

"సీ॥ పురుషుండవో కలిపురుషుండవోకాని ధూమకేతువుతోడ తుల్యమగుచు భయమొకింతనులేక నిర్భయంబుగ నీవు గ్రామమృగరాజుతో తుల్యమగుచు, నీపలుకును దాని పలుకొక్కటియె కాని కూయదెప్డు డొక్కసారిగాని
తే॥ గీ॥ యిట్టి నీ దుష్టచరితంబు యింపుమీర, వ్రాసినాడను నేను వహ్వాయనగ.

చింతగింజపలెను.

యు. మిస్టరు. (అవాచ్యపు చేవ్రాలు)

యీపత్రికలు యితరులకుకూడా పంపినాను.

ఉ. "ఎప్పటికేని నీవచటనే సుఖముందువుగాక, నాదుపే
ర్చెప్పకయుండినన్ నృపతిచే వినిపించెదఁగాక; నీదు వా
తప్పదు పేరు లీశతవధానమునుండి మరల్తుఁగాక" యం
చిప్పనిఁ బూనితిన్ జరిగె నిన్నియు నొక్కటి తప్పకుండఁగన్.

ఉ. ఇప్పటికేని నీయెడలనే దయ నా కధికంబు, నీదు వా
తప్పుఁబ్రసంగ మంతగ నెదన్ జెదరింపదు, నీవు పెట్టువా

పై యుత్తరములు వ్రాయువారు వ్రాయించువారు వీనియం దుద్దేశింపఁబడినవారును జాల దగ్గఱబంధువులు. మాశిష్యులొనర్చెడి యసందర్భ ప్రసంగమును విని మందలించినందులకై వారివంకనుండి యిట్టి యుత్తరములు వెలువడఁజొచ్చినవి. వీనికి సంబంధించిన రికార్డు సర్వమును మావద్దనున్నది. ఇటీవల నీయవాచ్యపు టుత్తరములంగూర్చి బంధుసముద్రులు కొందరుచేరి మందలింపఁగా జరిగినయంశము లీక్రింద నుదాహరింపఁబడుచున్నవి.

..."ఈమధ్య వెంకట్రామయ్య యిచ్చోటికి వచ్చినాడు. అప్పుడు యీయుత్తరము నాకు వచ్చినట్లు ప్రసంగవశమున వచ్చినది. ......వెంకట్రామయ్య తమ్ముడు సత్యనారాయణ ఎరుగక వ్రాసినట్లు దక్షిణామూర్తిన్ మొదలగు వారియొద్దను అన్నాడట. ......దగ్గరబంధుత్వకారణమున నేమియుదలచక మాటలాడక యున్నారము. పాపపుణ్యములు భగవంతునకే యెరుక. ...మా మీద లేనిపోని మాటలాపాదించి ఎవరు వ్రాస్తే వారే యనుభవింతురని...... యూరకున్నారము... వెంకట్రామయ్య తమ్ముడు మాత్రము "మా అన్నయ్య వ్రాయుమంటే నేను వ్రాసినా"నని అక్కడక్కడ అంటున్నాడు. (చేవ్రాలు)

☞ దీనితరువాయినిగూడఁ గొన్నిపంక్తు లీక్రిందవి వ్రాయఁబడినవి.

"వెంకట్రామయ్య తమ్ముడు సత్యము అక్కడక్కడ మా అన్నయ్య వ్రాయమన్నాడు గనుక ... రావున కుత్తరములు వ్రాసినానని చెప్పడముచేత వెంకట్రామయ్యయే వ్రాసినాడేమో యని నేతలచి మొదట మీవిరోధములు నామీదకు కూడా వచ్చినవి యని మీ పేర వ్రాసినాను."

☞ శ్లో॥ కర్తాకారయితా చైవ ప్రేరకశ్చానుమోదకః। అను నార్యోక్తింబట్టి పైయుత్తరములలోని సంగతి సందర్భములను బట్టియుఁ బ్రాజ్ఞులు విచారించి మాశిష్యుఁడుగారి గురుభక్తిని నిర్ణయింతురుగాక. ఇతఁడు చెప్పి వ్రాయిం

తప్పుడుఁ జేరు లాశతధానము పేరును మాపుచుంటి నా
ముప్పు నడంచుపొంటె నిది పూనితి నిక్కము నమ్ము నర్భకా.

ఉ. పూనిన పూనికన్ దెలిసి "పొట్టకుఁ బూనితి సైఁపుఁడంచు నా
పై నెనరుంచుఁ డంచు నొకపాటిది యుత్తర మంపితోక, దు
ర్మానపుఁ ద్రోవఁ ద్రొక్కి యపరాధము పెంపొనరించి కొంటి; వి
ద్దైనియు మంచిత్రోవఁ బడు మింక పరాధివి కాకు నాకులన్.

ఉ. ఛాత్రత దాఁచి వేఱొక యసహ్యపు మార్గముఁబట్టి పూర్తిగా
శతుత్రి వెళ్లఁబెట్టియుఁ బ్రసక్తికిఁ గాని ప్రసక్తిగా గురు
స్తోత్రము లన్యథా సలుపఁ జూచెద, వింతటిలోనె నాయశ
స్సత్రి మపాత్రమాసె? పలుసజ్జను లుండఁ గవీంద్రు లుండఁగన్.

మ. 'అవధానం బొనరింప లేఁ డతఁడు, నాయాచార్యుఁడుం గాఁ' డటం
చవనిన్ మెచ్చఁగఁ జేయలేవు విను మబ్బా! "తప్పు సైరింపుఁడీ
యవివేకం బొనరించినాఁడ" నన నార్యస్తోమముల్ మెచ్చు "మ
ల్లి వెలార్పంగను నొజ్జు గొట్టికొనుటల్" లోకుల్ ప్రశంసింతురే.

కం. "దాసునితప్పులు దండము, తో సరి"; నామాట వినుము తుచ్ఛపుఁ వ్రాఁతల్
వ్రాసి కలహమ్ముఁ బెంచకు, మోసుత! బుధ * లాడుమాటలూఁకొనవకట

ఉ. గుట్టును మట్టునున్ దెలియ కోయిలపిట్టవు గాన నా యెడన్
జెట్ట యటన్న నిశ్చయముఁ జేకుటె నీకుఁ గుమార! నాకడన్
జుట్టమొ, దైవమో యనిన చూపున నున్న నృపాలు రెందఱో
పట్టణసీమలం గలరు పల్లెలయందుఁ గలారు పుత్రకా! 173

చినచోఁ నడుగ సేయక్కర లేదు. తనంతటఁ దానే యీతనితప్పుఁడు వ్రాసి నచోఁ దప్పునింబట్టి యన్నగారి వివేక మనుమేయముకాక మానదు. ఆయీ పోకలయందలి యోగ్యతను గూర్చి భగవంతుఁడును దత్తుల్యులగు యోగ్యులును విమర్శింపఁదగువారు.

* బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిలవారి సన్నిధికి. (నవరత్నమాల)

చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీతిలకుల్ విలసచ్ఛతావధా। నరతిదలిర్పనై
కనరనాథ సభాస్థలులన్ జయంబుగాం। చిర వరకీర్తి దిక్తటులఁజెంది సముజ్జ్వల

ఉ. అందఱుఁగూడ మూర్ఖు లని యాడిరి, వేగతి నోరు వచ్చెనో
వందలు వేలు పండితులు పత్రిక లిచ్చిరి; యిందు నొక్కఁడున్
మందుఁడు గాని పండితుఁడు మంచి వివేకి యెసంగఁ డొక్కొ ? నీ
చందముఁ జూచినన్ దెలియు సాహసి వం చెటువంటి పందకున్.

చంద్రికాపరి! స్ఫురణముఁజూపఁ బండితులు భూరిముదంబున సన్నుతింపఁగన్॥ ఉ॥ ఆరయ సర్వశాస్త్రములయందు నుదంచితమైన సాహితీ। ధోరణి మేలుమే లని బుధుల్గొనియాడఁ గవిత్వవిద్య కా। ధారము వీరలే యనఁగఁ దద్దయు మించు పొగడ్తగాంచి యా। ధీరు లుదారభావమున దీపితులై విలసిల్లుచుండఁగన్. ఉ॥ వేంకటరామకృష్ణు లను పిన్న కవీంద్రులు నేఁడు వారికిన్। వంకలఁబెట్టి వారల ప్రబంధములందు విమర్శనంబునాఁ। గొంకక వ్యర్థలోపములు గూర్చుట తాతకు దగ్గునేర్పులై। యింకిటఁ బండితోత్తములకెల్లను గర్వముగాఁగఁ దోఁచెడున్॥ ఉ॥ పిన్నలువారు పైకొను కవిత్వమదంబున బద్ధులేమివా। కొన్నసు రాజబాట గొని కుంజరమేగ మృగంబులెన్నియో;। వెన్నడిమూసినన్ బరువు వీడ్కొనునో కరికంచు మెంచి లో। నెన్నక వీరలయ్యది యుపేక్షయొనర్చుట మేలు సూడఁగన్... ఉ॥ వేంకటరామకృష్ణయకవి ప్రవరుల్ ! వినుఁడీరు సత్కవీ। సంకలితుల్ కవిత్వసరసజ్ఞులునం చెతఁగించు మీరు ప। ద్యాంకములం గనుంగొనిన నద్భుతలీల శతావధానమా। తంకములేక చేసిన విధంబును దెల్లము సేయు మీకృతుల్॥ ఉ॥ ఐనను మీకళావిభవ మంచిత చారుకవిత్వ శక్తియున్। ధీనిధులంచుఁ గీర్తిగను తిర్పతి వెంకట సత్కవీంద్రులన్। మానక నిందఁజేసెడి క్రమంబునకున్ బనిపూనినట్టుగాఁ। గానఁగనయ్యెడున్ దగవుగాదిది పండితులైనవారికిన్॥ ఉ॥ పిన్నలు మీరు వారు కడుఁ బెద్దలు విద్యలకున్ బొగడ్తకున్। వన్నియగాదు మీకుఁ బెడవాదము వారలతోడఁ బూన; మీ। కున్న కవిత్వశక్తి బుధులొప్పఁ బ్రబంధములందుఁ జూపుఁడీ। చిన్నతనంపుచేతలు రుచించవు మీకపకీర్తి దెచ్చెడున్॥ చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణులార ! యనేక రాట్సభాం। తరముల మీరుగాంచిన యుదారయశంబున కిప్పు డిట్టిదె। వ్వరు విలపించినన్ గొదవవచ్చునె సూర్యుని జేటగప్పినన్ గురువగు తత్ప్రకాశమునకుం గొఱవచ్చునె కాన మీరు బం। ధురమగు శాంతిభావమున నూల్కొని యెప్పటి యట్ల యుండుఁడీ॥

ఇట్లు

అడవి సాంబశివకవి.

ఉ. 'కాకవు లెల్లఁ గాకవికిఁ గాలికి మువ్వనుగట్టి' రంటివే !
యేకముగా జగమ్ము లివి యెల్లను మ్రింగెడి నీదుబావ "ము
క్కాకలుదీరినట్టి కవిగండనిగా" నెటు సెప్పి నోట? నీ
కాకవిఁ గూర్చి, తాను నొక కాకవియో, కపియో, పికంబొకో?

చ. "భయపడ కేను రా" ననుచుఁ బల్కితి జ్ఞ యొకింత లేద! యా
శయమునఁ జూచికొ మ్మొకట స్వాంతము మండి పిఠాపురంబు నా

"...తే॥ గీ॥ అట్టిమీయొద్ద విద్యల నభ్యసించి, కయిత మల్లంగ నేర్పును గాంచి తుదకు, మీరుగురువులు కారనిమిమ్మఁ దెగడు, ననుఁగుశిష్యులు గలరని యనఁ గవింటి. క. వారలదెసఁ గోపింపక, తారూరక యుండవేఁడెదను గాకున్నన్ దారించుక కోపించిన, వారికి సేమంబుగాదు పండితులారా! ఉ. ధర్మన ముఖ్య లోకశతవధానశతాంగమ! దారిసూపఁగా, నిర్మలమైన మార్గమున నిన్నల తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్, గూర్మిని దేశదేశములఁ గ్రుమ్మరఁజేసిరి నేడునీదుదు, ష్కర్మమదేమొ యోర్చుచును గాకవులీర్ష్యఁగ దొల్లెదక్కటా. క. నీకుఁగల యశము సెడదిదె, కాకవులంబోలుఁదోలి ఘనతిర్పతి సు, శ్లోకుఁడును వేంకటేశుఁడు, సాఁకుచునున్నారు నిన్ను జయ మగు నీకున్. సూర్యభట్ల వైద్యనాథం.

.... శ్లో॥ యేగిరతం ప్రతిదినం పఠంతి బుధాస్తుతాః, తే గురుద్రోహ పాపాత్ప్రి, విముచ్యంతే న సంశయః

ఇట్లు, రామనాగేశ్వర భక్తిరస ప్రధాన కీర్తన శతకత్రియ నిర్వచ ంధ్రరఘువంశ కావ్యకర్తయగు:— భమిడిపాటి అయ్యప్పశాస్త్రి, హెడ్ మాస్టరు,

మండపల్లి, లింగాలపోస్టు, కృష్ణాజిల్లా. 11-12-12

Injeram 6-8-10

"...ఉ॥ పూతచరిత్రులైన తమబోఁటిమహాకవులందు వ్యర్థపుం, జాతురి ...జా వాగ్వ్యయము, సల్పినచోఁ దమరెంతయో మహా, ఖ్యాతిని గాంతురంచు మదిఁగర్వముచే నిలఁగొందఱుందురా, నీతివిదూరులన్ గనిన నేరమటంచుఁ దలంచకుందురే. చ॥ కవులని పేరువెట్టికొని కాలముపుచ్చుచు నొక్కచో మహా కవులను ధిక్కరించుటయె కార్యమటంచుఁ దలంచువాఁడు కా, కవియగుఁగాని సత్కవికిఁ గాకవి నామ మదెట్లు చెల్లు స, త్కవులకు దీనలోపమది గల్గ దొకిం

దయకు నివాసమైనయెడఁ దత్త్వ మందవా? పాఱిపోవా? ని
శ్చయముగఁ దెల్పుమీ! ప్రతిన జార్చెద, వెంటనె వచ్చి తీరెదన్.

ఉ. చక్రముఁ బట్ట నే ననుచుఁ జక్రి ప్రతిజ్ఞయొనర్చియున్ దురా
పక్రమ నేఁగు దేర నది పార్థునుపేక్ష యటంచు నెంచి 'యీ
యక్రమ మెట్టునేత నన్నృతాత్ముఁడ నయ్యెద' నంచుఁ గొంకకే
చక్రము దాల్చె శౌరి, యది సాహస మిచ్చెడుఁ గాక నాకిటన్. 179

చుక యెంచి చూచినన్. గీ॥ గురువులనె వెక్కిరించెడు కుమతులింక, తల్లిదండ్రుల నేరీతిఁ దనుపగలరో, యహహ? వారల నేమనియనఁగవచ్చుఁ, గాలమాహాత్మ్యమనియెఱుంగ వలెఁగాక.

వెలువలి వీరశంకరమూర్తి, సా॥ చింతామణి.

మ॥ గురువే బ్రహ్మ, గురుండె విష్ణువను, వాక్యున్ దూలఁగాఁ బుచ్చియే తెరవో మాకమరెన్ గదా యనుచు నెంతే యుబ్బి తబ్బిబ్బుగా, సరసుల్ మెచ్చఁగ నెట్టులోఁ బరమదే చాయన్ బోసంగున్ బరా, త్పరుఁడెల్లారక యుండుఁ, దప్పని ననేతాదృక్షమే లేదు, మీ, రగయుండీ యిదెబోధనేతునని సత్యం బెల్లఁ జాటింమ మీ, గురుశిష్య క్రమబోధి గీరతము నాకున్ బంపుఁడీ యొండు......

ది 4-3-1911

శిష్టా వెంకటసుబ్బశాస్త్రి
పొన్నూరు పోస్టు, గరికిపాడు

క॥ శ్రీ తిరుపతి వేంకటకవి, నేతలకు జగత్ప్రసిద్ధనిరుపమనిత్య, ఖ్యాతి శ్రీవృతులకుఁ గరు, ణాతత్పరులకు విపక్షనాగహరులకున్. గీ॥ అస్మదీయభోగేశ మాహాత్మ్యమందు, గురుమణీమాలలో మిమ్ముఁ గూర్చుకొనెడి, వైభవము పట్టకున్నను వ్యాకరణము, గలపి ముం దేని సద్దాని గరుణ నిడరె. గీ॥ వాయస వ్యాసముఖమున వారెకృష్ణ, పక్షితకునొప్పికొనినట్లు స్పష్టమగుటఁ గోకిలలకు రామాభిఖ్య కూడ దనుట, వారె కాకములుగను గావలసియుండు.... సీ॥ కాకంబు పేరిడి గ్రంథంబుముందుగాఁ గష్టించి చేసిన కారణమున, 'పాపీ చిరాయుః' వన్వాక్యానుగతిఁ జిరజీవితకు గురుదూషించుకతన, పులిఁజూచినక్క" యనొప్పల్కినే తద్వాచ్యబాధక నామము ల్వదలుకొనుట, బలివేయువిభువీశి బయలెక్కినను తలఁచ్ దక్కువమనకని తారియుంటఁ గీ. గాకవీట్పద పట్టాభిషేకమునకుఁ

మ. అవధానం బొకమూల నుంచు మది యేలా, చక్కఁగాఁ బద్యమున్
జవిగాఁ గూర్చి పఠింపఁ జాలుదువె? నీచాతుర్యమున్ జాతు మీ
యుపనీశుం డయిదే నిమేషములు నా కర్పించుఁగా, కా దినం
బెవియున్ జూడక వీడకే నిలుచున ట్లేఁ జేసి మెప్పించెదన్. 180

చ. అయిదునిమేషముల్ "టయిము" నర్పణఁ జేసియు నైదు యామముల్,
పయి నెల లైదు, పిమ్మటను వత్సరముల్ మఱియైదు నిచ్చి "మీ
దయ" యనిపించుకోఁదగిన దార్ఢ్యము మద్గురుపర్యు లిచ్చి; రీ
మెయి నది చూపఁ గాకము ప్రమేయము గల్గిన నోపికన్ బికా. 181

చ. వెనుకటిపోల్కెఁ గాక మిది వృద్ధగుటం బని సేయ లేదటం
చనుకొనినాఁడ వో తనయ! యజ్ఞుఁడవై కద? కాక మంటి దా
నిని జిరజీవిగాఁ దెలుపు నిర్ణయముల్ విన వో క్కొ? యెప్పు డొ
క్కనియతినే కనంబడెడిఁ గాకము లోకమెఱుంగదే సుతా. 182

ఉ. "కాకము వచ్చె" నంచు నృపకాంతునితో వచియించు వాఁడవో!
లేక "బక" మ్మటందువో? మలీమసుఁ డందువో? ఱేఁడు దర్శనం
బీక యనాదరించు నటులే ఘటియింతువో? తత్సభాస్థలిన్
మూకత సంఘటించెదవో? మొఱ్ఱిక్కెదవో? మఱి యేమి చేసెదో. 183

ఒగిన వారలు వారలే తగరు మీరు పరభృతత్త్వంబు "సందర్భ పద్యములను, జెప్పి కొనుటకు ఫల మిదిసిద్ధమయ్యె.... గీ॥ మొదల శిష్యుగాఁ గొనుఁడని మొదలు పెట్టి తుదకు నే మేమొ చెప్పఁగాఁదొడఁగినట్టి, తప్పు సైరించి నాయెడ దయ నుంచి, వారితోఁ బోరు చాలించవలె క్షమించి. గీ॥ అహహా! యెవరెంత ఘనులైన నన్నత నాదు, లగుచు గురుశిష్య మర్యాద నంతరింపఁజేయఁగాఁ గూడదటువంటి శిష్యులేల? యున్నకీర్తికిఁ జోటు లేకున్నమీకు. గీ॥ ఎవరి పాటవ మెట్టిదో యెవ రెఱుంగ, రెందు కసములతో వాద మేమి ఫలము, పెనిచి విషవృక్ష మేనియుఁ దెఱుకరాదు, తమకుఁదెలియని ధర్మముల్ ధరణిఁగలవె. ఉ॥ గీరతపద్యవర్షములఁ గింకవి పంకజముల్ మునింగె గం, భీరవచోఘునధ్వనుల పెంపునకుం గవికేకిలోక మిం, పారఁగఁ దాండవించెను మహాత్మకదంబము లుల్లసిల్లె నా, భారత మేమిలెక్క యను భంగిని గీరతమున్ జెలంగెడిన్.

బందరుతాలూకా
పెడన.

సాధుజన చరణసేవకుఁడు
మల్లంపల్లి మల్లికార్జునుఁడు.

క. నాకంత నాదమును విని, కాకమె యనుకొనునొ కేఁడు "కవిమూర్ధన్యా
నీ కిట్టు లనఁగఁ జెల్లునె !, సీ! కలిపురుషుండ వంచుఁ జీవాట్లిడునో. 184

సతీర్థ్య సంప్రార్థనము.

(వే. ప్రభాకరశాస్త్రి) స్వధర్మప్రకాశినినుండి.

శా॥ అమ్మా! భారతి! కేలుమోడ్చుకొని నిన్ యాచింతు నొక్కింత నీ।
సమ్మానమ్మునఁ జేసి మాభరతవర్షమ్మందు విద్యాతరుల్। రెమ్మల్ కొమ్మలు గల్గి
పల్లతుల వర్ధిల్లన్ వలెన్ సర్వశాం। తమ్మై పోవలె నెందుఁ బండితవివాదస్ఫార
దావోద్ధతుల్॥ మ॥ ఉడుగుండయ్యా సతీర్థ్యులార! యుడుగుం డొప్పో తప్పో
నో మీ। యడుగుల్ మ్రొక్కి విధేయభావమున నభ్యర్థించుచున్నాఁడ; మీ। నుడు
గుల్ పత్రికలోఁ బఠించి రవి పీనుల్ మూఁచినట్లయ్యె నే। చెడుగుల్ కోకిలకాక
ముం గనిన మీచెయ్దమ్ములన్ మెత్తురే॥ ఉ॥ శ్రీకర చెళ్లపిళ్లకులసింధుశశాంకుని
వేంకటేశ్వరా। ఖ్యాకుని సద్గురుప్రవరుఁ గాకినిగా మఱి నిష్కళంక స। ద్ధీకుని
దత్సమున్ దిరుపతిన్ గురుపండితుఁ గొంగఁ గాఁ దనుం। గోకిలఁగా వచించు
కొని కొండొక కైతము వెల్లడింతురే॥ శా॥ అచ్ఛానేకమహర్షినిర్మితమహోర్ధ్వా
చార నిర్మాణముల్। స్వేచ్ఛాచారులు నేఁటికాలమునయం దెందెందఱో విజ్ఞవే।
పచ్చన్నుల్ పడఁగొట్టు నందు గురుశిష్యన్యాయనిర్మాణ మూ। లోచ్ఛేదమ్మున
కీపు పాల్పడితిరో కొక్కా! రామకృష్ణాహ్వయుల్॥ ఉ॥ చిల్లులగవ్వయే నఖిలషిం
పక విద్దియ నేర్పు కూర్మి సం। ధిల్లఁగఁ గాంచు సద్గురు విధేయతమైఁ గనుచుం
బఠిం బదిం బల్లనివేళ సంస్మరణ సల్పుచు నుండుటలేక యిచ్ఛమైఁ గల్లలుపల్కి
రేమి యధికమ్ము గణింపఁ దలంపఁ గొంటిరో॥ చ॥ శ్రమపడి విద్యలం గఱపి
సాఁకి ప్రయోజకుఁ జేసి వృద్ధికిం। బ్రమదముఁ జెందు సద్గురు సభాస్థలిఁ బేర్కొను
టాత్మగౌరవ। క్రమపరిహారకారణముగాఁ దలపోసెడువారి నేరిఁ గాం। నము
నిన మెప్పు; డిప్పుడు కనన్ విన నయ్యెఁ గదయ్య యియ్యెడన్॥ మ॥ గురువుల్
తిర్పతివేంకటేశ్వరులు మీకున్ మాకు నిక్కంబు; త। త్కరుణాసారమె కార
ణమ్మరయ విద్యాబీజ మొక్కింత యం। కురమందన్ మన కెల్ల నిక్కముగ
మాకున్ వారికిన్ శిష్యతా। గురుతల్ లేవను ధీనుడుల్ వినిన నేకూ్రియుండఁడు
నం గుందెదున్॥ ఉ॥ "చెప్పుటలేద" యంచును వచించితి రొక్కఁడఁ జెప్పె

ఉ. చూడఁగ నిచ్చయున్నయెడఁ జూపెద నాదగు వార్ధకంబు, నిన్
జూడ మనంబునం గలదు నూ సుత! ఫ్రెట్టెడుకోర్కె; బావ కీ
జాడ నెఱుంగఁ జెప్పి యొక జాబును బంపుము "ఫైరు" తీరు నె
న్నాడెద, శక్తిఁ జూపెద నహో! యని మీన్నృపుఁ డక్కజం పడన్. 185

నేనియుం। జప్పనికూఁతలే" యనుచు సాహసమెల్లను వెల్లడించినా। రొప్పులకుప్ప
లార! జగ ముందు కెటెంగి యిటుల్ లిఖింపఁగాఁ। జెప్పఁగ మీకు నెప్పగిదిఁ
జేయియు వాయియు నాడెనో గదే॥ ఉ॥ అన్నా! నీరును బండితప్రవరులే యన్పిం
చుకోఁ గల్గి పై। నెన్నండే నొకశిష్యుఁడుం గలిగి వాఁడింతేని యూంతేని వి। ద్య
న్నిక్కమ్ముగ మీకడం జదువనై యల్పజ్ఞుఁడే యయ్యె మీ। కన్నన్ మిన్న
నటంచు మిన్నుఁ గన నెట్లో మీకుఁ జింతింపుఁడీ॥ ఉ॥ వేంకటశాస్త్రిపండితకవి
ప్రభుపాదము లాశ్రయించి ని। శ్శంకముగా గడించితిమి శక్త్యనుసారము సంస్కృ
తాంధ్రి కూ। లంకపసాహితిం గవనలాఘువముం దగు శబ్దశాస్త్రముం। జంకమ
యేము; మాచదువు సర్వముఁ దత్కరుణాత్తమే చుఁడీ॥ ఉ॥ పొల్పుగ నభ్యసించి
తిమి ముప్పుర మేకముగా ననల్పమో। స్వల్పమొ శబ్దశాస్త్రమునయందు నవారి
కులీనుఁ డేనునుం। దెల్పఁగ నేమిలాభము! గతించెను వేంకటరామశాస్త్రి
యున్। వెల్వెలుఁగున్ గురూత్తముఁడు వేంకటశాస్త్రి మహార్థబోధముల్॥
ఉ॥ అంకిలిలేని చెల్మి కిరవైనయతం డతిశాంతమూర్తి ని। ష్పంకహృదంతరుండు
పినుపాటికులోద్భవుఁ డాత్మవేదిశ్రీ। వేంకటశాస్త్రిసద్గురుని ప్రేముడి కెంతయుఁ
బాత్రి మింక మా। వేంకటరామశాస్త్రి కెన వేయిటి కొక్కరుఁడేని కల్గనే॥
మ॥ 'గురుడున్ దైవములేఁడు నేఁ డకట! యాంగ్లో విద్యలన్నేర్చు బా। లుర'
కంచున్ వచియించు పండితుని సోల్లుంఠమ్ముగా నొక్క నే। ర్పరి యాంగ్లేయ
కలార్థి "మీచదువు నేర్వన్ భక్తిచేకూరునా। నరయుం" డంచును మిమ్ముఁ జెప్పె
నఁటు, యయ్యో! యింకఁ జాలింపుఁడీ॥ ఉ॥ ఏల వృథాపరియాపపడ నెవ్వరె
ఱుంగరు మీకవిత్వపుం। బోలిక చాలికల్ తెలుసవో గురులెవ్వరో తేటతెల్ల
గాఁ। జాలును జాలుఁ గిన్గొన నశక్యమటంచును బాలుదాత్రిపు మా। జ్ఞాలము
కన్నుమూఁతలిడు చందము దోఁచెఁగదయ్య యియ్యెడన్॥ ఉ॥ పుట్టకమున్న
వేత్తలయి పొల్చినఁ బొల్తురుగాక పాదముల్। పట్టిపఠింపరే నిజముపల్కెఁడు
వేంకటశాస్త్రిచెంత; హా। దిట్టలటన్న పేరు చనుదెంచెనొ లేదో యొకింతలోన

క. నీవుఁ, బావయుఁ, నృపుఁడును జేవ యనఁగ నిట్టి దనుచుఁ జెప్పికొనంగా
నావెఱ్ఱిపాట పాడెద, దేవుఁడు గలఁ డంచుఁ దెలిసి తిరుగుము తండ్రీ! 186

సీ॥ కిట్టిమతుల్ జనింపవలెనే గురుఁ గూర్చి సత్కవీశ్వరుల్॥ మ॥ నుడికార మ్మొన మించుగ్రంథము లనేన్నో కూర్చుచున్ 'శిష్యుఁడా। కొడుకా'యంచొరు లెంచ మించుదయఁ గన్గొంచుం దగన్ విద్య నేర్పెడు కారుణ్యపుఁ బ్రోవుమీఁద నలె తప్పుబల్కుల్ వచింపించె దో। చెడుకాలంబ! యొఱింగి యింకఁ జనుమీ! చీవాట్లపాల్గాకుమీ॥ సీ॥ వీనుదోయికి విందు వియ్యంబులిడుమేల్మి నుడికారము లకుఁ బేర్వడినవాఁడు। నిద్దంపుఁ దేటతేనియచవుల్ గలకైత వెలయింప నెన్నుకోవలయువాఁడు। గోరుశిష్యులకుఁ జిక్కులుదీర్చి నెఱవిద్దె నెలమి నేర్పఁగఁ బద్దు గలుగువాఁడు। తెలుఁగుదేశమున వర్తిలు నెల్లరాజుల నలరించి విఖ్యాతినలరువాడు గీ॥ 'కావు కావని యఱచెడు కాకి యయ్యెఁ। బిప్పికూఁతలు సెప్పెడు బేలయయ్యె కటకటా! విపరీతమ్ముగాఁ బికత్వ!। మెనయునాతని శిష్యుఁ జేకొనినకతన.

చంపకమాల.

"తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తేఁకువ మాకడ వాకు విప్పనే। రరు, మముఁ జూడఁడ గొంకుమయ, రా రిటకున్, విలసిల్లినార మే మిరువుర మిద్ధ వార లను నీశ్వరేన్ద్ర" మటంచుఁ గొంచకే। తలుచుగ వీరు పల్కిన పదంపడి వైరము మీకె మీరలా। తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరుల శిష్యులటన్నమాట సుస్థిర; మిఁకఁ జాలుఁజాలు గురుశిష్యులకా యిటు గ్రుద్దులాట! యొ। వ్వరయిన విన్న నేమనుదు; రద్దిర! యేమనుచున్నవార లి। త్తఱిని యొఱుంగుఁ; డెంత కవితామహనీయుల కల్గనేనియుం। గురులకె పంగనామములు కూర్పఁదలంచుట పాలునే? నిజం। బెఱయుద మైనఁ గాని కలదా యల తిర్పతివేంకటేశులం। దొరసెడిపాటివేత్త్రులయుఁ। దుందుడుకందితిరీరు; నిక్క మెక్కరణిని బోల్పవచ్చు శతఘంటమహాకవితావిలాసినీ। సురుచిరభోగభాగ్యములఁ జూరలఁ గొన్న రసజ్ఞవర్యులె। తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీవరులన్। మొనమొన్న వారి దగ్గఱనె పరిశ్రమం జరిపి కైకొనినట్టి యొకింత పాండితిన్। విరిసెడు కైతమున్ గలిగి వీధికి నెక్కుచునున్న మిమ్ములన్। దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల దీటగువారని పేరుకొందురే। తలుచుగ మీరునున్ శతవధాన మొనర్తుమటంచుఁ జెప్పికొం। దురకద! యెయ్యదీ పటుమతుల్ మన తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్। జర

శా. "వీడన్ జాలక వెంటవెంటఁ బడు నీ వేయిండ్లపూజారి యే
వాఁడన్ జూచినన్ బఠించు" టది భూపాలుండె పాలించుఁగా
'కేఁడీ యాతఁ' డటంచు నేత్రములు కెంపెక్కంగ నిన్ జూచుఁ గా
కూడన్ గొట్టెడుఁ గాక నిర్భయదురుక్త్యుద్రేకసౌభాగ్యముల్. 187

పిన వానికిన్ సవతు సల్పఁగ నొప్పగునట్టి దెప్పుడె । క్కరణిని జల్పి లెక్కఁడఁ? బ్రికాశము సేయుఁడు దాని వైఖరుల్ । చిఱుతలు పోపఁబోవఁగఁ బ్రసిద్ధి వహింపఁగ నర్హు లక్కటా । గరువపుఁ జెయ్దముల్ గలుగుఁ గా కవి యొండొక చోటఁ జూప కా గురువులపట్లఁ జూపఁ దొరఁకొంటిరె ? లేక జగమ్ము మెచ్చ మీ । పరువున కల్లవారు గురుపట్టమునంద నర్హులై రె! భా। స్వర శరదిందు చంద్రికల చాడ్పున నెల్లెడ నెల్లిగాంచి దు । స్తర మగునట్టి వారల యశంబును దాఁటఁగ, మాటుపుచ్చ మీ। తరమగునే! తలంచుఁడు పృథా కృధ నింపకుఁడయ్య! అయ్యోఁ బో । జరిగినదానికేమి సువిశాల మనస్కతఁ జింతచేసి యి । ప్పరుసున నింక దండుగ వివాదములన్ మతి నమ్మ చేయ కా । తిరుపతి వెంకటేశ కవిధీరుల శిష్యుల మంచు మించు సం । బరమున నాత్మశుద్ధిమెయిఁ బల్కినమే ల్కవితాప ధూటి మీ । పరమయి యింపునింపు, గురువర్యులకుం దగు శిష్యులంచు మి। మ్మరయుదు రాదరింత్రు ప్రజ లందఱు, దాన యశంబు మీకుఁ జే। కుఱు, గురువర్యులున్ మిగులఁ గూరిమి మీఱ మిముం దఃంతు, రీ। శ్వరుఁడును మెచ్చు, మేముఁ గడు సంబరముం బడువార, మేమి యుం। బొరయము బొచ్చెముం గలఁగఁబోదు యథార్థముఁ జెప్పినాఁడ న । క్కఱగొని నాదు పల్కు వినఁగల్గిరయేనియు నాఁటనాఁట దు । ష్కర నిరవద్యహృద్యశతఘంటమహాకవితాలతానవాం । కురములు వాడిపోక చెలఁగున్ మెలఁగుం పలు తావులందు ముమ్మరముగ నల్లిబిల్లిగొని మంజులపుం జిగురాకులెత్తి క్రొం । బరిమళముల్ వెలార్చు కుసుమమ్ములఁ బేరిమి గాంచి మిమ్ములం । బరిణత సత్ఫలమ్ముల ననారతముం దనియించుచుండెడున్. మ॥ 'తల కెక్కెంగ గరువమ్ము మీఁ దెపడు రా! ధైర్యమ్ము మైమాకుఁ ద । ప్పులు నొప్పుల్ గణుతింపఁబూనెఁ దలవంపుల్ కావలెన్ వీసి'కం। చలుకం జూపఁ దలంతురేని యొక లెక్కా నే! నుపాధ్యాయునిం । దలదాఁటం దలపెట్టు మీకు భయమందన్ రామకృష్ణాహ్వయుల్. శా॥ తేటల్ దేరిన సత్కవిత్వమునఁ గీర్తిం గాంచుచున్నట్టి మీ । బోఁటుల్ యత్కవితామృతాంబుధికి నంభోదంబులై రా నిరా । ఘాటుల్ తిర్పతి వేంకటేశ్వరులకుం గారాపు శిష్యుండ నామాటల్ కొంచెము వీనులన్ జొనుపుఁడీ మన్నింపుఁడీ వేఁడెదన్.

క. వృద్ధుఁడ వని, ప్రకటించితి క్రిద్ధుం డగు భీష్ముముందు "కోన్ కిస్క" గజ
శ్రిద్ధుండు కర్ణుఁ డేమగు?, శ్రద్ధమెయిన్ భారతమ్ముఁ జదువు కుమారా!

తే. గీ. ఒక్క నీవు నన్నాడెడి యూషణోక్తు
లెన్ని భూషణోక్తుల జనియింపఁజేసెఁ!
గాక నేనెంతవాఁడ సత్కవిగణంబు
నన్నుఁ బొగడుట కో యవినయధురీణ! 189

ఉ. వందల లెక్కయే మకట! వారక లక్షలు వచ్చుఁగాక యే
పందెముఁ దండ్రిపేరు గురుపర్యుని పేరును మార్చి చెప్పఁ; డీ
చందములం దొకానొకటి సాధ్యముగాఁ గనుపట్టె నీకు; ము
న్నుం దిఁకనొక్క టింక నొకమోఱకు సాధ్యము చేయునో కదే! 190

మ. 'అల నారాయణశాస్త్రి నీ వెఱుఁగుదే?' యన్నంత నవ్వారికిన్
దల పంకించి యెఱుంగుటన్ దెలిపెదో? 'తత్సూనుఁడ న్నే' నటం
చెలమిన్ బల్కెదొ? చెప్పుమయ్య! యటులే యీనన్నుఁ బ్రశ్నించినన్
దలపంకించెదవంట! "శిష్యుఁడనె" యన్నన్ లోపమే పుత్రికా! 191

......చ. తిరుపతి వెంకటేశ ఫణిదేవుల పేడ్కొని రామకృష్ణ "లీశ్వర! మఱే వేరులైతి" మని పల్కఁగ "నీశ్వరవేరు" లన్నయా। ట్లరసి యపార్థమూని శర ణార్థుల వ్యర్థులుగాఁ దలంతురే। తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు దీనశరణ్యులు గారె సత్కవీ। చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు దేశము లన్నియు గెల్చియుండియున్। సర సుఁడు పీఠికా నగరనాథుదరిం గల రామకృష్ణ లీ। చిఱుతపుఁ బ్రాయపుం గవిత చెప్పఁగఁ నేర్చుట తా మెఱింగియున్। దుర మొనరింప రమ్మనుచు దూఁకఁగ ధర్మమె సుంతయైన మా। నరపతినైనఁ జూడ వలదా? వలదా? మరియాద శేరికిన్.

ద్విభాష్యం ప్రల్లకవి
గోదావరి జిల్లా, పిఠాపుర డివిజన్, దుర్గాడ.

(మఱియు నీసుకవి శ్రీరాజావారి సన్నిధి కంపికొన్న ప్రకృతవిషయపుఁ బద్యములలోఁగొన్ని)

.........చ॥ తిరుపతి వెంకటేశకవిధీరులు వేంకటరామ కృష్ణధీ, వరులః కవిత్వసంగతుల వాదములాడఁదలంచి పత్రికల్, జరుపుచుఁ గయ్యముల్ పెనుప

చ. జనకుని పేరు దాఁచినను సత్సభ నంతగ శంక రాద, త
ద్దినమునఁ దండ్రి యెట్లొ సభ దేశికుఁ డట్టిఁడె; యెట్లు దాఁపఁగాఁ
జను గురుపేరు? నీ కెఱుక చాలక కీరితి కిట్లు దాఁచితె
ట్లును బయలెక్కెఁ గద్గొనుము లోకము మూయను మూకు డున్నదే!

సాగిరి తామదిగాంచి తీర్పుఁడీ, మఱవక రావువెంకటకుమారమహీపతి సూర్యరాట్ప్రభూ .... ఉ॥ గాసికిమూలమన్న? మెనకాదిది, నోటికి వచ్చినట్లుగాఁ, గూసెదరేమొకో! యనినఁ? గోవిదగోష్ఠి, దురంతకృత్యముల్ దోసములన్న సత్కవులతోఁ బని, రాజసభాంతరంబులం, దీసభ సేయ నొప్పమికి హేతువు లెవ్వియు లేవు భూపతీ! క॥ మన రామకృష్ణకవులును, ఘనతరవిద్యా ప్రవాహ గాంభీర్యులు ర, చ్చను గెల్తురు గెల్వక పో, యిన మాత్రముచేఁ గ ళావిహీనులగుదురే! ఉ॥ ఈకవిశూరవైరము మహీపతివిన్నను గంటలోపలన్, బాపక యుండునే పతి వినందగు యత్నము సల్పు మంచునన్, లోకులు ప్రో త్సహింప జనలోలుఁడనై శ్రుతపర్చుకొంటిఁ జు, మ్మో? కవిపాల వేంకటకుమార మహీపతి సూర్యరాట్ప్రభూ?

దుర్గాడ
గోదావరిజిల్లా.

ఇట్లు, విన్నవించుకవి, రాజవిధేయుఁడు
ద్విభాషి ఫుల్లకవి.

ఉ॥ మోకగనున్న నాఁడు గని ముచ్చటచే రసముంచి పెంచి తీ। వోకవి-రాజ! సద్గుణకళోదయశాలివి గాన దాని కిం। పాకసమాఖ్య వృద్ధి గనుపట్టునఁ దాఁగనుపట్టె నెట్టనన్। నీ కెది పోలకున్న నిఁక నేర్తురె? యన్యులు మిన్న కుండగన్. ఆ॥ వె॥ ఉభయ శాస్త్రములని కాక యుపరిశాస్త్ర। మొండు నుపదేశమాత్రిన యూహసేయఁ। జాలియును జాల మింతకు మేలిగురులఁ। దిట్టి నోరెత్తు కోయిల దిట్టతనము....ఆ॥ వె॥ శ్రోత్రియుఁడు పుత్రుఁ జూడరా వాఁడధి। కారియగుటఁ దోడి ఘను లడిగినఁ। దనకుఁ దెలియదన నితని తల్లి నరయుఁడీ యను చతండు పల్కె ననఁగ వినమె....ఆ॥ వె॥ మగని మంచి దాఁచి మన్నించుఁ గోమ యెడ్ల। గురుని దొఱఁగి లాతి గొప్పసేయు। శిష్యుఁ డింక నెద్ది సేయనో పడుఁ కలిఁ। గూడ దీ జగడము గురువరేణ్య. శా॥ నీ హంసత్వము గాంచి యెల్ల బుధులు న్నిన్మానసోల్లాసిగా। నూహించి జేర్చిరి యొద్దుకా కవియనన్ ఆమోజించిసదా భవ భూ। పాహంకత్వమె కాంతు తక్కురుల హంసమ్మన్యులన్

శా. ఏఁ దిట్టన్నను నీవు దిట్టెదవుగా! యేసీమలోఁ జెల్లు నీ
వాదం బేగతి నెగ్గు? నేల విడి యెవ్వారేని వర్తింతురే!
లేదే! శిష్యుఁడు దేశికుం డనునెడన్ లేశంబు భేదం బహో!
పాదంబుల్ శిరమొక్కఁడౌనె యరరే? ప్రాజ్ఞుండ విట్లాడదే. 193

ఉ. చప్పనికూఁత కాకికడ సంగ్రహణంబొనరించుపట్ల ని
న్నెప్పుడుఁ గాని తిట్టుటయొ యించుక మెట్టుటయో తటస్థమా
టొప్పఁగదా! సరాసరిగ నొజ్జను దిట్టితొ? మొట్టితో? దగన్
జెప్పఁగదయ్య! యిప్పు డటు సేఁతకు సిద్ధపడన్ గడంగదే! 194

గాంక్రృతి। వ్యాహారోద్ధతుల న్మరల్తు రిఁక నేలా వారితో వాదముల్. చ॥ సిరియును వాణియు న్నిను భజించెను మున్నె యనన్య యుక్తిఁ ద। క్కొఱు లెటులాడ నేమి గుణకోటిఁ దలిర్చితి రాజు లెల్లఁ జా। మరములుదాల్చి భూషలిడి మాటికిఁ గొల్చిరి యప్పనంబు గూ। ర్చిరి యసమానకక్షు యిటఁ జెల్లునె? తిర్పతి వేంకటేశ్వరా.

ఇట్లు,
తాడేపల్లి వెంకటప్పయ్య శాస్త్రి, చందవోలు.

ఆ॥ వె॥ గురుఁడు కాక మనుచుఁ గోకిలమని తాను। విఱ్ఱవీఁగ కెపుడు బెదరి బెదరి। తిరుగుచుండి గానవరములఁ బ్రాపించెఁ। ద్యాగరాజు రాజయోగవిదుఁడు.

హరి నాగభూషణం వ్రాలు.

హితోపదేశము.

ఆ॥ నవశతావధాన కవిలోకమణులార। రామకృష్ణులార ప్రాజ్ఞులార శిష్టహితుఁడు గాదె శ్రీ జగన్నాథము। చేయు హితము మీరు చేకొనవలె. తే॥ కాక కోకిల వ్యాసంబు, గడఁక వ్రాసి। గురుల నిందించినా రీసి? కొంక కింత। మీరు విద్యా విశారదుల్ సారమతులు। కారె మిమ్ము నేమంచు నేదూఱువాఁడ. క॥ ఎఱుఁగనివారికి బుద్ధులు। గఱపుట మఱి దిద్దుటెందుఁ గరము సుకరమా। నెఱిఁగియు నెఱుఁగనివారల। తెఱఁగునఁ జరియించు మీకుఁ దెలుపం దరమే! క॥ అపచారంబని యోడక! కృప విద్యలు నేర్పు వెంకటేశ్వర

ఉ. కాకము మీఁదఁ బెట్టి యిటుకాఁకులు మీఱుటకన్నఁ జక్కఁగాఁ
'నాకు గురుండె యాతఁ' డని నన్ను వచించినయంత నిన్ను సు
శ్లోకులు కొట్టిరే! నృపతి సూరిగ నొప్పఁడె? యిప్పుడేని యీ
పాకము నేర్చికొమ్ము గుణవంతుల మెప్పును గొమ్ము పుత్రికా! 195

గురుతో । విపరీతబుద్ధిఁ గలహం। బు పెట్టికొంట దగ దెందు, ముప్పగుఁజూండీ.... చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరులకంటెను మీరు పాండితీ । గరిమను గొప్పవారో? మఱి కారో? యెఱుంగను గాని వారితో। సరిగఁ గవిత్వమున్ నెఱపఁ జాలినవారని యెన్నఁ జాల నీ। తెరవునఁ బల్కినాఁడనని, తిట్టకుఁడీ భవదీయమిత్రుఁడన్. మ॥ అరయన్ దేశికదేవ ధిక్కరణ శ్రీయస్కాములై నట్టి యె। వ్వరికిన్ గూడ దటంచుఁ జెప్పవలెనా? ప్రజ్ఞావిశేషంబునన్ । గురుఁడే చూడఁగ వేంకటేశ కవి యోగ్యుల్ మెచ్చ మీ రింక మీ । గురుపాదంబులుపట్టి బాగుపడుఁడీ, క్రోధంబు లో మ్రింగుచున్....ఉ॥ శ్రీపద కృష్ణమూర్తి కవిశేఖరు సన్నిధి మీగురుండు వి । ద్యాపఠనంబు చేసినది యారయ మానవులెవ్వరయ్య సం। దీపిత బుద్ధి నాతనిని దేశికుఁడంచును జెప్పుచుండు "నే । నేపగిదిన్ గురుండగుదు నీతని" కంచు వచించు నాతఁడున్.......

బరంపురనివాసి,
గాదె శ్రీజగన్నాథస్వామి.

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వర శతావధానుల సన్నిధికి.

తమగీరతము చూచి శ్రీరామకృష్ణకవులఁ గూర్చి యీక్రిందిపద్యముల వ్రాసియభినవ సరస్వతీ పత్రిక కంపియుంటిమి తాము చిత్తగింతురని సమ్ముఖమున కనిపితిమి "... మ॥ అపహంచెన్ గద రామకృష్ణకవులారా! సర్వదిగ్దేశ భా, స్వర సాంద్రోజ్జ్వలకవిత్వకీర్తినిచయశ్యామామనోహారులై, వ్వారో ఆ తిర్పతి వేంకటేశకవితాప్రాంచద్ధనుర్ముక్తమై, పరఁగంగాఁగల గీరతప్రదర మహా! యెట్లు సైరింతురో?...సీ॥ గుళికాత్రయంబుతోఁ గుంటుశతఘ్నిని బాణజతంబట్టె పాఱెఁదోలె, కవితావిమర్శన ఖండనమ్మునను సర్వాంగముండనమట్టె యల్లుకొనియె, కాకవిగాజపింగాణిబుద్దుల జీల్గు జెండులమేకుతోఁ బీఁకుటాయె, ఏదేశమిష్టమో యెఱిఁగింపుఁడీసభ, కన నిరుత్తరమునఁ జనుటమయ్యో

ఉ. వంకరత్రోవ తెన్నఁటికి వంకరత్రోవలె యందుఁ జొచ్చెనా,
శంకరుఁడేనిఁ బేరుగనఁ జాలఁడు; చక్కనిత్రోవఁ బోవు మీ
వెంకనగారి పట్టుదల వేల్పులు సైతము త్రిప్పఁ జాల రో
వెంకటరామశాస్త్రి! యవివేకి వెఱ్ఱైతి వెఱింగి సర్వమున్. 196

ఉ. శ్రీ కలచోట నప్పుగొని చెచ్చెర దీర్పక మానెనేని త
త్పాకము గారణంబుగను దద్గృహ మందెటులో జనించు నన్
వాకులు సత్యమయ్యెఁ జుమి; నాఋణమున్ నసుఁ గాకిఁ జేసి నా
వాకిటఁ గోకిలంబ వయి వహ్వారె! తీర్చితి; ముట్టెఁ బుత్రికా. 197

క. అప్పు గొని తీర్పకుండిన, యప్పురుషుఁడు కుక్క యగుట యనుభవసిద్ధం
బిప్పుడు కోకిల లగు టిది, తప్పుడు కలికాలనూత్నధర్మంబు సుతా. 198

(8) గిరతప్రశంసాపర్వము.

ఉ. * గిరత మన్న యిట్టి కృతికిన్ భవదీయ విజృంభణంబె సూ?
కారణ మయ్యె నిక్కతనఁ గల్గినలాభ మవారి నాకు, నీ
పేరిటఁ గాదె యిట్టి సుకవిత్వము చెప్పితి; నాకు నే జమీం
దారును దీనిబోలె నెఱదాత యటంచును దోఁచ దర్భకా. 199

గీ॥ శక్తిలోఁ దారతమ్యంబు చాటనయ్యె, కవితలోఁ దారతమ్యంబు గాంచ నయ్యె, నింకనీమాఱువేసంబు లెన్నివేసి, నిజము దాఁపఁగనుంటిరో సుజనులార.

ఇట్లు సోదరులు, దూపాటి తిరుమలశేషాచార్యులు.
వెంకటరమణాచార్యులు

......* గిరతము కొంత భాగమయిన నచ్చుపడి యుండినచో నొక ప్రతి పంపఁగోరెదను.

ఆనందబాగ్ పేట
మదరాసు 10-12-11

చిత్తగింపుఁడు,
జి. రామయ్య

శ్రీరాములు.
శుభమస్తు.

సీ. అవధాన విద్యామహాశాఖ నింతింత వారి నెక్కించిన ధీరమణులు, వనసత్ప్రబంధనిర్మాణచాతుర్యధుర్యుల నెల్లరనుజేయు లలితకవను, లుద్దండ

క॥ ఒకగంట నేను వ్రాసెడి, చకచక కొకవత్సరంబు చాలదు నీకున్
బకబకలాడుచు వాదము,నకు దిగకుము మంచితోవ నడువుము పుత్రా. 200

క॥ గర్వియనుచు లోకులు నను, నిర్వచనము సేయనిమ్ము; నినుబోలెడి గం
ధర్వుఁడు శిష్యుఁడు దొరకిన, గర్విని బాతకుఁడఁగూడఁగావచ్చుఁగదా! 201

భాషాద్వయోద్దామసాహితీ పతుల నెల్లరఁజేయు ప్రౌఢగురులు,బహుచమత్కృతి యుక్తభాషణోపన్యాస పటిమ నందఱికిచ్చు పటువచస్కు, లరయఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీంద్రు,లే యటంచు మహాల్లోక మెల్లనుడువ,వాసిఁగాంచినకవితా విలాసులార, దివ్యతర భవ్యకావ్యవర్ధిష్ణులార! మ. అతినీతిప్రదమై రసప్రచురమై యాహ్లాదసంధాయియై, మతిమత్సత్కవిహృత్కజార్కసమమై, మాయాలతా ప్రాభవ, స్థితిదూరంబయియొప్పు గీరతము భక్తిన్ మ్రొక్కు నాకిప్డు మీ కృతికృచ్ఛేఖరులార! పంపుఁడు దయా శ్రీచేతఁ బైరీతిగన్.

ది 21-7-1912 } ఇట్లు విధేయుఁడు,
గరికిపాడు } శిష్టా వేంకట సుబ్బశాస్త్రి.

శా బాపట్లాదిసమస్తపట్టణములన్ బ్రాజ్ఞుల్ మిమున్ వేఁడఁగా, మేపట్లో గ్రహించి గీరతమునం దించించు కేదెల్ప నే, నాపట్లన్ విని నీతిబోధక కథావ్యాహారమౌ గీరతం, బీపట్లన్ దయచేయ వేఁడెదను స్వామీ వీ. పి గా గ్రక్కునన్.

ఇట్లు సుధీకవి విధేయుఁడు
25-5-1912. శ్రీరామకవి పుత్రుఁడు జమ్ములమడక కోటయ్యశాస్త్రి.

...క. మీయంతటి మహనీయులె, యీయెడ గీరతము వ్రాయ కెడఁ గానున్నన్, గాయనె గుంజలుసైతముఁ, బాయవె తలిదండ్రులన్న భావములైనన్.

కొండపాటూరు, 30-7-12. వఠేటి వేంకటనరసింహము.

......ఉ (పంచపాది.) తిక్కనసోమయాజికవి ధీవర కల్పితమైనభారతం, బొక్కటి చక్కనింకొకటి బోధనసేయునె నీతులందు నే, నెక్కుడుగాఁదలంచ నొకనె చెలి యిచ్చటికేసి పెంచి నీ, వెక్కుడుగాఁ దలంతువది వెల్లడియయ్యెను గీరతంబునం, దెక్కుడు ధర్మమార్గములు, తేట తెలుంగని తెల్ప నంతటన్ ... ...

12-7-1912 శనగల గోపాలకృష్ణయ్యవ్రాలు
పెదనందిపాడు

క. 'ఎవ రిచ్చిరి కవితను నీ, కవనీపాలకత'యంచు నవనవత్తువె! తా
రెవరిడిరి సింగమునకు న, టవిలో రాజ్యమ్ము మృగపటలములమీఁదన్? 202

క. 'గర్వం బెదిగెనుగా!' నా, గర్వము మాంచెదవుగాక, కానీరాదే!
సర్వాహంకృతివారణ, ధూర్వహ మగుసభ నొకండు దులిపెద రిక్కల్. 203

క. 'ఎవరిడిరి జోడుకాగడ, లవినీతుఁడ! నీకు'ననిన 'నాముదపుం జే
నివి యొసఁగె' ననుచుఁ జెప్పిన, యవివేకికిఁగాకి నెఱుఁగు,మన్న యటంచున్

శ్రీశివాయనమః

...తిరుపతివేంకటేశ కవిధీర వతంసములార! మీకు నే, నెరఁగి త్రియా విధిన్ బుధ హృదీప్సితలక్షణ లక్ష్యభార సం, భరితము నీతిదాయకము ప్రాజ్ఞ గురూత్తమ శిష్యవృత్తి సం, స్ఫురణ ధురీణసంఘజన సన్నుతిపాత్ర మరిత్రపా తిరస్కరణచణప్రచారణము సారవదర్థ సమర్థశబ్ద సం, చరణము తత్తదుత్తమ రసప్రతిభాగతిభాసితంబునై, పరఁగెడుగీరతమ్మొకఁడు బంపఁగ మిమ్ము నతమ్ము వేఁడెదన్.

బాపట్లతాలూకా, బాపట్లపోస్టు, కొండపాటూరు.

విధేయుడు
జమ్మలమడక శ్రీరాములు.

శ్రీ వీరవెంకట సత్యనారాయణస్వామి వారి సన్నిధిని వున్న ఆస్థాన పండితులు ఘేరం మహాదేవ శాస్త్రిగారున్ను, యింకావున్న శ్రీస్వామివారి నవుకర్లున్ను, మీగ్రంథములు అన్ని చూచేనిమిత్తం కుతూహలులై యుండి అందులో గీరతమందు చాలా ఆసక్తితో వున్నారు ... తప్పక ప్రస్తుతం గీరతము పంపించ కోరుచున్నాను.

చామర్తి జగ్గారావు, బెండపూడి.

...... క॥ ఘంటాశత పరిధముల మం, చుంటారఁట! లోకమెంతకైనఁదగును సు, కృంటిని నేనని యొకఁడిటుఁ, గొంటి...... బొట్టుపెట్టి గోలయొనర్చెన్ ...... శా॥ గంగోత్తుంగతరంగఘుంఘుమరవాకారానుకార్యార్భటీ, భంగిన్ ద్రాక్షుసుళుచ్ఛనిస్సృతరసప్రచ్ఛన్నవేషంబు మీ, సాంగత్యమ్మునఁ బొల్చు సత్కవితకే చందబునన్ సాటి? భూ, మిం గ్రీఁగంటిప్రసార శూన్యకవితా మీనాక్షు లూహింపఁగన్......

ఇట్లు జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి, శతావధాని.

చ. ఉడుగక వ్రాసితెందులకొ యొజ్జలకున్, "గురుఁ డాతఁ డంచు నే
నొడువక యున్న శిష్యుఁ డని నూటికిఁ గోటికిఁగూడ నీవు చె
ప్పెడునది చాలదే" యనుట పెంకెతనం బిది, "యింటివాఁడు పే
రిడి యిది గొడ్డుగేద" యన నింకొకఁ డాడునె పాడి గేదగన్. 205

క. కల రెందఱేని శిష్యులు, కలిలో నాకుఁబలె నితరకవులకు; మఱి వా
రలకున్ వారికిఁ గలహము, గలుగని దెటు, నీకు నాకుఁ గలిగినదెట్టుల్ ?206

సీ. నారాయణాస్త్రమ్మునకు నమస్కారమ్ము శ్రీకృష్ణుఁ డానాఁడు చేయలేదె!
భీష్మశరసాయకవహ్ని బిట్టేర్చి మండంగఁ గృష్ణుని ప్రీతిన చెట్టెక్కలేదె!
పదునెన్మిదవనాఁటి పడుచుపాఁఋనిబారి కెదఁగొంకి పాఱఁడే కృష్ణుఁ డెటకొ!
సైంధవవధకు నాచార్య ప్రమొక్కింపఁడే శ్రీకృష్ణుఁ డానాఁడు క్రీడిచేత!
తే. గీ. నిజముగా నామసామ్యంబు నీదు బావ
మఱఁది కృష్ణునకున్న నమ్మహితగుణము

...... చ॥ చదువుదు సూరనాది కవిచంద్ర పటుత్వ కవిత్వసారముల్, మదమెద నూరుచుండ మునుమున్నిఁక నెప్పుడు గూడ నట్టి నా, హృదయము గీరతామృత మొకింత చవింగొను నాఁటఁ గోలెఁ బా, యదురుచి సర్వకాల మవురా కవనం బిటులుండు టొప్పదే. ఇట్లు విన్నవించి నమస్కరించు

ఆర్యాపురము, విధేయుఁడు
రాజమహేంద్రవరము 18-1-1913 భమిడిపల్లి సీతారామయ్య.

......నవీనముగా రచింపబడిన పంచమ వేద ప్రతిమానంబగు గీరతంబును దయచేయించ గలందులకు ప్రార్థనచేస్కున్నాను

సా॥ వెలగదుద్రు, తణుకుతాలూకా. నరసింహ దేవర గవరయ్య

(1) ... కలకత్తా చేరినాను, తమగీరతము వినవలయునని యిచ్చటి యాంధ్ర విద్యార్థులందఱు నువ్విళ్లూరుచున్నారు. కాన యీ జాబు చూచినవెంటనే తమ గీరతము నీక్రింది విలాసమునకు పంప ప్రార్థించుచున్నాను.

(2)... గీరతమును శిరసావహించితిని ఆగ్రంథరాజము నొక్కపరి చదివి తనివిదీరక యవకాశము చిక్కినప్పుడెల్ల నందలి భాగముల మాటిమాటికిం జదివి యానందించుచుంటిని.

191 Bow Bazar Calcutta Dantu Subbavadhany

గూడ నున్నను గీర్తి చేకూఱనీఁడు
ఎట్టులో నిన్నుఁగాపాడి యేమి ఫలము.

సీ. సకలాగమాంతసంచారి యాకృష్ణుండు సకలాగమాంతసంచారి యితఁడు
పరమసత్యాసక్తభావుఁ డాకృష్ణుండు పరమసత్యాసక్తభావుఁ డితఁడు

......గీరత సందర్శనార్థమై చంద్రచకోర న్యాయముగా వేడుచున్నాడను. వేగిర మంపకోరెదను.

చిత్తగించవలెను.

K. V. Kristna Rao.

...... గీరతము అనుమహాగ్రంధమును వకటి నాకు పంపకోరుచున్నాను. యీ గీరతము నేను చదివి జన్మసాఫల్యము చేసుకొనుటకై వ్రాసుకోనడమైనది

చీరాల ది 30-6-12 తేలప్రోలు సుబ్బారావు వ్రాలు.

......మ॥ వెన్నంబోలిన మీకవిత్వ మొకబల్ విందయ్యె మిమ్మిప్పుడే, గన్నారంగని నే భవన్మధుర వాగ్వాధాన్యవాలోకనో, త్పన్నానంద విచిత్రచారు మణి సౌధంబెక్కఁ గాంక్షింతు ర, మ్మన్నన్ వచ్చెదఁజెళ్లపిళ్ల పరవంశాగణ్య ముక్తామణీ. సీ॥ అష్టావధానశతావధానము లనుపని చిన్ననాఁడె నేర్చినదికాదె! వాగ్వాదమందు విద్వాంసుల గెల్చుట కరతలామలకమ్ము కాదె! రసవత్ప్రబంధ నిర్మాణ చాతుర్యమ్ము తమకు స్వార్జితమైన ధనముకాదె! దిక్సాధసంచరత్కీర్తి మీకొక స్వయంపరలబ్ధయౌ ధర్మపత్నికాదె! గీ॥ యనుచు నుతులను సామాన్యజనమెకాదు, వైరులకునైనఁ జేయకతీరదనుచు, నాకుఁదోఁచెను సత్కవిలోకతిలక, వేంకటేశ్వర కవివర్య! వినుతచర్య. చ॥ మఱియొక చిన్నవిన్నపము మన్నన చేసెద రంచునెంచి యి, త్తెఱఁగున వేఁడుచుంటి భవదీయకృతి వ్రజమందు సత్సుధా, కిరదకలంకసంఘటిత గీరతముం బరికింప వేంకటేశ్వరకవివర్య ! మీకృతులు సర్వముఁ జూడఁగ వేడ్కయయ్యెడిన్.

ఇట్లు ఆకొండి వెంకటశాస్త్రి

బొబ్బిలి సంస్కృతపాఠశాలా పండితుఁడు.

...... ఆ. వి. పి. సంతోష పూర్వకముగా ౩-౯-౦ చెల్లించి పుచ్చుకొని గీరతం చదివి పరమానందమును పొందినాను, రెండవ భాగముకూడా త్వరలో అచ్చువేయించి పంపించగలందులకు కోరుచున్నాను మ॥ రా॥ శ్రీ. వెం. రా॥ గ్రంథమాల ద్వితీయగుచ్ఛకములో శృంగభంగమందు "కౌముదిఁ జేతఁబట్టి" యను పద్యము మొదలు నాలుగు పద్యములు చదివినంతనే వారివ్రాతలయందు

గాంగేయగౌరవాక్రాంతుఁడా కృష్ణుండు గాంగేయగౌరవాక్రాంతుఁడితఁడు
పూతనానాశనస్ఫీతుఁడా కృష్ణుండు పూతనానాశనస్ఫీతుఁడితఁడు

తే. గీ. అర్థభేదమ్ము దక్క లేదతని కితని
కెందు శబ్దంబు లోకగతినే పొసంగు
నేర్చికొను మాతనిగొనాలు నీకు నిహప
రంబులఁ బ్రతిష్ఠ కథ్యంతరంబు లేదు 208

క. గోవర్ధనుఁ డాతండా, గోవర్ధనుఁ డితఁడు వీని కుచ్చితమే ని
న్నీవిధికిఁ ద్రిప్పెఁ దప్పుడు, త్రోపలు నీవింత మును పెఱుంగ వెఱుఁగుదుగా.

సందేహముతో నుండిన మమ్మును మీ గీరతమువల్లను సంశయనివృత్తి చేసినందుకు చాలా సంతోషముగా నున్నాను.

Baruva Post }
Ganjam District. } P. Janardanam Naidu.

...యీ గీరతంలో పద్యాంశములున్ను వున్నవనిన్నీ బహుబాగా వున్నదనిన్నీ, చూచినవారు చెప్పడంచేత నాకు చాలా కుతూహలంగావుండి యీ వుత్తరం వ్రాసినాను గాన ముఖ్యముగా పంపించకోరుతాను.

ది 14-10-12, అ॥ సుబ్రహ్మణ్యం.

......గీరతము ఇప్పటివరకు కొంత చదివితిని. యింతవరకు నాకు తీసివేయవలసినపద్య మొకటియు కనుపడలేదు ఇది నాయొక్క నిశ్చయమైన యభిప్రాయము. (తమయొక్క) గీరతములో 34 వ పేజీలో "కృతి" యన్న కంద పద్యములో ప్రాసపోయినటులు నాకుదోచినది.

నూజవీడు, 28-7-12. నారయ్యప్పారావు.

అయ్యా! 12-7-12, చిత్రాడ.

తమరు పంపించిన గీరతము అందినది. గ్రంథంబు చదివినకొలది మాయుల్లంబపరిమితానందవార్ధిఁ దేలుచుండె పంచమవేదం బనంబడు భారతంబురీతి మీ గీరతపుస్తకంబు పెక్కునీతులచే విరాజిల్లుచుండె. తక్కిన భాగంబులుకూడ అచ్చుపడిన వెంటనే పంపించగోరెదను. తమరు రచించిన శతావధానగ్రంథము లన్నియు వి. పి. గా పంపించకోరెదను. ఇట్లువిధేయుడు

చెలికాని లచ్చారావు.

ఉ. ద్రావిడులందు మాగురుగదా! గుణవంతులు, నేను బావయున్
నీవును సర్దుకొందము; "మనీషులు నవ్వెడికూళ్ళ" తీర్పతిన్
జేవరయేటుల్ ఘటించు! గురుశిష్యవినోదము లింత చక్కఁగా
నావలె నీవలెన్ దెలియునా! వెలనాఁటి శతావధానికిన్. 210

శా. శ్రీకృష్ణుం డుదయించు హేతువున సుశ్రీ మించె రేపల్లె, నీ
యా కృష్ణుం డుదయించు హేతువుననో! యాకారపల్లీసమా
ఖ్యాకగ్రామము దుర్యశోభ్యుదయపారావారమున్ దాఁటలే
కేకాకారతఁ గుందుచుండెఁ గనుఁగొంటే శిష్యచూడామణీ. 211

శా॥ అయ్యా! మీదగు శిష్యకోటికిఁ బ్రశిష్యప్రాయుఁడౌ వీరమ, ల్లయ్యాఖ్యుండు వచించు విన్నపము మీయాంతర్యమందుం గొనుం, డయ్యా! యీయసమానకత్తు తమబోంట్లా పూను? టూ రామకృ, ష్ణయ్యల్ పిన్నలు సర్వధర్మముల మీరైనన్ గృపన్ మానుఁడీ॥ తే॥ వారలతప్పు తోల్తి గురువర్యుల నెన్నకయుంట, పిమ్మటన్, దూఱుట; రెంటిలో మొదటి దోసము తప్పని వారెయొప్పిరా. వేఱొకదోసమో? తమదు వేసము పోషణ సేసికొంటకా, దానిఁ బోయి రెండులకుఁ దగ్గ చివాట్లిడిరంత చాలదే. ......

Bezvada. 12—1—1911,

ఇట్లు విన్నవించు భవద్విధేయుఁడు,
కాశీనాథుని వీరమల్లయ్య.

31-1-1911, గుంటూరు.

శుభము.

(1)...క॥ శ్రీతిరుపతి వేంకటకవి, భూతేశులు వినుఁడు న్యాయపూర్వప్రమనవిన్, మీ తెలుఁగు గీరత మొక్కఁ, డీతఁడె నాకందఁజేయుఁడీ వీ. పీ. గాన్॥ క॥ అప్పటికా భారతమిఁక, నిప్పటికీ గీరతంబు నెన్నో విషయాల్, చెప్పఁగ వెలువడెననియెద, రెప్పుడు చూతునో యటంచు నే ననుకొందున్. ......

(2)...గీరతము కడపటకుఁ జూచితిని సక్రమము, సధర్మము, ససందర్భమునై యున్నది. ధారాస్వారస్యాదులకు మెచ్చనివారు ముందుపుట్టవలెను.

ఇట్లు, శిష్టాహానుమచ్ఛాస్త్రి, గుంటూరు.
తెలుగుపండితుఁడు, టౌను హైస్కూలు.

ఉ. కాఁకరపర్తి లేఖలనుగాంచి సదుత్తర మేదిలేమి వా
ర్నాకు సమీప బంధు లనినన్ జగమొప్పెడి నంచు నెంచి,యా
సాఁకున దూరదేశగతసజ్జనులన్ గికురింప నెంచెదే?
యీకపటంబు కృష్ణకవిదే యగునో? మఱి నీదియో? పుతా. 312

---

(1)... గీ॥ మీ కవిత్వమునన్ బహు మిన్నగునఁట !। బహుకవులచేత సన్నుతుల్ వడసినదఁట! । పరిష్కృతులంగూడ సంతోషపఱచినదఁట !। భారత మునకుఁ బ్రతియగు గిరతంబు.

(2)......మీరంపిన గిరతమందినది. దానిని సమగ్రముగా జూచినాను. మీగిరతమందు మాకు తెలిసిన విషయములు వారివిషయమై వినుండు. (1) గురువును మఱచుట. (2) రిజష్టరుత్తరం త్రిప్పివేయుట. (3) చాటునపద్యములల్లుట. (4) వ్రాసినమాటకు బదులు వ్రాయకుండుట. (5) శృంగభంగములు వ్రాయుట మొదలయినవి గ్రహించితిమి. మార్గముఁ జూపినను తెలిసికొనలేనివారితో నేమి సార్థకము. ... తెలికేపల్లి రామకృష్ణయ్య, వేలూరు, చిల్కలూరిపేటపోస్టు.

———

...ఉ॥ గిరతమన్న సర్వగుణ కీలితమార్దవ పాకసార మ। వ్వారిగఁ జూచి దానిపరితివర్ణసరద్రసపూరమానఁ ద। ద్భారతనైఖరిం దెగడెఁ దక్కినభాగము లన్ని పూర్తిగా। గూరిచి వేగమంపుఁడిది గోరెదఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరా.

18-11-12, సోమవారం. గుంటుపల్లి గోపాలకృష్ణయ్య.

———

అయ్యా !

తమరు చేసిన గిరతము చాలాబాగావున్నదనిన్నీ, మిక్కిలి రసపంతముగా వున్నదనిన్ని, మీవాక్కు అనేసరస్వతికి ఈగ్రంథము ముఖ్యస్థానమనిన్ని వింటిని.

చర్ల సూర్యనారాయణరావు.

———

(1)...గిరతము 1 ప్రతిన్ని... ఈ వాల్యుప్రతులు వీ. పీ గా పంపవల యునని నిత్యయి నమస్కరింపుచున్నాను.

(2) ... గిరతామ్నాయము కడవరకు చదివినాను. యియ్యది కలియుగ భారతమనుటకు యేమిన్నీ సందియము లేదాయెను.

పేరేచర్ల హనుమంతరాజురావు, ది 6-9-1912.

కాకాని, సంతమాగులూరుపోస్టు.

నీమేనత్త కొమారుఁడే తెలిపె ? వానింగూడ నా బందు వం
చేమేనిన్ లిఖియింప నేరుతువె ? మీకృష్ణుండు నీతండునున్
సామాన్యంబుగ సన్నుదమ్ములసుతుల్; సత్యంబునందొక్కఁడు
ద్దాముం, డింకొకఁడో ? యసత్యముఁ వి ద్యావంసుండు శిష్యాగ్రణీ! 213

ది 13-9-10.

గొల్లకోట భైరవశాస్త్రి అనేక నమస్కారములు ... యీమధ్య తమరు అచ్చువేయించిన వాదపత్రిక నాకు వినడమందు చాలా కుతూహలముగానున్నది. పిఠాపురములో తమ పత్రికను చూచినవారు చాలా సంతోషించుచున్నారు... ...యీపత్రికయున్న పంపించితే దానిఖరీదులు దాఖలుచేస్తున్నాను.

ఇట్లు విధేయుఁడు గొ॥ భై॥ శాస్త్రి.

......ఉ॥ వింటిని గీరతమ్మనుచు వేదమె యౌనని ధర్మబోధయం। దుంటిని, వచ్చు బెడ్డాయని యో గురుశేఖర ! గీరతమ్ము నే। డంటిని వేదమే యనుచు నారసి యో రసవిత్ కవీంద్ర ! వా। కొంటిని వీ పి. గా నొకటి కోరిక నా కొకఁడంప మిమ్ములన్.

ఇట్లు

శిష్టా హ వారి

మంత్రాల కామేశ్వరరావు.

...... శ్లో॥ శ్రీమద్వెంకట రామకృష్ణకవిభి ర్మిథ్యాపరీవాహాత్మకో, యుష్మద్గ్రంథవిమానశాత్మకతయా గ్రంథస్తు యో నిర్మితః, దృష్ట్వాతం బహుధా వినిశ్చితధియా మస్మిన్ప్రజానాంవచ శ్శ్రీత్వాకించిదపి, పవిత్తములస్తద్గిరతా దర్శనాత్॥ శ్లో॥ యుష్మన్నిరాఘాట కవిత్వధాటీ, సముత్థితాఖండయశోర్ఘురీం తాం, సభాసువిస్తారయితుం మనోమే, నిరీక్షితుం కాంక్షతి గీరతంచ॥

ఇట్లు తమ విధేయుఁడు, మేడవరం సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి,
కర్నూల్ జిల్లా, మార్కాపురం తాలూకా, మొరిగొండపాలెం

...తమ గిరతామ్నాయము అనేకమార్లు నేను చదివియున్నాను. దానిశైలి యిట్టిదని వర్ణించుటకు తగినంత సామర్థ్యం భగవంతుడుయివ్వలేదు...చప్పట్లపర్వములో మాసూర్యనారాయణశాస్త్రిలను నాటి అల్లరికి అంతకీ కారకుడుగా వ్రాయించినారు. అది అన్యాయమని నేను దలచుచుంటిని. అతడు వెంకట్రామయ్యవలె తమకు చిరకాలపు శిష్యుడు కాకపోయినను మారామకృష్ణయ్యంత శిష్యుడు

ఉ. వేదుల రామకృష్ణునకు వేదులవారును, జర్లకున్ స్వదా
యాదులునున్ విరుద్ధులయి యర్భక! సత్యము తెల్పఁ బూను టు
న్మాదము పుట్టికా; దది ప్రమాదములోఁ బడు వారిఁబట్టి దు
ర్వాదము చేయు టొప్పదని వారు తలంచుట సుమ్మి పుత్రికా! 214

చ. ఒకఁ డెవఁడో వివేకవిరహం బుదయించిన నంతమాత్ర స
త్ప్రకరపరంపరాజనిపదంబులు వంశము లప్రతిష్ఠఁ జేఁ
గకవిక గాంచఁబోవనుచు గట్టిగ చాటుట కున్నమాట వా
రకుటిలచిత్తులై తెలిపి రంచు జగంబు గ్రహించుఁ గావుతన్. 215

కాకపోదు. వీరుభయులున్నూ మీయందున, మీకవిత్వమందున, విశేషమైన భక్తి
కలవారైనను, మా పెత్తండ్రిగారి అబ్బాయి యిటీవల భక్తిలేనివాడుగా మీకు
కనుపించుచున్నాడు. అతనిని గురించి నేను వ్రాసినను వీలులేదు గాని నిజానికి
అంతరంగమునందు మీరన్నా, మీకవిత్వమన్నా, ఇప్పటికిన్నీ భక్తిగలవాడే
అని నేనేకాక మా గ్రామమంతా కూడా యెరిగిన సంగతియే, మా సూర్యనారా
యణశాస్త్రియో మీవిషయమై యెప్పుడుగాని, యేవిధమైన చెడుప్రసంగము
చేసినవాడుకాడు. యితనిని శృంగభంగంలో సీసపద్యంలో సాక్షిగా వేసు
కున్నను సమయంవస్తే నిజంచెప్పేవాడే కాని వేరు మోస్తరువాడు కాడు,
యితడేకాదు వాళ్లు వ్రాసిన సాక్షులంతా ప్రమేయంవస్తే, ఆవేళను జరిగిన
పని తప్పుడుపని అనిన్నీ దానికి ముఖ్యకారకులు మా రామకృష్ణమ్మ మాట
అటుండగా, శ్రీవ్యాసమూర్తిశాస్త్రులుగారి తమ్ముడువల్లనే అని మాగ్రామంలో
చెప్పనివారు వక్కరు వుండరు. యిట్టిస్థితిలో మా సూర్యనారాయణశాస్త్రి
ముఖ్యకారకుడు అని తాము అభిప్రాయపడుట అతనికిన్నీ నాకున్నూ చాలా
విచారముగానున్నది. యీ సంగతి అతడు చాలాసార్లు నాతో ముచ్చటించి
నాడు. శృంగభంగము తప్పుడుకూతలు అయినప్పటికిన్నీ అతడు అచ్చునకు
తీసుకొనివెళ్లుట, అనాలోచన పనిగా తమరు నమ్మవలెను, ఇటీవల అవధానము
లలో తమరిని గురుస్తుతిగా నుతించినాడు. ఆపద్యము నాతో చాలాసార్లు విన
మని చెప్పినాడు ఆపద్యములు ముందు అచ్చులోనున్నవి, చూడగలరు. ఆరెండ
వనాటి అల్లరిసభలో కాకరపర్తి వెంకటశాస్త్రియున్నూ; నారాయణశాస్త్రి
గారున్నూ, వీరికి సంబంధించిన వారున్నూ కాక మిగతా వారియుద్దేశం కల

చ. ఎఱుఁగని వారి కన్నుల నెఱేటే నిను మూరక చల్లవచ్చు; ద
గ్గఱఁగల బంధుజాతపు మొగంబులు మూయఁగనేర; వూరకే
పరుగిడ కిప్పు డేనియుం బిబానని పించు కొనంగ యత్నముఁ
బొరయుము; కృష్ణసత్కవికి బుద్ధిని జెప్పి మగల్పు మర్భకా! 216

వారు కారు. మీరుమాత్రం అప్పుడు అంతా దురుద్దేశం కలవారలే అని అను కొనియుందురు. యిటీవల సత్యనిర్ధారణకు తోడ్పడినవాళ్లను తప్పించుటచే మహాకార్యము స్పష్టమవుచున్నది మానూర్య నారాయణశాస్త్రి అల్లాతోడ్ప డకున్నప్పటికి దురుద్దేశము కలవాడు కాడు, యితడు మీగీరతంరాకకై రొదు రుచూచుచు నన్ను ప్రతిరోజున్నూ అడుగుచుండేవాడు. వచ్చినతరువాత మిక్కిలిగా సంతోషించిన భాష్యకారశాస్త్రి వగైరాలతో పాటితని నొక్క నిగా భావించుచు రెండవకూర్పులో యితనిని సవరించెదరని నమ్ముదును...... మరుదినమందు పశ్చాత్తాపపడని వారేలేరు, ఒకనాడు మారామచంద్రి పెదనా యనగారు, మారామకృష్ణమ్మను చీవాట్లువేయుగా నేనువిన్నాను. యెవళ్ళు యెంతదాచుకున్నా సంగతులు తెలియకపోవు. కోకిలకాకములో 'కావు, కావు, కావు, కావు, అను కల్పనయె యిప్పటికిని మీ కవిత్వమందు వాళ్లకు భక్తి కలదని చెప్పుచునేయుండును. సీ॥ ఇవి రాజసుతులు చేయవలసిన పనులు కావు కావంచు గాకమ్ములఱచె' అను బుద్ధచరిత్రి సీసపద్యమును జూచినవారికి విస్పష్టమే, లోకములో సత్యమును గ్రహించేవారు పలువురు వున్నా అనృతపు వ్రాతలు వ్రాశేవారు వ్రాయకమానరు. వేమవరంలో తమకు జరిగిన సన్మాన మును తమకు అక్కడ జూపిన అసాధారణశక్తియు ఒకవిద్యార్థి అక్కడ స్వయంగా చూచివచ్చి మావూరిలో నాకు చెప్పినాడు, శ్రీశీతారామశాస్త్రి, మరియు మొదలైనవార్లు చాలాసంతోషించినారు. విచారించే కూటములో వారు గూడా కొంతమంది నాదగ్గర సంతోషించినారు. యిటీవల నేను యేలూరు ఐస్తీని అక్కడ ఆంధ్రపత్రికలో కామేశ్వరకవి వ్రాతచూస్తిని, ఆవ్రాతకున్నూ నేనువిన్నదానికీ సంబంధములేదు. ఆ వ్రాతలు ప్రకటించిన పత్రికాధిపతి తెల్వితేటలను గూర్చి నాకు చాలా విచారకరమైయున్నది. ఎప్పుడున్నూ దుర్మార్గులు చెడుపనులు చేస్తూనే వుంటారన్నందులకు, ఆవ్రాత దృష్టాంత ముగా యున్నది. యీవ్రాతల నిజము మావాడు యెరిగివుండి కూడా యేదో పేరుపెట్టి ప్రకటిస్తూయుంటాడు, యిట్టి వ్రాతలవలన గాని వట్టికోతల వలన

చ. సకల మెఱింగి నా కవయశం బొడఁగూర్పఁగ సెంచి నెత్తిదు
ష్ప్రకటనముల్ పారింబొరిగఁ బత్రిక నించెదెకి కొండపీటివా
రికి మఱి బాసటయ్యెదె ? యరిపత్రికరంబు లిఖించు దుర్వచః
ప్రకరము పాత్రమందుఁ గొని పల్లిదముల్ లిఖియింతువే సుతా! 217

ఉ. పుట్టినదుత్తమాన్వయము, పోయి వసించినచోటు ధర్మపుం
బట్టము పీఠికాపురము, పార్థివుఁడో యలధర్మరాజె, నీ

గాని మీకీర్తికి యిసుమంతయు లోపంబురాదు .... బ్రహ్మానందశాస్త్రి వ్రాసినట్టుగా మాగ్రామములో కొంతమంది కోతిమూకవున్నది ...... పుంగవుల కొరకు గుంటూరులో మూడుమాసములు వసించిన మీరు మాగ్రామములో రెండురోజులైనను వసించినయెడల మీవైరులెంతగంభీరులో తెలియక పోవునా, చర్ల చలపతి వ్రాసిన క్షమార్పణ వుత్తరం వల్లనే తమకు గోచరించివుండ వచ్చును... పిడుగువంటిది తిరుపతిశాస్త్రిగారి వుత్తరం వచ్చినతోడనే అతనికే కాదు అపక్షములో పెద్దతలకాయలకును గుండెబలజనించె... మీధాటికి వారెవరు. వీరెందులోవారు. మహాగజాః పలాయంతే మశకానాంతుకాకథా, యిది పిచ్చుకపై వజ్రాయుధ మన్నట్లు యున్నది. అయిన నది ఒకమిషచేసుకొని మీరు మాబోంట్లందరికి గురుశిష్య ధర్మాలను వుపదేశించుటచే లోకోపకారమని చాలామంది పెద్దలెల్లరు నుడువగా నేను విన్నాను. మీగీరతమునుజూచి నారాయణశాస్త్రికూడా సూర్యనారాయణశాస్త్రితో 'నిన్ను కారకునిగా వ్రాసినారు. గాని యింతచేసిన మమ్మ యేమియు దూషణవ్రాత వ్రాయనేలేదు గదా. బాగుగానున్నదే' అని వకనాడు అనివున్నాడు ... రెండవ కూర్పులో సూర్యనారాయణశాస్త్రిని తప్పక నిరపరాధినిగా సవరణచేస్తారని నానమ్మకము యివియే అనేక నమస్కారములు.

సామవేద్దు సూర్యనారాయణావధానులు వ్రాలు
సాకిన్ కాకరపర్రు

క్షేమము, ఆశీర్వచనములు.

మీరు మావూరు వచ్చినప్పుడు ఇంకా వుంటారుకదా అనుకొన్నాము. వెంటనే వెళ్ళిపోయినారు. మీరు యెంతగొప్పవారయినను బంధువులను అనాదరించుటము న్యాయముకాదు. మావూళ్ళో యెవళ్ళో అల్లరిజేసినారని మేమంతా

కిట్టిదురూహ పుట్టుటకు హేతువు గానఁగలేక సారెకుఁ
గట్టితి నిన్ని పద్దెము లఖండయశమ్మును నీకొసంగితిఁ 218

ఉ: "ఎంతటివాఁడొ శిష్యుఁ ? డతఁ డెంతటివాఁడును గాఁడయేని దు
ర్దాంతుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు 'తన్నుఁ దలంపఁ' డటంచు నింతగాఁ
జింత వహించునే ? మఱియుఁ జెప్పనె భారతమంత గ్రంథ" మం
చెంతురు లోకు; లెట్లయిన నేమి, కృతార్థుఁడవైతి వర్భకా ! 219

ఉ. ఎందఱు శిష్యులో కడు నహీనుని గా ననుఁ గొల్చుచుండ నీ
యందునె పట్టు పట్టుటది యారయ నీదు పురాకృతంపు భా
గ్యోందిరగాక యిందు నొక హేతువు గల్గునె ? ధన్యమూర్తి వీ
వందఱు శిష్యులందునను నర్భక ! సందియ మిందులేదు సూ. 220

ఉ. "శృంగపు భంగముఁ" గని యిసీ ! యని కొందఱు రాజమౌళు లీ
వెంగలివాఁడెత వ్రాసిన ప్రవీణుల ప్రజ్ఞను సత్యభామహో
త్సంగమునందుఁ జాత మని జాబును మీకు లిఖింపనెంచి న
న్నుం గని పల్కఁ, వారల ననుంగుల నేను మరల్చితిం జుమీ. 221

(9) సంకీర్ణ పర్వము.

ఉ. * పాపము ! వారెఱుంగుదురె పాండితి నీయది ! వత్తు వంచు ని
న్నోపికఁ బిల్వ నెంచి రెటులో పిక ! యీ పొక సాకుపన్ని యా

దానిలో వాళ్లమే అని వూహించి మామీద శీతకన్నేయుట ధర్మముకాదు. రామకిష్టమ్మ వ్రాసిన తప్పుడువ్రాతకు మావూళ్ళో పెద్దలెవ్వరూ హర్షించడము లేదు. రామకిష్టమ్మ తండ్రిగారుకూడా కొడుకుచేసిన తప్పుపనికి చాలా నొచ్చుకోవడము నేను వినియున్నాను. తండ్రే మెచ్చుకోనప్పుడు యితరులు మెచ్చుకొంటారని మీరాలోచించడము తప్పు. ఆనిమళ్ల సీతారామశాస్త్రులు వగైరాలు మీరు వెళ్ళినతరువాత రామకిష్టమ్మ వగైరాలను చాలా మందలించినారు. గ్రామానికి అప్రతిష్ట తెచ్చేపనులు పెద్దలెవ్వరూ సమ్మతించరు. నేను చదువకపోయినా మీకుమీకు వుండే తేడాపాడాలు యెరుగనివాడను కాను.

తాతపూడి భానప్ప వ్రాలు.

* వుత్తరం...శ్రీశ్రీ...లు ... చిత్తగించినారు. ఇంతమాత్రము చేతను వారిమనస్సుకు తృప్తిగాలేదు. ...సభచేయించి తగు పండితులను ఆహ్వానం

భూపులఁ జిన్నఁబుచ్చెదవు పొచ్చెము పన్నుట కీవు నేరవే ?
దాపున బావ లేఁడె? యిది తజ్ఞులు దక్క జగం బెఱుంగునే!

ఉ. కోయిల యెల్లకాల మొక కోటరమందె వసింప, దొక్కటొ
తీయని మావిగున్ననె గతిం దలపోయదు; మావిగున్నలం
దేయెడ సంచరించు టది యెవ్వ రెఱుంగరె? యొక్కసారి పైఁ
బోయి స్వశక్తిపద్ధతులు పొంపిరివో విహరింపు మర్భకా!

ఉ. కాకులబాధ బాల్యమునఁ గాని యనంతరమందు నుండ దీ
పాకము నీవెఱుంగవొకొ ? ప్రౌఢత గల్గిన కోకిలంబుతోఁ
డీకొనవెఱదుఁ గాకములు డేకకు మూలల, సత్సభాస్థలిన్
బ్రాకటశక్తిఁ జూపుము ప్రపంచకమెల్ల నిజం బెఱింగెడిన్ 224

ఉ. అల్లెదు పద్దెముల్, సరిగ నయ్యవి యుండెడి, సందియంబు లేఁ;
దల్లెడియంతనే జగము లల్లన మెచ్చునె ? యెన్నిశక్తులో
పల్లవితంబులైనయెడఁ బ్రాజ్ఞులు మెచ్చెద; రప్డుగూడఁ గీ
ర్త్యుల్లసనంబు దుర్లభమె యో పిక ! యోపిక నెంచి చూడుమా ! 225

ఉ. నిద్దుర వోవుమోము, గణనీయము గాని గళంబు, మేటియౌ
పద్దెశ దెల్పుధార, విన వాంఛ జనింపనివాక్కు గాక యే
విద్దియగాని నేర్చిన వివేకులు సత్సభలోనివారలన్
దద్దయు మెచ్చఁజేతు రని దజ్ఞులు దెల్పుదు రీ వెఱుంగవే! 226

ఉ. పెద్దలు వచ్చునక్కలఁది బిట్టుగ విస్మృతమా శరీరమున్,
గద్దఱిమూఁకఁ జూచునెడఁ గంకెడు పెంకెతనమ్ము; వాక్కులం
బెద్దఱికంబుఁ బ్రౌఢిమయుఁ బెక్కుగుణమ్ములు వొల్చు జాణయే
తద్దఁ బ్రపంచపున్నతికిఁ దాఁ దగు నన్యు లనర్హులే సుమీ. 227

ఉ. పెంకెకుఁ బెంకె, పెద్దను పెద్దగ నెవ్వఁడు సంచరించునో
లంకకు వాఁడు వోయినను లక్ష్యము లేక జయించి వచ్చు, ని

...సెదమనిన్నీ వుభయపార్టీలకు పబ్లికువుత్తరములు వ్రాయించెదమనిన్నీ యీ-
త్తరం అందినతోడనే ఒకరోజు శెల్వుపుచ్చుకొని రావలసినదిగా శెలవుయిచ్చి-
నందున విన్నపించెదను   ది 11-8-11   (చేవ్రాలు)

శ్యంబని వాంజనేయు నిట సాక్షిగఁ గైకొను; మాతఁ డెంతయో
పెంకె సురారికోటి యెడఁ, బృథ్వితనూజ యెడన్ వినమ్రుఁడే. 228

ఉ. ఈ వచియించులక్షణము లిన్నియుఁ గల్గినవార లెందఱో
భూవలయమ్మునం దొకటఁ బొల్పువహింప రొకండొ యిద్దఱో
గూ! వెలయంగలార, లివి చొప్పడెఁ జూ శివరామునం దెటో
దైవవశమ్మునన్; పృథగఁ దజ్ఞుని వానిని దూఱు టొప్పునే. 229

ఉ. దూఱుము నన్ను సారెకును దూఱుకొలంది యశమ్ము నీకు నేఁ
జేరఁగఁజేతు; నూరక ప్రసిద్ధిఘటిల్లుచునున్న యప్పుడీ
వేరికి నేల జంకెద? విదే యొక విద్దెగఁ జేసికొంటి వా
ధోరణి మేలు! మేలు! గురుదూఱి యశమ్ము వహించి తౌ బళీ! 230

మ. * "అవధానంబది చేయలేదు శివరామాఖ్యుండు తద్దేశికుల్
శివరామున్ గవిఁ జేసి వారె పనులన్ చేసేతఁ గావించి" రం
చు వివేకం బలరార వ్రాసితి వహో! ఇంతల్ ప్రసంగించు దు
ర్వ్యవసాయంబులు నీకు సాక్షులొకో? నీవవ్వానికిన్ మాఱెదే. 231

చ. అతఁ డతిధర్మతత్పరత నాఱడికూఁతలు సైఁచినాఁడు; ప్రా
జ్ఞతగలవాఁడవే నతనిప్రజ్ఞ గనుంగొను; మింతయేల ధీ
యుతుఁ డతఁ డొక్క పద్దెము నొహో యని లోకము మెచ్చఁబోడు, నా
చతురత నీక కాదు చుమి సాధ్యముగా దది యెట్టిదిట్టకున్.

చ. అతనికి నీవుఁ బోల్కియగు నంచును దజ్ఞుఁ డెవండుగాని సూ
నృతమును బాడుసేయని మనీషియెయేని వచింపఁబోఁడు; నీ

(అట్టహాసమునుండి)

*......కృష్ణ — ఇప్పుడు తిరుపతి వేంకటకవులు తమపుస్తకముల జాబితాలోఁ గలిపి ప్రకటించి యమ్ముకొనుచున్న యవధాన మదియేనా యేమిటి!

దేశమాత — ఔను. అదియే. మొదటనుండియుఁ బాపము! వారు దాని విషయమై చాల శ్రమ పుచ్చుకొన్నారు.

కృష్ణ — సరే! తెలిసినదిలే. శివరామశాస్త్రిగారన[illegible] బిడాలోపాఖ్యాన కర్తయేనా?

ఆంధ్రకేసరి — (పరిహసించుచు) ఆఁ. ఆఁ. ఆయనయే (చెవిలో) ఇట్టు లిటులు.

కుతుక మదెట్టి? దెవ్వడును గోవిదుఁ డుండనెకూడ దొక్కొ? నన్
బతితుఁ డటంటి సమ్మతమె, ప్రాజ్ఞుల నన్యుల దూఱనేటికిన్? 233

ఉ. చూడుము శక్తియున్నయెడ సూరిహితం బగు సత్సభాస్థలిన్
వాఁడె ఘనుండొ? నీవు మఱి బావయు వానినిమించు మిన్నలో?
రాఁడనుకోకు రాఁగలఁడు రమ్మన, వచ్చెదవేని దానికిన్
గాఁడు పరాఙ్ముఖుండు సరిగా లిఖియింపుము జాబు దీనికిన్. 234

ఉ. *కాఁకరపత్రి రమ్మనెదొ? కాఁకరపత్రికె వచ్చు, శృంగభం
గాకలనంబు సల్పఁగల యయ్యలు తోడుగ నీవు బావయున్
దాఁకఁగ నేర్తురే యతని? నాలుక వచ్చిన యట్టులెల్ల నె
ట్లోకలహమ్ము సల్పెదరె! యోగ్యులు లేరె! నిజమ్ము తెల్పఁగన్. 235

ఉ. మానుఁడు వ్రాత లింక, నవమానపువ్రాఁతలు వ్రాయు ధొంగదు
ర్మానుల నెల్లఁ బట్టుకొని రాఁదగుశక్తిని దేవుఁ డిచ్చెఁ జా!
సూనృత మాఁగ శక్యమె? సుషుప్తిని లోకము సర్వదా రతిన్
బూనదు, మేల్కొనున్ నిజము పూర్తిగఁ దానెఱుఁగుంగ్రమమ్ముగన్.

ఆ. వె. పత్రికాధిపతులు 'బాబో! ప్రమాదమం'
చన్నవ్రాఁత నూని యనృతకల్ప

(తాలుకుట్టనమునుండి,)

*చ॥ శివుఁడనో లేక రాముఁడనో చేసెదనోమఱి చేయలేనో నా, కవ
నముచూడఁగాఁ బలుఁపుగల్గిన జాబులిఖింపుఁ డూరకే, సువిసువిఁ గ్రిక్కు
పద్దెముల నూరులు నవ్వ లిఖింపనేల? యే, కవితయు తేఁగా నొకటి గల్గుట
కున్ ఫలమిట్టి దానొకో? మ॥ సభకున్ రావలె నోరువిప్పవలె మీసామర్థ్య
ముం జూపి వాగ్వైభుతన్ గాంచవలెన్; వృథాగ నొక చక్కిన్ డాఁగి
నానాఁట రాసభముల్ గోఁకిన పాడువ్రాఁతలకు దాసత్వమ్ము గావించు మీ,
కు భయంబా? మఱిభక్తియా? యుఁడకెటో ఘోషింతురిచ్చాగతిన్. ఉ॥ వచ్చె
దరమ్మటన్న నృపవల్లభు నాజ్ఞను బొంది మీరలే వచ్చిన నింతకన్నను శుభం
బింకనేయుండు లేదయేని యే, వచ్చియు వెళ్లఁ గ్రిక్కకుఁడు పెద్దలు నవ్వుచు
న్నవారు మీ, కుచ్చితవుం బ్రసంగములకుం జెవియొగ్గఁడు ప్రాజ్ఞుఁ డొక్కఁ
డున్ (విస్తరమా గ్రంథమునందే చూడఁదగు)

నములు చేయుబావనాలుక కొకచంద్రి
హార మిత్తు, నెదుటి కనుపఁగలవె ? 237

చ. కల దొకకొంతతెల్వి, యది గాదని నేనన, నంతమాత్రచే
నిల సకలమ్ము మోసమున నే మునిఁగింపఁగ నెంచి యేదియో
గిలుకుచుఁ * "జేటభారతము" గీరతధోరణి నడ్డునంచు వా
క్కులు ప్రచురింప నేల? వినఁ గూడనిపోకలు కట్టిపెట్టుఁడీ! 238

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దిట్టుచుఁ జెప్పినయట్టిపద్దెముల్
గురువరు నింద సల్పినను, గొండొక చక్కఁగ నున్నవంచుఁ జె
ప్పిరి వినువారు, తిట్టినను బిప్పికవిత్వము కాదుగాన వా
విరి నవి బైటఁబెట్టుఁడు, ప్రవీణత కయ్యవి సాక్ష్య మిచ్చెడిన్. 239

ఉ. తిట్టిననేమి? నన్నరక దేవునిఁ జేసితి వంట! దాన నో
దట్టుఁడ! దేశికత్వమును దాఁటినమేల్పద మబ్బఁజేయు నా
తిట్టులు నాకు దీవనలె, తిర్పతివెంకనపేరు నాకు మున్
బెట్టిన యందు కీవు సరిపెట్టితి వంచు నుతింతు నిన్నిఁకన్. 240

ఉ. ఊఁగక యిచ్చినన్ గొనని యుప్పనిచప్పనికూఁత లెల్ల నె
వ్వారలొ "కర్చు" లిత్తురని వారక యచ్చునఁ గ్రుచ్చ నేల? దు
ర్వారరసప్రసారగుణబంధురదివ్యతరప్రబంధసం
సారులు గండు, వర్ధిలుఁడు, జాడ్యము మాని సుఖింపుఁడింపుగన్. 241

ఉ. బీజము లేని వ్రాఁతలవి పెంపువహింపవు; మీకు బీజ మే
యోజ ఘటిల్లు? 'మే మురకయున్న గురున్ దిగఁద్రావి తిట్టఁగా
నాజడుఁ డూరకుండక యహంకృతిఁ జూపె' నటందురోటు! మీ
బీజము దెల్పినట్టులె వివేకులకున్ బొడకట్టెడిన్ జుఁడీ. 242

మ. యతులున్ బ్రాసలు వెట్టి యెట్టులొ కవిత్వాడంబరం బూని తి
ట్టితిరే యందము, దాన లాభ మది యెట్లేఁ గల్గఁగాఁబోదు; పం
డితు లాధోరణి మెచ్చుకొన్న, నల గోష్ఠిన్ సత్యవాక్చాతురీ
వితతప్రాజ్ఞత చూపకున్న వితయా వేయేల? చాలింపుఁడీ! 243

---

*... మనపిఠాపురపు వారు "చేటభారత" మొకటి వ్రాయుచున్నారట!
6-2-12 సుందరరావు

ఆ. వె. రాళ్లబండి శతావధాని వ్రాసినట్టి
పద్యముల సారమును మదిఁ బట్టుకొల్పి
త్రోవకుఁ రండు; దేశద్రోహచింత
వలనిదోసంబు నను తాపభరము మిగ్రంగు. 244

తే. గీ. ఏమిః సార్థక్య? మేదియో యీవు వ్రాసి
వెంటనే యేను ఖండించివేసినంత;
సత్యమె జయమ్మునిచ్చు, యశమ్మునిచ్చు
సత్యమునఁ బొమ్ము మంచి యశమ్ము గొమ్ము. 245

ఉ. వెంకటశాస్త్రి నేరా యవివేకులు తిట్టి రటంచుఁ గాని, యే
కుంకయొ సత్సభాస్థలిని గొట్టె నటంచును గాని యెవ్వఁడో
జంకక వ్రాయ నయ్యది యసత్య మటంచుఁ దలంపకుంటయే
పంకము, నమ్మచో మఁద మపారముగాంచుట చెప్పనేటికిఁ! 246

తే. గీ. శత్రునకునేని యాపద సైఁపరాదు
పైని సంతసపడు టెంత పాతకంబు ?
పరమశతృలు గిలికెడి పాడువ్రాఁత
లౌర ! పుస్తకమంచు వ్రాయంగఁ జను నె? 247

తే. గీ. అంతయో యింతయో యక్షరాస్యులైన
మీకుఁ బారమ్ములేని నామీఁద నక్ష
రములె నేరని వారేమి రాఁ దలంతు ?
రింతమాత్రము తెలియ వీఁకేమనందు. 248

క. మిముఁ బట్టి కొప్పరము కొ, ప్రముఁబట్టియుఁ మీరు తప్పువ్రాఁతలు గిలుకఁ
శ్రమ మొకటి దక్క వెంకన, కమరునొకో యప్రతిష్ఠ యరయుఁడిఁకైనఁ.

క. బ్రహ్మోత్సవములతోడఁ, బ్రహ్మాండం బగులుకీర్తి ప్రబలించెడి యో
జిహ్మగులారా ! మీ 'యం, బ్రహ్మలకు విచారమేల పడవలె నకటా !

శా. మీయజ్ఞానపు కొప్రపుం దెలివియుఁ మేల్గూర్చెడి న్మాకు, మీ
రాయాసం పడకుం డసత్యములు వ్రాయంగా ప్రయత్నింపకుం
డోయీశిష్యుఁడ! "వేఁడినీళ్లకు గృహం బొక్కింతయుఁ గాల" దా
హా ! యజ్ఞానపుటట్టహాసములదు ర్వ్యాపారపారీణతల్. 251

ఆ. వె. అట్టహాసమంట! అద్దాని నిండఁ ద
ప్పుడు ప్రసంగమంట! పుడమి లేఁడు
చూచియుండఁడొక్కొ? చూచియు వారింపఁ
డొక్కొ? చూడఁడనుటె యొప్పవలయు. 252

ఉ. చూచిననూరకుండఁ "డిది శుంఠప్రసంగము మానుఁ" డంచు వి
శ్లేచి చివాటులన్ గొలుప కెట్లును మానఁడ, ప్రాజ్ఞుఁడై యెటుల్
నీచత సమ్మతించు? నవనీపతి నిక్కము చూచియుండఁ డీ
తోఁచియుఁ దోఁచరాని నుడి, త్రోవలు లేనికిఁ జూడ నేటికిన్! 253

చ. ఎవరు చివాట్లు పెట్టఁ బని యేమి? గురుండను నేనె చాలు, దు
ర్వ్యవహృతి పూర్తిగా నెఱుఁగు పండితమండలి చాలు, బుద్ధి చె
ప్పవలసివచ్చినన్ గురుఁడుఁ బండితవర్గము, వీరిపైని బా
ర్థివుఁడు వచింపఁగావలయుఁ; దేఁకువ గల్గిన వీరె చాలరే? 254

ఉ. తప్పుడు వ్రాఁతలందును "శతఘ్ని ని" వ్రాసెడునంతదాఁక వ్రా
లొప్పగఁ జేసితీ; విపుడొ యొక్కఁడె బావయ చేయుచుండె; నీ
కిప్పుడు బుద్ధివచ్చినదియే? వచియింపు "శతఘ్ని" యూరకే
'ట'ప్పని వ్రేలి పాశుపత ఘాంకృతి కుప్పనుగాక వ్రమ్గుటన్. 255

ఉ. నీ కటు బుద్ధివచ్చుటయె నిక్కమయేని వచింపు మింకఁ బె
న్వ్రేఁకఁ జరించు బావకు వివేకము గూర్ప యతింతుఁగాక! యా
కాఁకరపత్త్రివాసికి నఖండమృషావచనప్రలాపికిన్
బ్రాకటధర్మముల్ పలుకు పద్ధతి వేఱుసుమా! కుమారకా! 256

ఆ. వె. అకట! పాశుపతము నడఁపఁ బరాస్త్ర పా
శుపతమనుచునొక్క "శ్లాంతికాయ"
వ్రాఁతఁ వ్రాయు బావ వైఖరి గనియు నీ
వేలయూరకుంటి వెఱుఁగఁ జెపుమ? 257

క. అందుఁగల యన్నృతధోరణి, "సందేహము లేదు బావ శాబ్దికజీవా
నందుని" సారము తేల్చెడి, నెందుల కా పిచ్చివ్రాఁత లెంచఁగింపు సుతా!

శా. ఏదో వ్రాసెడివానిపోల్కి నెదియో యింతింత పంపంగఁ బై
"నేదో వచ్చుఁగదా?" యటంచు నకటా! కృష్ణాఖ్యపత్రింబు గై వ

కో దూఁకెన్, బయి సిగ్గిలేన్ జుమి; వృథాకుంఠీభవచ్ఛౌర్యరే
ఖాదౌర్భాగ్య వచఃప్రచారకలనాగర్వాంధ్య మిట్లుండునే! 259

ఆ. వె. 'వ్రాఁత యట్టులుంచు పాశుపతమ్ముపైఁ
బాలు పేరనీకుఁ బట్టుపడెనె?'
అంచు బావతోడ నాడు మీ! నాకునై
గురుని కింత సలుపు చరణసేవ. 260

క. ♦ బావ వచనములు వినకుము, భావవచనములను వినుము బాగుపడుము సం
భావించి భవుఁడు చెప్పిన, భావుకవచనములు భావవచనములనఁగన్. 261

గీ. అల్లకృష్ణుండు సంధి నంకనీక
పార్థుల నపార్థుల నొనర్చె; బాపమఁది
యంచుఁ గృష్ణునిబోధల నాలకించి
తాదృశుఁడ వీవు కాకు వృథావిధముగ. 262

ఉ. అన్యులతోడ మాకు నెప్పుడైనను వేరొకకారణమ్మునన్
జన్యము సంభవించునెడ సాయము వారల కాచరించి నీ
వు న్యశనున్ గలంచుటకు బుద్ధిని ద్రిప్పితి వెంత వెఱ్ఱివో?
ధన్యత లేనివారలను ధన్యులఁ జేయఁగ నీకు శక్యమే. 263

మ. ఒకచో గుంటురి కీవు పోదువనుకో మ్మొప్పెట్టిశిష్యుండ! శా
ఖకునై వారలు నిన్ను నిట్టిగతిగాఁ గారింప యత్నింత్రు; నీ

♦ స్కాందోత్తర ఖండస్థగురుగీతనుండి.

శ్లో॥ అత్రినేత్రశ్శివస్సాక్షా ద్ద్విబాహుశ్చహరిస్స్వయం, అచతుర్వదనో బ్రహ్మాశ్రీగురుః కథితః ప్రియే... శ్లో॥ గురోః కృపాప్రసాదేన బ్రహ్మావిష్ణుమహేశ్వరాః, సామర్థ్యమగమన్ సర్వే కేవలం గురుసేవయా... శ్లో॥ నగురోరధికం నగురోరధికం నగురోరధికం నగురోరధికం, శివశాసనత శ్శివశాసనత శ్శివశాసనత శ్శివశాసనతః॥...శ్లో॥...గురునిందాంకరోతియః, సయాతినరకాన్ ఘోరాన్ యావచ్చంద్రదివాకరౌ॥...శ్లో॥ "హుం" కారేణ నవక్తవ్యః ప్రాజ్ఞశ్శిష్యైఃకదాచన, గురోరగ్రే నవక్తవ్యమసత్యంతు కదాచన, గురుం త్వం కృత్య హుం కృత్య...సభవేద్బ్రహ్మరాక్షసః॥ ...శ్లో॥...కాలమృత్యుభయాద్వాపిగురుస్సంత్రాతిపార్వతి॥ ... శ్లో॥ గురుదేవార్పణం యత్తు తేనతుష్టో స్మిసువ్రతే॥...

కకటా! దిక్కెవ్వఁడున్నె? నాకొ? మఱి నీవా! కాదు, నీవంటి వా
రొక వేయైనను లెక్కలేదుసుమి యోగ్యుల్ పండితుల్ స్నేహితుల్.

ఉ. వారలె లేకయున్నయెడ వాండ్రును నీవును గూడి దబ్బఱల్
సారెకు వ్రాసి యెట్లయిన సాయముపట్టఁ బో; రసత్యపున్
భారము మోయుప్రజ్ఞగల పండితులౌ కతనన్ యథార్థవి
ద్యారసికుల్ భవత్కృతుల నడ్డుమ రేమియొనర్ప నేర్తువో. 265

ఉ. కావున నిప్పుడేనియు వికారపుఁ జెయ్వులు మాని ప్రాజ్ఞులౌ
ధీవరు లాడుపల్కులను దెల్లముగాఁ దలపోసి సత్యపుం
ద్రోవను రమ్ము, నిక్కమగు ద్రోహము నీ వొనరించియున్ బుజా
శ్రీ విలసిల్లు హేతువున శిష్యుఁడ! మంచియశమ్ము గల్గెడిన్. 266

క. మనువచనమ్ములువిని తగ, మను, మనువచనములనంగ మనువచనము లే
మనుకొంటివొ? మనుమార్గ, మ్మనుమాన మ్మొడిగి పట్టు మది యఘు మడఁచున్.

మ. ‡ త్రివిధేయుండు త్రిలోకజేతయనుచున్ “త్రిష్వప్రమాద్యన్” మను
ప్రవచస్సారము తెల్పు నీవు కడగా వర్తిల్లుచున్నట్టి యా

...శ్లో॥ గురోః పరతరం నాఽస్తి త్రివారం కథయామి తే॥ ధన్యామాతా పితా ధన్యో గోత్రంధన్యంకులంభవం, ధన్యాచవసుధాదేవియత్రస్యాద్గురుభక్తతా ఆకల్పజన్మకోటీనాం యజ్ఞవ్రతతపః క్రియాః, తాస్సర్వాస్సఫలా దేవి గురుసంతోషమాత్రతః... శ్లో॥ ఏకాక్షర ప్రదాతారం యోగురుం నైవమన్యతే, శ్వానయోనిశతంగత్వా, చండాలేష్వభిజాయతే॥ ... శ్లో॥ సప్తకోటిమహామంత్రాశ్చిత్తవిభ్రమకారకాః, ఏకఏవపరో మంత్రో గురురిత్యక్షరద్వయమ్...... శ్లో॥...కవిత్వాది గద్యం సుపద్యం కరోతి, గురోరంఘ్రియుగ్మే మనశ్చేన్నలగ్నం తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్ (విస్తరస్తత్రైవ ద్రష్టవ్యః).

‡ శ్లో॥ తఏవహి త్రయోలోకాస్తఏవ త్రయ ఆశ్రమాః, తఏవహి త్రయోవేదాస్తఏవోక్తాస్త్రయోఽగ్నయః॥ ౨౩౦. పితావై గార్హపత్యోఽగ్ని, ర్మాతాగ్ని ర్దక్షిణస్స్మృతః (గురురాహవనీయస్తు) సాగ్నిత్రేతాగరీయసీ॥ ౨౩౧. త్రిష్వ[illegible]న్నేతేషు త్రీన్ లోకాన్ విజయేద్గృహీ॥ ౨౩౨. (మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము చూ)

(అభియుక్తోక్తి)

శ్లో॥ లజ్జామేకాం పరిత్యజ్య త్రిలోకీవిజయీ భవేత్॥

హవనీయాగ్నిని గాలఁ ద్రొక్కియును వత్సా ! మూఁడులోకమ్ము లా
హవరంగమ్మున గెల్చుటన్ వృథయ ధర్మాధర్మ దుర్మర్మముల్. 268

శా. † ఆజన్మంబు గురున్ భజించునెడ బ్రహ్మప్రాప్తికర్హుండగా
యోజింపున్ స్మృతివాక్యముల్, మృషయసుమ్మో వత్స ! యామ్మాట; నీ
కీజన్మమునఁ గొంతసేవయును 'హీహీహీ'లు 'హూహూ'లు త
ద్రాజద్బ్రహ్మసమాజమాన్యతకుఁ బాత్రత్వమ్ముఁ జేకూర్చుటన్. 269

మ. * తనయార్జించిన క్షేత్రముఖ్యధనముల్ దాతవ్యముల్ ముందుగాఁ
దన యాచార్యునకంచుఁ జెప్పు స్మృతి, తద్ధర్మంబు గన్పట్టె నో
తనయా ! నీయెడ; నెట్టులన్న, విను దుర్ధర్మంబు తద్విత్త మా
త్తనయా ! నాయెడఁ దొల్తనీవు వినియుక్తంబౌట సూచించుటన్. 270

శా. ‡ ఛాత్రస్వార్జితవిత్తమందు నొక షష్ఠంబంశమున్ గైకొనం
బాత్రుండంట ! గురుండు వింటివె ? భవత్ప్రజ్ఞార్జితాచార్యదు
శ్శతుత్రిత్వాఖ్య ధనంబు సర్వమును నస్మత్సాత్కృతం బయ్యె; నే
మాత్రంబో యిడ కంతయున్ బెరిమ నిమ్మడ్కిన్ గురున్ జేర్తురే. 271

మ. ◆ శ్రుతిదూరంబయినన్ స్మృతిన్ దవిలె నెచ్చో నీస్థితుల్ "నిత్యము
ద్ధృతపాణిత్వము" చెప్పెఁగా ? మనువు, నీధీమత్త చే దాని నా

---

† శ్లో॥ ఇమం లోకం మాతృభక్త్యా పితృభక్త్యాతు మధ్యమం, గురుశుశ్రూషయా త్వేవం బ్రహ్మలోకం సమశ్నుతే॥ ౨౩౩. శ్లో॥ ఆసమాప్తేశ్శరీరస్య యస్తు శుశ్రూష తేగురుం, సగచ్ఛత్యంజసా విప్రో బ్రహ్మణ్యస్సద్మశాశ్వతం॥౨౪౪ (మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము చూ)

* శ్లో॥ స్నాస్యంస్తు గురుణాజ్ఞప్తశ్శక్త్యా గుర్వర్థమాహరేత్, క్షేత్రం హిరణ్యం గామశ్వం ఛత్రోపానహమాసనం, ధాన్యం శాకంచ వాసాంసి, గురవేప్రీతి మావహేత్ ౨౪౬ అత్రవ్యాఖ్యా॥ స్నాస్యన్స నర్గురుణాదత్తాజ్ఞో యథాశక్తిధనివం యాచిత్వాఽపి ప్రతిగ్రహేణాఽపి గురవేఽర్థ మాహృత్యాఽశ్యాంపద్యాత్॥ (మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము.)

† శ్లో॥ షడ్భాగం స్వార్జితం విత్తం కృత్వాఽనందాత్మకోనరః। ఏకంతు గుః వేదద్యాత్ ......

◆ శ్లో॥ నిత్య ముద్ధృత పాణిస్స్యాత్ స్వాధ్యాచారస్సు సంయతః, ఆసతాం మితి చోక్తస్సన్నాసీతాభిముఖంగురోః॥ (మను ౨. అ.)

దృతముఁ జేసితి; వ్రగమం దగపడఁ దెలుం జూమీ నిదును
ధృతపాణిత్వఫలమ్ము, స్మార్తమతవర్తీ! నీకగుఁ భద్రముల్. 272

క. ♦భారతవచనమ్ముల మదిఁ, జేరుతమని బావనడుగు శ్రీరతులుఁ స
ద్ధీరతులు నీదుపద్ధతి, ఘోరతరం బనెడిరీతి గొనకు మిఁకైనన్. 273

క. గురుశరవహ్నికిఁ గృష్ణుం, డతిముతి భీతివడు ధర్మజాదుల సత్య
స్థిరుల నసత్యంపుమహా, దురితమ్మునఁ ద్రోచె నెఱుఁగుదో యెఱుఁగవో కో 274

(భారతాదిపర్వమునుండి)

కశ్చిదృషి ర్ధౌమ్యోనామ ... తస్య శిష్యాస్త్రయో బభూవు రుప మన్యు రారుణిర్వేదశ్చేతి, సఏకంశిష్యమారుణిం పాంచాల్యం ప్రేషయామాస "గచ్ఛ కేదారఖండంబధానేతి ... యస్మాచ్చత్వయా మద్వచన మనుష్ఠితం, తస్మాచ్ఛ్రేయోఽ వాప్స్యసి, సర్వే ఏవ తేవేదాః ప్రతిభాస్యంతి సర్వాణి చ ధర్మశాస్త్రాణీతి ... తంచోపాధ్యాయః ప్రేషయామాస" వతోఽన్యముపమన్యో గారక్షస్వేతి ... మయ్యానివేద్య భైక్ష్యం నోపయోక్తవ్యమితి ... భో ఉపమన్యో క్వాఽసివర్తసేహీతి, స ఉపాధ్యాయవచనం శ్రుత్వా ప్రత్యువాచ ... కూపేపతితోఽ హమితి, తముపాధ్యాయః ప్రత్యువాచ. కథం త్వ మస్మిన్ కూపే పతిత ఇతి, సఉపాధ్యాయం ప్రత్యువాచ. అర్కపత్రాణి భక్షిత్వాఽం ధో భూతోఽ స్మ్యతః కూపే పతిత ఇతి, తముపాధ్యాయః ప్రత్యువాచ అశ్వినాస్తుహి ... త్వాం చక్షుష్మంతం కర్తారా వితి, ... అశ్వినాస్తోతు ముపచక్రమే, ... అశ్వినావాజగ్మ రాహతు శ్చైనం, ప్రీతౌ స్వ ఏవ తేఽ పూపోఽ శానైనమితి, ... నత్వహామే తమపూపముపయోక్తు ముత్స హేగురవేఽ నివేద్యేతి, ... తమశ్వినావాహతుః, ప్రీతౌ స్వ స్తవానయా గురుభక్త్యా,... చక్షుష్మాం శ్చభవిష్యసి శ్రేయశ్చా వాప్స్యసీతి, ... లబ్ధచక్షుః ... ఉపాధ్యాయమభ్యవాదయత్, ... ఏషాతస్యాఽపిపరీక్షోపమన్యోః, అథాపరశిష్యః ... వేదోనామ ... గౌరివనిత్యం గురుణాధూర్షు నియోజ్యమానః, తస్య మహతా కాలేన గురుఃపరితోషంజగామ. తత్పరితో షాచ్ఛ్రేయ స్సర్వజ్ఞతాంచావాప, ఏషాతస్యాఽపి పరీక్షా వేదస్య......

(విస్తరస్తుతత్రైవద్రష్టవ్యః)

క. నిజమైనతిట్లు తిట్టుము, గజగజ నీకేల? లేని కార్లనకుము భూ
ప్రజలు సహింపరు లోలో, * స్వజనంబేనియును దప్పు సైఁపదెఱుఁగుమా.

క. చదువెఱుఁగఁడనియుఁ, గంఠము, మృదువైనది గాదటనియు, నేరికి విద్దల్
గుదిరి వచింపఁడనియు నా? పదరి జగము మెచ్చుగోరు పద్ధతిచెపుమా.

క. 'నాయొద్దఁ జదివినదె' యని, కోయిల నీవాయసంబు గూయుట తప్పా
నే? యరయుమయ్య! బావయె, వ్రాయన్వలె,నీకుఁజేయిరాదిటు వ్రాయన్.

క. ఇరువురచేవ్రాళ్ళుండుట, యరసియు నీ కిట్లువ్రాయుటది రాదనియే
పొరఁబడితిఁ గొంతకాలము, పరమాప్తుఁడు రామమూర్తి పలికెడిదనుకన్.

చ. తలమటి నీ కతండు పెదతల్లికుమారుఁడు, నాకు మిత్రుఁడు
న్నతుఁ డనృతం బతండు జననంబును బొందిన వంగడమ్మె యా
కృతయుగ మాదిగా నెఱుఁగ; దిప్పుడు నీకయి నేర్పఁబోదు; సూ
నృతవచనుండు నీకతన నే విని నాకు వచించె నర్భకా! 279

చ. కుతుకముతో నొకానొకటఁ "గోకిల కాకము" నాకవిత్వ మం
చతనికిఁ జెప్పినాఁడఁట! యయ్యది జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చికొమ్ము; శ
త్రుతకలిమిన్ వచింపఁడు బుధుం డతఁడేదొ ప్రసంగమందు సం
గతమగుటన్ వచించె నడుగం దగుసందియ ముండెనేనియున్. 280

చ. అనయుఁడవై పృథాగ నెపు డాఁడివ్రాఁతలు వ్రాయుచున్ నిజం
బు నడఁచి నేఁటికేనియు సుబుద్ధివికాక పరాక్రమించు ని
న్నును సుజనుల్ బొనర్చుటకనుంగుఁజెలిన్ ఘనురామమూర్తిగా
రిని నొక సాక్షిఁ జేసితి నెఱింగి యతండు క్షమింపకుండునే 281

రాజమండ్రి.
ది 28-8-13

*...తమరు కాకరపర్తి వెళ్లినప్పట్లో "లోకములోని కవులందరు నా జంద్యములోనివారు" అని అన్నందుచే యీ అల్లరి జరిగినదనిన్ని పిమ్మట తప్పు అంతయును కాకరపర్తివారిదే అనిన్ని శ్రీ ఆ॥ వ్యాసలింగశాస్త్రులవారు నాతో చెప్పినారు. యింకా కొన్నిసంగతు లున్నవికాని విస్తరించుటకు స్థలములేక వ్రాయలేదు. ... రామకృష్ణులు ముందు భారతము ప్రచురించెదరట. వారు యెన్నివ్రాసినను గురుద్రోహమును బలపరచేవే అని శ్రీ, ఆ॥ వ్యాసలింగశాస్త్రి గారు అన్నారు...... కె. కొండయ్యవ్రాలు.

ఉ. అందఱు నాకు బంధుగులె యంచు లిఖించెద వింతసాహసం
బెందుకు ? దూరగుల్ బలెనె యింజర కాఁకరపట్టు వాసులుం
బొందఁబడంగలారె యిటు బొంకఁగనేటికి ? రామమూర్తి నే
మందువొ చెప్పుమా యకట ? యాతఁడు నా పెదతల్లి పుత్రుఁడే. 282

శా. చాడీలన్ వచియించువాఁడొ ? జడుఁడో ? చండాలపుంబుంత శే
నాఁడున్ ద్రొక్కినవాఁడొ? త్రొక్కఁగలఁడో? నాబోఁటి లెక్కేమి యే
ప్రోడల్ నెత్తిని బెట్టుకోఁదగిన సత్పుణ్యుండు, గణ్యుండు తా
నాడంబోయెనొకో యసత్యము ? కుమారా ! నిన్ను వంచింపఁగన్.

శా. ఆడుంబో యనృతంబు నీకొఱకు వ్యాసాకొండి యెడ్డేని, ప్రా
ద్దాడంగాక మఱొక్కచోఁ బాడమి కామాకొండిచేఁ బ్రిల్లదఁ
బాడింపంగలదేమొ చూచెదను గా కంచున్ బరీక్షార్థమై
నేఁ డిచ్చో నొకసాక్షిగా నతని వర్ణింపన్ బ్రిసక్తించెఁ జూ 284

చ. ఘనుఁడల రామమూర్తి యెటుగా లిఖియించిన నెందుఁజేరునో ?
తన లిపి యంచుఁ గొంకుఁజుమి తథ్యమెఱింగియుఁ, బెద్దతల్లికిం
దనయుఁడె వేఱొకండిపుడు దా ధవళాద్రి వసించు; నాతఁడున్
ఘనుఁడు తదంబయు న్మృగులఁ గందురు నేఁటికి నన్నుఁ జేర్మితోన్. 285

†క. కృతమీవు మఱచితివి నీ, కతనంగద ? వారు నాకుఁ గడుఁ గూర్తురు; నీ
కతిశత్రుఁడు వారలకే, గతిఁ బ్రేమాస్పదుఁడో ? తెలుపఁగాఁగలవె సుతా.

క. గురుఁ గాకము గానుడివిన, దురితపువ్యాసమ్ము గాంచి దుఃఖింపక యె
వ్వరొ మెచ్చిరనియు వ్రాసెద, వరరే ! యిటువంటియోగ్యు లవనిం గలరే.

‡క. శత్రులు మిత్రులు సైతము, పుత్రా ! తలయూఁచిరనుచుఁ బొంగెఁగదా ! మీ
పత్రిక, యూఁచుటకర్థ మ, పాత్రివ్యాస మని చేయుపని గాదుగదా ?

ధవళేశ్వరము, 26-8-13

† ...శ్రీ మానాన్నగారు మాయమ్మగారు, సదా మీ శ్రేయోభివృద్ధిని
గోరుచున్నవారలు. కా॥ నారాయణమూర్తి.

(కవితనుండి)

‡ కోకిలకాకము, ఇది కోకిలమును గాకమును గూర్చిన యొకచిత్రకథ.
శత్రులు మిత్రులుగూడఁ దలయూఁచిన పద్యములు.

క. నీకవితాప్రాశస్త్య, శ్రీకతనన్ గలుగు యశము చెందెడి నను; నీ
కో? కృతము మఱచు పాతక, మే కడకున్ మిగులు సారమిదియె కుమారా.

క. ఎందుకుఁ బెంచెద పఘుమిది? యందఱకు న్నిజము దెలిసె; నాఁగునె కస్తూ
రిందాఁచినఁ బరిమళమది, బొందఁబడకు నిజమునుడివి పొందుము శుభముల్.

(10) మంగళపర్వము.

చ. తిరుపతి! నాకు నింతటి విధేయుఁడు శిష్యుఁడు గల్గె వాని సం
చరణము లీశ్వరున్ దెగడు సాహసమూనెడి, వట్టివానికిన్
గురువన నెంత? తాదృశుని గొండొక యోగ్యునిఁ జేయ వేంకటే
శ్వరుఁ డొనరించె ధర్మపుఁ బ్రసంగ మెసంగు ప్రసంగసంగతిన్. 291

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దిసంతులు గొట్టు వానికిం
దిరుపతి! వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దిసంతులు గొట్టు టెంత? యే
మఱఁజన దైనను న్మనకు మంచికిఁ ద్రిప్పు ప్రసంగమేదియో
జరుపుట యొప్పు వానికిది సాయముఁ జేసినఁ జేయకుండినన్. 292

చ. హితముపచింపఁ దావొసఁగు నెవ్వఁడు వాఁడెపుఁడున్ వినండు; భా
రతమున నేమి, తక్కిన పురాణములందున నేమి, యెవ్వఁడే
హితముగ్రహించె? నట్లని మఱెవ్వఁడు చెప్పుటమానె? చెప్పు చే
చతురుని కోయగున్ గణనసల్పి కృతార్థుఁడు వేఱొకండగున్. 293

ఉ. కావున నేరొనర్చినను గష్టము లోకముకోసమే యశ
శ్శ్రీవిమలీకృతోజ్జ్వలదశేషవిశేషదిగంతరాళు లా
ధీవరులెల్ల లోకమునఁ దేలవలెన్ బరిశుద్ధలోకసం
భావితులే సుమీ జగతి భవ్యులు సేవ్యులు కావ్యభావ్యులున్. 294

ఉ. లోకము మెచ్చగాంచు నతిలోకుని యాదవపట్టభద్రు దు
ష్పాకుఁడు దుర్ణయుండు శిశుపాలుఁడు పట్టుకతిట్టె; దానిచే
నాకటివేల్పు పూజనము లడ్డెనె? పాక్షికలోక మెన్నఁడున్
లోకములోనఁ జేర; దరిలోకపు శోకము కీర్తికే యగున్. 295

సీ. ఖరముఖాసురకోటి కహకవాక్ఛటి లేక రాముకీర్తికి నట్టిరాణ యెట్లు?
శిశుపాలదుర్విపాల్పశుపప్రేలు లేక కృష్ణుకీర్తికి నట్టికెలన మెట్లు
కనకకశిపుదుష్టకష్టచేష్టలు లేక నరసింహుకీర్తి కాగరిమ యెట్లు?
ఖలనృపాలకహాలాహలహళాహళి లేక కల్కికీర్తికి నట్టి కలిమి యెట్లు?

తే. గీ. ఎంతవాఁడేని విమతులొక్కింతసాయ
మాచరింపక పేరెక్కఁడట్టులగుట
నిరతసత్కీర్తిదాతల నిర్గుణస్వ
రూపుల నుతించి గీర్తిఁ బ్రేరేపవలయు. 296

ఉ. నుతియింతున్ మనరామకృష్ణకవులన్ సుస్నార్యధర్మైకస
ద్గతులన్ సూనృతవాగరాతుల, వృథాదంభాశుఘోషానృత
శ్రితులన్ దాదృశకాపరిపుంగవుల, నశ్లీలాపవాదప్రద
ప్రతిభాదూతల వారివీరిహితులన్ బ్రాంచద్యశోదాతలన్. 297

మ. దయకై కొల్చుటకన్నఁ దిట్టుటయ మేల్ దైవాలదున్, బూర్వమే
జయుఁడున్ శ్రీవిజయుండు శాపహతులై శాసించి రీత్రోవ, త
ద్దయు సౌకర్యము దీనియం దగపడున్, దైన్యంబు గన్పట్టు దా
శ్రయణక్లేశము సున్న, తుల్యము ఫలైశ్వర్యంబు యోజించినన్. 298

మ. కలికిన్ మంగళమస్తు దానికి సిరిన్ గల్పింప యత్నించు ధీ
రులకున్ మంగళమస్తు నిస్తులవచోరూఢిన్ గలిన్ ద్రుంచు నా
ర్యులకున్ మంగళమస్తు వేదమతశాస్త్రోక్తార్యధర్మైకవ
ర్తులకున్ మంగళమస్తు గీరతవచోదుగ్ధాబ్ధికిన్ మంగళమ్. 299

గద్య

ఇది శ్రీ...తిరుపతి వేంకటేశ్వర విరచితంబగు గీరతామ్నా
యమ్మునందు గురుదక్షిణ యను ద్వితీయభాగము,
సంపూర్ణము.

22269

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
2	1	కోల	కోకిల
7	1	బ్రాజదువు	బ్రాఁజదువు
8	1	నెపుడొ	నెపుడో
11	18	మెఱుఁగుచు	మొఱుఁగుచు
,,	20	కాహాది	కాహ్లాది
,,	26	బబలించు	బ్రబలించు
16	23	ర్ధమాను	వర్ధమాను
22	17	ద్దేము	ద్దేశము
24	25	గలాడఁ	గలాఁడ
28	7	నిక్కా...లంబునఁ	నిప్పట్లఁ వృథా
33	15	వేరొక	వేఱొక
38	17	గిరతం	గీరతం
62	18	దజ్ఞులు	తజ్ఞులు
67	28	కైవ	కై
71	3	బారత	భారత
75	9	దైవాలదుఁ	దైవాదులఁ